

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos (socialinio darbo organizavimo) magistrantūros studijų programa

Rasa Jokūbauskaitė

**MOKYKLOS BENDRUOMENĖS RYŠIŲ MODELIAVIMAS PER
SOCIOEDUKACINES VEIKLAS**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė –
prof. Liuda Radzevičienė*

2010

Magistro darbo santrauka

Magistro darbe Mokyklos bendruomenės ryšių modeliavimas per socioeducacines veiklas aptariama mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimo klausimai. Darbe tiriama, kaip socioeducacinės veiklos gali padėti stiprinti mokyklos bendruomenės tarpusavio santykius.

Norint, kad mokyklos bendruomenės gyvenimas būtų pilnavertis ir įvairiapusis, būtinas visų mokyklos bendruomenės grupių bendravimas, tarpusavio pasitikėjimas, pagalba. Todėl svarbu iš anksto formuoti socialinius mokinių, mokytojų, mokyklos vadovų bei mokinių tėvų ryšius.

Magistro darbo **tikslas** – socioeducacinių veiklų pagalba nustatyti mokyklos bendruomenės socialinių ryšių stiprinimo galimybes.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti tarpusavio ryšių plėtotės institucinėje aplinkoje teorines prielaidas.
2. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, išanalizuoti mokyklos bendruomenės narių (mokyklos vadovų, mokytojų, kitų mokyklos darbuotojų, mokinių ir mokinių tėvų) veiklos bruožus ir socioeducacines veiklas, plėtojančias mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšius.
3. Naudojant tyrimo duomenų apibendrinimo metodą, nustatyti mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšių stiprinimo galimybes per socioeducacines veiklas tiriamųjų lyties, amžiaus, išsilavinimo aspektais.
4. Remiantis tyrimo rezultatais, mokyklos bendruomenės nariams pateikti rekomendacijas tarpusavio ryšių stiprinimo klausimais.

Tiriamąjoje magistro darbo dalyje aprašomas empirinis tyrimas. Tyrimas atliktas 2010 m. balandžio mėn. Šilalės rajono bendrojo lavinimo pagrindinėse, vidurinėse mokyklose ir gimnazijose. Apklausoje dalyvavo 50 mokyklų vadovų, 54 mokytojai, 52 mokiniai ir 54 mokinių tėvai, kurie atsakė į anoniminės anketos klausimus. Atsakymai į klausimus apdorojami Excel programa ir pateikiami diagramomis, analizuojami bei aprašomi. Po teorinės ir praktinės dalių apibendrinamas visas darbas bei pateikiamos išvados.

Apklausoje rezultatai parodė, kad bendradarbiavimo iniciatyva tenka mokyklai – renginius tėvams inicijuoja ir rengia klasės auklėtojai ir mokyklos vadovai. Tėvams yra priimtinausios individualios (bendravimas su klasės auklėtoju) ir kolektyvinės (tėvų susirinkimai) bendravimo formos, klasėje organizuojamos šventės, talkos, išvykos. Stiprinti ryšį tarp mokinių ir mokyklos vadovų bei mokytojų galima konkrečiau apibrėžiant įvairių socioeducacinių veiklų tikslus, kad įvairūs renginiai būtų aktualūs ir suvokiami ne tik suaugusiems, bet ir mokiniams.

Raktiniai žodžiai: socioeducacinė veikla, bendravimas, socialiniai ryšiai, ugdymas.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	4
1 skyrius. MOKYKLOS BENDRUOMENĖS RAIDA SOCIALINIŲ TEORIJŲ KONTEKSTE ..9	
1.1. Socialinio konstruktyvizmo esmė	9
1.2. Instituciniai tarpusavio santykių kūrimo bruožai.....	11
1.3. Mokykla kaip besimokanti institucija	15
1.3.1. Socioedukacinė erdvė mokykloje.....	16
1.4. Mokykla kaip socialinė sistema	20
1.5. Tarpusavio santykių plėtotė ugdomojoje aplinkoje	22
1.5.1. Ugdytojų tarpusavio santykių formavimosi prielaidos.....	22
1.5.2. Ugdytojų ir šeimos bendravimo bruožai.....	25
1.6. Asmens bendravimo įgūdžių tobulinimas per socioedukacines veiklas.....	27
2 skyrius. MOKYKLOS BENDRUOMENĖS NARIŲ POŽIŪRIS Į SOCIOEDUKACINES VEIKLAS MOKYKLOJE	29
2.1. Tyrimo metodologija ir eiga	29
2.2. Tyrimo imties charakteristika	31
2.2.1. Mokyklų vadovų demografinės charakteristikos	31
2.2.2. Mokytojų demografinės charakteristikos.....	32
2.2.3. Mokinių demografinės charakteristikos.....	33
2.2.4. Mokinių tėvų demografinės charakteristikos	35
2.3. Mokyklos bendruomenės narių požiūris į socialinių ryšių plėtotę.....	36
2.3.1. Mokytojų ir mokyklos vadovų pozicija stiprinant mokyklos bendruomenės ryšius...36	
2.3.2. Mokinių tėvų požiūris į socioedukacines veiklas.....	43
2.3.3. Mokinių socioedukacinių veiklų vertinimas	51
2.3.4. Mokyklos bendruomenės veiklos modeliavimas per socioedukacines veiklas.....	57
Išvados	66
Literatūra	68
Summary	72
Priedai	73

IVADAS

Švietimo sistemos pokyčiai yra sudėtingi, nes jie susiję su žmonėmis, nors žmonės ir ne visuomet gali rinktis aplinkybes, kuriomis tie pokyčiai vyksta. Jie paliečia asmenis ir jų grupes, kurie skirtingai suvokia vykstančius pokyčius, puoselėja skirtingus lūkesčius, turi skirtingų galių, kurias gali pasitelkti pokyčiams įgyvendinti, yra varžomi praeityje įvykusių pokyčių nulemtų nūdienos tradicijų, veikia didžiulėje daugiasluoksniėje švietimo sistemoje, kurioje nuolat sąveikauja su tais, kurių niekuomet nėra matę, ir yra veikiami pasaulyje vyraujančių ekonominių tendencijų.

„Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos programose“ (1997) pabrėžta, jog mokykla turi būti veiklus vietinės bendruomenės kultūros židinys, stiprinantis ryšius tarp mokinių, mokytojų, tėvų ir kitų vietinės bendruomenės narių. Ji turėtų tapti visiems visuomenės rūpesčiams, džiaugsmams ir klausimams atviras kultūros židinys. Žmogaus ryšys su žmogumi – viena iš didžiausių socialinių vertybių. Be jo neįmanoma jokia visuomenė nei praeityje, nei dabar, nei ateityje. Žmonių tarpusavio bendravimo pobūdis priklauso nuo gyvenimo būdo, atitinkamos orientacijos, charakterių, skonio, interesų.

Bendruomenė socialiniuose moksluose suprantama kaip tapatybės ir bendrumo jausmas, kuris atsiranda priklausant tam tikrai vietai, organizacijai ar socialinei grupei. Bendruomenei labai svarbus tęstinumo klausimas, todėl vis dažniau girdima apie vienos ar kitos giminės susirinkimus, kurių tikslas jaunąją kartą supažinti su savo šaknimis. Žmogui bendruomenė reikalinga, kad galėtų į ją „atsiremti“, pajusti bendrumo ir pasididžiavimo jausmą. Šiuo metu visame pasaulyje labai populiarios yra bendruomenės, susibūrusios dėl bendros nelaimės, kaip anoniminių alkoholikų bendruomenės, narkomanų bendruomenės ir kitos. Daugelis tokių bendruomenių narių jaučiasi atstumti visuomenės, sužaloti. Tokių bendruomenių buvimas parodo mūsų laikmečio sudėtingumą (Baršauskienė, Leliūgienė, 2004).

Mokyklos bendruomenę sudaro mokyklos darbuotojai (administracija, mokytojai, socialinis pedagogas, psichologas, specialusis pedagogas ir kiti specialistai), tėvai ir vaikai. Visuomenėje ji svarbi ne tik savo mokomaisiais, ugdomaisiais ir kitais principais, bet kaip bendruomenė, jungianti kitų bendruomenių narius. Jaunimą mokykla veikia tuomet, kai ji tampa ugdomąja bendruomene, pagrįsta meile, pagarba, dėkingumu, aukštų gyvenimo idealų siekimu ir bendro darbo tikslais, solidarumo jausmais ir santvarkos normomis (Jankauskienė, 2005), bendravimu ir bendradarbiavimu. Susidūrusi su nuolat kintančiu dabartiniu laikotarpiu, mokykla išgyvena itin prieštarinę situaciją. Norėdama ir toliau sėkmingai atlikti socializacijos funkciją, mokykla turi keistis taip, kaip keičiasi ją supanti aplinka. Tačiau, būdama autonomiška, nepriklausoma nuo aplinkos, mokykla paprastai susikuria kaitą stabdančius barjerus. Pedagoginė

bendruomenė dažnai pasirengusi gintis nuo už mokyklos sienų vykstančios kaitos, o kartais ir aktyviai pasipriešina, nenorėdama pripažinti kaitos būtinumo savo institucijos viduje (Želvyš, 2003). Dabartinis laikotarpis ugdymo įstaigai ir tėvams kelia daug uždavinių, kuriuos išspręsti įmanoma tik bendromis jėgomis. Šiuo metu už ugdymą paprastai būna atsakingi mokytojai ir švietimo įstaigos.

Temos **ištirtumas**. Mokslo literatūroje gausu darbų, kuriuose įvairiais aspektais aptariami mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimo klausimai. Mokslininkai domisi mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimu, mokykla, kaip besimokančia organizacija: Day, Hall, Gammage (1998) analizavo mokyklos klimata, etosą ir kultūrą, pabrėžė jų reikšmingumą ugdymui. Sociokultūrinių sąlygų tyrėjai (Barkauskaitė, Dukynaitė, Dapkienė, Gaigalienė, Kvieskienė) pabrėžė mokyklos sociokultūrinės aplinkos reikšmę ugdytiniams. Mokslininkai (Balbus, 1993; Baand, 1995; Brock, 1998; Dauber, Verne, 1996) siūlo labiau orientuotis į šiuolaikinę visuomenę bei jos gyvenimo problemas, atsigręžti į mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimą.

Temos **aktualumas**. Mokyklos bendruomenės socialinių siekinių plėtotės tikslas – sukurti demokratišką, humanišką, savarankišką, orų ir veiklų mokyklos bendruomenės gyvenimą. Norint, kad mokyklos bendruomenės gyvenimas būtų pilnavertis ir įvairiapusis, būtinas visų mokyklos bendruomenės grupių bendradarbiavimas, tarpusavio pasitikėjimas, pagalba. Svarbūs ir tokie organizacinės kultūros bruožai, kaip galimybės kiekvienam bendruomenės ar grupės nariui reikšti savo nuomonę, būti saugiam, gerbiamam, plėtoti savo patirtį ir galimybes dalyvauti kuriant organizacijos misiją, viziją ir filosofiją (Sėkmingos mokyklos link, 2004).

Mokykloje vyksta pokyčiai, kuriuos sąlygoja švietimo reforma. Jei diegiant naujoves dalyvautų tik mokyklos mokytojų bendruomenė, nors ir išsamiai informuojanti mokinius ir jų tėvus apie naujoves, tačiau su jais nesitardama ir nesiruošdama jų diegimui, gali kilti didelis nepasitenkinimas, susipriešinimas, atviras nepritiriamas, galintis pasibaigti suprastėjusia ugdymo kokybe, bendradarbiavimo idėjos sužlugdymu, mokyklos etoso nuosmikiu. Mokyklos bendruomenės aktyvinimas aktualus mūsų šalies mokykloms.

Šiandieninė situacija Lietuvos mokyklose nėra paprasta. Mokyklose tebejuntami autokratiniai tarpusavio santykiai. Iš mokinių reikalaujama paklusti mokytojams, iš mokytojų – paklusti administracijai; „aukštesniųjų pareigūnų“ kritika netoleruojama, dėl to randasi „vaidmens kultas“, kuris tolygus jėgos kultui. Jo padarinys – mažuma turi paklusti daugumai, jaunesni mokiniai – vyresniems. Kolegialūs sprendimai (išskyrus pavienius atvejus) tebėra retenybė, savivalda – žaidimas, kurį kai kada patogu žaisti (Kaergaard, Martinkėnienė, 1997). Mokykla kaip bendruomeninė organizacija gali tinkamai plėtotis tik demokratinėje visuomenėje, kur sprendimus priima ir už juos atsakinga visa visuomenė. Todėl būtina ieškoti būdų, kurie

padėtų efektyvinti ir stiprinti mokyklų bendruomenių ryšius, kaip visaverčio visuomenės piliečio ugdymo pagrindą.

Tyrimo **problema**. Bendravimo problema dažniausiai kyla tarp mokyklos darbuotojų ir tėvų. Tėvai retai lankosi mokyklose, nesidomi vaiko ugdymu bei visiškai nedalyvauja pedagoginėje veikloje. Dėl to nukenčia ugdymo kokybė, vaiko asmenybės tobulėjimo lygis, silpnėja mokyklos socioedukacinis poveikis aplinkai. Ugdymo proceso dalyvių (administracijos, mokytojų, mokinių, tėvų) tarpusavio ryšiai yra silpni, kontaktai atsitiktiniai. Žmonės, mažai pažįstantys vienas kitą, neužmezga emocinio kontakto, nejaučia pagarbos vieni kitiems. Ribojamos mokyklos bendruomenės narių galimybės dalyvauti mokyklos veikloje, su jais nesitariama, kaip geriau ugdyti jaunas žmones, geriausiu atveju jie panaudojami, kai siekiama pajvairinti mokinių veiklą taip, kaip mokytojai yra numatę (Kaergaard, Martinkėnienė, 1997).

Tyrimo **objektas** – mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimas per socioedukacines veiklas.

Hipotezė – socioedukacinė veikla yra vienas iš būdų stiprinti mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšius.

Tyrimo **tikslas** – socioedukacinių veiklų pagalba nustatyti mokyklos bendruomenės socialinių ryšių stiprinimo galimybes.

Darbo **uždaviniai**:

5. Išanalizuoti tarpusavio ryšių plėtotės institucinėje aplinkoje teorines prielaidas.
6. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, išanalizuoti mokyklos bendruomenės narių (mokyklos vadovų, mokytojų, kitų mokyklos darbuotojų, mokinių ir mokinių tėvų) veiklos bruožus ir socioedukacines veiklas, plėtojančias mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšius.
7. Naudojant tyrimo duomenų apibendrinimo metodą, nustatyti mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšių stiprinimo galimybes per socioedukacines veiklas tiriamųjų lyties, amžiaus, išsilavinimo aspektais.
8. Remiantis tyrimo rezultatais, mokyklos bendruomenės nariams pateikti rekomendacijas tarpusavio ryšių stiprinimo klausimais.

Tyrimo **metodai**:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Kiekybinis tyrimas, atliktas naudojant anketinės apklausos metodą. Tyrimas vyko 2010 m. balandžio mėnesį.
3. Kiekybinis duomenų apdorojimas.

Tyrimė dalyvavo 50 vadovaujančio mokyklai personalo (direktoriai, pavaduotojai), 54 mokytojų (mokytojai, socialiniai pedagogai, psichologai, specialieji pedagogai), 54 mokinių tėvų, 52 11-12 klasių mokinių.

Pagrindinės sąvokos

Bendravimas – tai pasikeitimo informacija procesas, laiduojantis žmonių tarpusavio supratimą. Šis pasikeitimas informacija gali vykti žodžiais, idėjomis, ir netgi emocijomis. Bendravimo procese atsiranda supratimas, emocionalus potraukis, formuojasi solidarumas, nuomonių ir pastangų bendrumas (Sociologija Lietuvoje, 1995).

Bendruomenė – tapatybės ir bendrumo jausmas, kuris atsiranda priklausant tam tikrai vietai, organizacijai ar socialinei grupei. (Baršauskienė, Leliūgienė, 2004). V. Baršauskienė, I. Leliūgienė (2001) bendruomenę apibrėžia kaip žmonių grupę, kuri turi bendras naudojimo vertybes, aptarnavimo įstaigas (seniūnija, sveikatos priežiūros įstaigos, mokyklos ir kt.) ir gyvena apibrėžtoje teritorijoje (kaimas, gyvenvietė, mikrorajonas). Bendruomenė susiformuoja skatinama aiškaus, konkretaus intereso.

Mokyklos bendruomenė – tai bendruomenė, kurią sudaro vienos mokyklos mokytojai, mokiniai, jų tėvai ir kiti asmenys, susieti mokymosi santykių ir bendrų švietimo tikslų (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Mokykla – veiklus vietinės bendruomenės kultūros židinys, stiprinantis ryšius tarp mokinių, jų tėvų, mokytojų ir kitų vietinių bendruomenės narių. Tai yra, mokykla svarbi visuomenėje ne tik savo mokomaisiais, ugdomaisiais ir kitais principais, bet kaip bendruomenė, jungianti kitų bendruomenių narius (Klaasen, 1996).

Mokyklos kaita – tai esamų žinių įvertinimas, požiūris į mokyklos tobulinimą, visų sąlygų gerinimą, prisitaikymą prie nuolat kintančios aplinkos poreikių (Fullan, 1998).

Organizacija – tai struktūrizuota ir planuota sistema, kurią sudaro du ar daugiau žmonių, siekdami bendrų tikslų. Bet kokia organizacija yra vientisa sistema, nes pasikeitusios jos sudėtinės dalys, keičia ir organizaciją kaip visumą (Robbins, 2003).

Socialiniai ryšiai – tai socialinė struktūra, be kurios visuomenės egzistavimas nebūtų įmanomas. Socialiniai ryšiai - tai atskirų individų, grupių tarpusavio santykiai (Kerbo, 1989).

Socializacija – žmogaus prisitaikymas prie visuomenės gyvenimo normų. Socializacijos esmė – individo sugebėjimas įsisavinti tam tikras žinias, normas, vertybes, leidžiančias jam tapti asmenybe, sugebančia funkcionuoti visuomenėje (Leliūgienė, 2003).

Socioedukacinė veikla – tai permanentinį pobūdį turinti veikla, nukreipta į ugdytinio visapusišką galių plėtojimą ir ugdymą, sąlygų asmenybės vystymuisi ir individualiam ugdymuisi sudarymą, užtikrinant ugdytinio pilnutinę socializaciją jį supančioje aplinkoje bei jo integraciją, kartu įgalinant jį prisitaikyti prie nuolat pasaulyje vykstančių visuomenės pokyčių (Young, 1998).

Šeima – socialinio gyvenimo centras, siejantis individą su kitomis socialinėmis institucijomis ir organizacijomis. Tai stabili santykių tarp žmonių forma, apimanti svarbiausią kasdieninio žmogaus gyvenimo dalį: seksualinius santykius, vaikų gimdymą ir pirminę jų socializaciją, didžiąją buitines priežiūros dalį, lavinimą. Šeima – tai pačių artimiausių žmonių socialinė grupė. Ją įprasta vadinti visuomenės ląstele. Šeima vadinasi giminingumo, santuokos arba įvaikinimo paremtas susivienijimas žmonių, surištų bendra buitimi bei abipusišku atsakingumu už vaikų auklėjimą; šeimos nariai dažnai gyvena viename name (Leliūgienė, 2002).

Švietimo sistema – mokymo institucijų, įstaigų tinklas, administruojamas valdžios ir savivaldos, jų aprūpinamas materialiniais ir dvasiniais resursais ir grindžiamas jurisdikcija (www.smm.lt).

Ugdymas - tai žmogaus pilnutinio gyvenimo kūryba jo paties jėgomis, aprūpinant jį saviraiškos priemonėmis (Jovaiša, 2001).

Ugdytojas – asmuo, vykdamas ugdymo uždavinius (Jovaiša, 1993).

Magistro darbo struktūrinės dalys. Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai (teorinė dalis, kurioje analizuojama tarpusavio ryšių plėtotės mokyklos bendruomenėje ir empirinė dalis, kurioje analizuojami Šilalės rajono bendrojo lavinimo pagrindinėje, vidurinėje mokyklose ir gimnazijose atlikto tyrimo rezultatai), darbo pabaigoje apibendrinant rašomos išvados ir pateikiamos rekomendacijos mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšių stiprinimo klausimais, pateikiamas naudotos literatūros sąrašas, santrauka anglų kalba (summary), priedai.

1. MOKYKLOS BENDRUOMENĖS RAIDA SOCIALINIŲ TEORIJŲ KONTEKSTE

1.1. Socialinio konstruktyvizmo esmė

Žmogus nuolat mąsto apie aplinkinį pasaulį ir savo vietą jame. Realybės diagnozavimas ir kritinis jos įvertinimas, sociologinis mąstymas ir žinojimas reiškia, kad į dabartį bei ateitį žmogus žvelgia ne paviršutiniškai, pasidavę kokių nors jėgų spaudimui ar rutinai, bet remdamasis platesne išvalga ir su didesne atsakomybe. Socialinė tikrovė susideda iš daugybės tarp savęs susijusių, sąveikaujančių struktūrų, pradedant kiekvieno žmogaus vidinėmis vertybėmis, orientacijomis ir baigiant valstybės politiniais institutais, kurie susipina su tarptautiniais. Anot Pruskaus (2004), socialinė tikrovė – tai gamtos ir žmonių pasaulis, ir tikrosios socialinio (žmonių) pasaulio prasmingumą reiškiančios vertybės yra ne tik tos, kurios tą pasaulį vienija, integruoja, bet ir tos, kurios išreiškia bei puoselėja kiekvieno subjekto individualybę ir autentiškumą.

Šiame darbe bus analizuojama, kaip socialinė tikrovė konstruojama modeliuojant mokyklos bendruomenės ryšius per socioeducacines veiklas.

Konstruktyvizmas skirstomas į edukacinį, filosofinį ir sociologinį. Edukacinis konstruktyvizmas – į individualųjį (pradininkas – Jean Piaget, o dabar ryškiausias puoselėtojas – Ernst von Glasersfeld) ir į socialinį (pradininkas – Lev Vygotsky, o dabar jo teorijos plėtotojais galėtų būti laikomi Rosalind Driver (kaip mokyti gamtos mokslų) ir Paul Ernest (kaip mokyti matematikos). Filosofinį konstruktyvizmą apibrėžė Thomas Kuhn (1962), besiremiantis George Berkley mokslo filosofija ir instrumentalizmo teorija, kurios šaknys antikinėje Graikijoje. Sociologinio konstruktyvizmo pradmenų rastume Edinburgo Programoje, kurioje mokslinių teorijų kilimas ir kaita aiškinama socialinių sąlygų ir interesų pokyčiais. Konstruktyvizmo terminas vartojamas labai skirtingai ir priklauso nuo mokslo srities, teorinių pažiūrų, taikymo patyrimo. Psichologai, pavyzdžiui, skiria radikalųjį konstruktyvizmą, socialinį konstrukcionizmą ir individualių konstruktų psichologiją (Raskin, 2002).

Konstruktyvizmas savo esme yra ne mokymo, o žinojimo teorija. Jos ištakos siekia XVII a. antrąją pusę, kai pasigirdo balsų (G. Vico), kad žmogus gali aiškiai suprasti tai, ką pats sukonstravo, nes konstruktyvizmas remiasi konstruktyvistine mokslo teorija ir kognityviąja psichologija. Tad pirmiausia saistomas su neurofiziologijos laimėjimais, padedančiais atskleisti, kaip organizmas kaupia patirtį, tai yra mokosi. Todėl šių sričių mokslo laimėjimai XX a. antrojoje pusėje (J. Piaget, L. Vygotskis, J. S. Bruneris) suponavo prielaidas išsirutulioti konstruktyvizmui į atskirą mokymo(si) teoriją, kuri didele dalimi atliepia postmodernaus pasaulio iššūkius: lanksčius ūkius, globalizacijos paradoksus, prarastą moralinį ir mokslinį tikrumą, organizacinį nepastovumą, beribę savastį, grindžiamą savasties ir tarpusavio santykių

krize, remiama kitų interpretacijomis, o ne tuo, kas turi savo esmę, saugią tikrovės imitaciją, laiko ir erdvės suspaudimą. (Martišauskienė, 2008).

Kadangi konstruktyvizmas, kaip daiktų pažinimo genezės teorija, mąstymo modelis, pasiteisina tik per praktika, visų pirma kreipiamas dėmesys į mokinių aktyvumą (konstravimą, eksperimentavimą, asmeninį įprasminimą), savarankiškumą, asmeninių prasmų konstravimo ypatumus.

Konstruktyvizmo teorinis daugialypiškumas ir neišbaigtumas naudingas jo kritikams, kurie pritaria tik tradicinio mokymo būdams. Pavyzdžiui, jie laiko, kad konstruktyvizmas kartu su kitomis „progresyviomis“ metodikomis yra elitinė pedagogika. Pasak jų, tik vaikai iš privilegijuotų ir turtingų šeimų, daug dėmesio skiriančių mokslui, mokymui ir mokymuisi, kur ugdymo aplinka yra turtinga, o mokyklose dirba puikūs pedagogai, gali sėkmingai mokytis ir ugdytis konstruktyvizmo principais besivadovaujančiose klasėse. Jų teigimu, vaikai iš mažiau palankios socialinės aplinkos geriau mokosi tradicinėse klasėse, pirmenybę teikiančiose tiesioginiam mokymui.

Socialinis konstruktyvizmas greta besimokančiojo aktyvumo akcentuoja socialinių procesų vaidmenį, o kartu ir kitokį pedagogo vaidmenį plėtojant pažinimą. Socialinis konstruktyvizmas pedagogą laiko ne tik pažinimui tinkamos aplinkos kūrėju, bet ir aktyviu proceso dalyviu, jo funkcijas išplėtodamas iki diskusijos su mokiniu, jo pastangų palaikymu, mokymu. Todėl pedagoginės kompetencijos turi apimti tiek labai gerą dėstomo dalyko žinojimą, tiek ir mokinių turimų patirčių, jų galimybių supratimą. Pedagogo įsiterpimas nesumažina vaiko aktyvumo, jo turimos patirties įjungimo į pažinimo procesą galimybių, bet atveria naujas erdves formuoti jo gebėjimams ir asmenybės savybėmis bei vertybinėms nuostatoms. Nors iš pradžių konstruktyvizmas tokiomis sąsajomis tenkinosi, daugiau dėmesio skirdamas žinių įgijimo būdams, jų praktiniam pritaikomumui (iš esmės tik lavinamajai funkcijai), socialinis konstruktyvizmas keitė mokinio ir mokytojo bei socialinės aplinkos vaidmenį žinių konstravimo procese, suteikdamas galimybių kartu įgyvendinti lavinamąją ir auklėjamąją ugdymo funkciją bei kartu sudarydamas harmoningo asmenybės ugdymo prielaidas (Martišauskienė, 2008). Jau ugdomojo mokymo pradininkai atkreipė dėmesį į lavinimo ir auklėjimo sąlytį, pastarąjį laikydami svarbiausiu ugdymo tikslu. Šias idėjas nuosekliai, aptardamas žinių, gebėjimų ir įgūdžių bei vertybinių nuostatų formavimą analizuoja Rajeckas (1999). Ugdomasis mokymas išlieka esmine paradigma, sudarančia prielaidas įvairiais atžvilgiais (per susiliejančią ugdymą, mokymąsi bendradarbiaujant, konstruktyvistinį mokymąsi) artėti prie jo pamatų, ir įeina į pedagogikos klasiką, atlaikančią dalinių ugdymo komponentų sureikšminimą.

Devintojo dešimtmečio pradžioje į mokytoją žiūrėta kaip į reflektuojantį praktika, o pabaigoje – kaip į konstruktyvistą, nuolat kuriantį savo teoriją apie mokymą ir ugdymą.

Paskutinį dešimtmetį tyrimų objektu tapo mokytojo darbo etiniai, moraliniai, vertybių aspektai. Dešimtajame XX amžiaus dešimtmetyje į ugdytoją imta žiūrėti kaip į prasmės kūrėją, o į jo darbą kaip į tarpasmeninę veiklą, kurios tikslas – kad ir ko būtų mokoma, kurti ir paveikti tai, kuo tampa mokiniai kaip žmonės (Lepėškienė, 2005). Ugdytojo asmenybė ir jo atsidavimas darbui – būtini profesionalumo elementai. Lepėškienės (2005) nuomone, ugdytojo darbo efektyvumo rodikliu laikomas ir institucinių mokyklos bendruomenės tarpusavio santykių kūrimas.

1.2. Instituciniai tarpusavio santykių kūrimo bruožai

Mokykla vis labiau atsiveria visuomenei ir gyvenimui, o taip elgtis ją skatina kintantys visuotiniai veiksniai. Mokytojams iškyla būtinybė tobulinti savo kompetenciją visą gyvenimą, ugdyti informacinius gebėjimus ir veržliai sutikti naujus švietimo kaitos iššūkius (Mečkauskienė, 2007). Šiandien, kai sparčiai vystosi naujausios technologijos, kaita dažnai jau nepriklauso nuo mūsų ketinimų ar norų, nes pokytis ekonomikoje, socialinėje ar politinėje srityje neabejotinai paliečia mūsų gyvenimą. Mokykla, būdama visuomenės atspindys, neišvengiamai reaguoja į kaitą, ir atlieka funkciją – perduoda jaunajai kartai žmonijos patirtį ir sukauptas žinias. Kitaip sakant, pati mokykla skatina kaitą, nes jos parengti jauni žmonės keičia visas gyvenimo sritis (Mečkauskienė, 2007). Pokyčiai vyksta visose švietimo organizavimo grandyse. Želvys (2003) įvardija šiuos pagrindinius švietimo sistemos elementus, kuriuos turėtų apimti sisteminė kaita: mokinių, mokytojų, švietimo vadovų, pastatų skaičius ir dydis; tikslai ir uždaviniai; valdymo sistema, galių pasiskirstymas ir švietimo politika; finansavimo ir biudžeto sudarymo tvarka; finansavimo dydis; švietimo įstaigų darbo organizavimas: mokyklų statusas, lygiai ir tipai, jų tarpusavio ryšys ir santykis su skirtingomis amžiaus grupėmis; ugdymo turinys: ko ir kaip mokoma; pedagogika: mokymas ir mokymasis, socialiniai santykiai ir socializacija; mokinių atrankos, vertinimo ir skatinimo kriterijai ir tvarka; švietimo darbuotojų (mokytojų, vadovų ir kt.) atrankos, vertinimo bei skatinimo kriterijai ir tvarka.

Fullan (1998) teigimu, švietimo sistemos pokyčiai iš esmės yra naujos patirties suvokimas. Norėdami suvokti švietimo pokyčius, turime į tai, kas vyksta, pažvelgti ir iš arti, ir iš toli. Žvelgdami iš arti išsiaiškiname subjektyvią pokyčių reikšmę arba pastebime, jog tai, kas vyksta, neturi jokios reikšmės nė vienam švietimo sistemos lygmeniui priskiriamams asmenims. Daugumos socialinių reformų nepavyksta įgyvendinti todėl, kad yra ignoruojama pokyčių fenomenologija arba tai, kaip skirtingai žmonės suvokia ketinamus įgyvendinti pokyčius. Be to, būtina į tai, kas vyksta, pažvelgti ir iš toli, nes švietimo pokyčiai vis dėlto yra socialinis procesas.

Esminės visuomenės transformacijos, kurias ypač pajuto XXI a. žmonių karta, reikalauja esminių pokyčių ir žmogaus ugdyme, nes visokeriopai plėtojasi sąveika su aplinka (sociopsichinė, sociobiologinė, sociokultūrinė ir kt.), ir ji tampa daugiaplane (Juodaitytė, 2009).

Visuomenė, esant tokiai situacijai, dažnai būna neapsisprendusi dėl naujų žmogaus ugdymo tikslų. Tuomet svarbiomis yra naujos žmogaus ugdymo idėjos, kurių, mokslininkų Grabe ir Luscher (1994) nuomone, reikia ieškoti pačioje visuomenės sanklodoje, nes pati visuomenė savo struktūra inspiruoja naujas idėjas, jos atsiranda žmonių bendruomeninio gyvenimo erdvėje. Mokslininkų Freire (1993) ir Robinshon (1997) nuomone, jas būtina atpažinti, išskirti, filosofškai permąstyti bei transformuoti žmogaus ugdymo moksle ir praktikoje.

Tiek Lietuvos mokyklai, tiek ir edukologijos mokslui, privalu būti visuomenės raidos procesų priešakyje ir nueiti ilgą įvairiausių priežasčių stimuliuojamą pokyčių kelią, nes mokykla – tai mokslo, filosofijos kryptis, kurios atstovus sieja bendri pagrindiniai pažinimo, tyrimo principai, metodai, kai kada ir bendra pasaulėžiūra. O mokyklos tikslai: puoselėti žmogaus fizines ir dvasines galias, ugdyti žmogaus dorovę, sveiką gyvenimą, intelektą, valią, jausmus, suteikti jaunajai kartai šiuolaikinį mokslo ir kultūros lygį, atitinkantį išsilavinimą (Targamadzė, 1996). Išskyla efektyvios socialinės erdvės mokykloje sukūrimo poreikis, nes, kaip teigia Trainienė (2005), greta tradicinių funkcijų (auklėjimo, lavinimo, mokymo, socializacijos) mokykla pradeda įgyvendinti: socialines – edukacines, socialines – terapines, socialines – prevencines, sociokultūrinės, saugios vaikui aplinkos sukūrimo funkcijas. Tokioje mokykloje didelis dėmesys skiriamas jos veiklos profiliui išplėsti. Mokyklos įvairovę skatina jos, kaip atviros aplinkai ugdymo institucijos, išsipareigojimai (darbas su vaikais ir suaugusiais). Organizuodama tą ar kitą socialinę – edukacinę veiklą (darbinę, laisvo laiko, ekologinę, kraštotyrinę, istorinę, kultūrinę, sporto – sveikatingumo, estetinę – meninę), mokykla patiria virsmą iš grynai mokymo institucijos į edukacinę, kultūros socialinį bendruomenės centrą. Ji palaiko plačius socialinius ryšius su ja supančia aplinka. Tais ryšiais siekiama vaikų asmenybės vystymo, jo fizinės, dorovinės ir psichinės sveikatos stiprinimo. Vyresnės kartos patirties perėmimo, socialinės – edukacinės pagalbos ir paramos šeimai, kitai gyventojų kategorijai. Vystydama įvairias bendravimo ir sąveikos su aplinka formas, mokykla praturtina jas ugdymo (edukaciniu) turiniu, didina jos edukacinį poveikį. Panaudodama įvairią edukacinio turinio informaciją, atvira mokykla kuria informacinę – mokymosi erdvę (aplinką). Prisodrindama miesto, mikrorajono, kaimo edukacinę – ugdymo(-si) erdvę (aplinką) socialiai vertina informaciją, įgalinančią keisti gyventojų sąmonę ir požiūrį, jų mąstymo stereotipus ir išprusimo lygį. Mokykla talkina vietinei bendruomenei įgyjant naujų žinių, reikalingų šiandieninei darbo rinkai ir aplinkos kultūriniam lygiui kelti. Želvys (2003) teigia, mokykla, susidūrusi su nuolat kintančiu dabartiniu laikotarpiu, išgyvena itin prieštaringą situaciją. Norėdama ir toliau sėkmingai atlikti socializacijos funkciją, mokykla turi keistis taip, kaip keičiasi ją supanti aplinka. Lietuvos valstybei integruojantis į sparčiai kintančią šiuolaikinę pasaulio bendriją, jos švietimui išskyla būtinybė radikaliai modernizuoti ugdymo turinį ir tobulinti ugdymo kokybę.

Svarbų vaidmenį individų socioedukaciniame įgalinime pasauliniu reiškiniu vartęs bendruomeninis judėjimas, kai žmogaus socioedukacinės problemos yra sprendžiamos jo gyvenamojoje ar kitoje jam artimoje bendruomeninėje aplinkoje. Tačiau tam turi subręsti pačios bendruomenės. Vakarų šalyse bendruomenės kaip reiškinys turi palyginti nemenką gyvavimo istoriją. Posovietinėse šalyse, vienu metu patyrusiose esminių pokyčių pereinant iš planinės į rinkos ekonomiką, vis dar patiriančiose šiuos pokyčius pereinant iš autoritarinio režimo sąlygotų socialinių santykių būvio į demokratinę visuomenę ir vienu metu jaučiančiose globalizacijos bei kitų tarptautinių procesų (ypač europeizacijos) poveikį, bendruomenės, kaip demokratijos išraiška, yra naujas reiškinys (Baršauskienė, 2004). Tarp tokių šalių yra ir Lietuva, kurios bendruomenės dar turi nueiti sudėtingą vystymosi kelią.

Bendruomene galima vadinti ir tautą. Jovaišos teigimu, tauta – šeimų, giminių, genčių bendrija, kurią jungia kalba, papročiai, kultūra ir istorija bei visa vienijanti bendra dvasia (Jovaiša, 1996). D. Milerio nuomone, tautos yra tam tikros politinės bendruomenės, o J. Tamiras teigia, kad tautą kaip bendruomenę vienija ne tik bendra kultūra, bet ir sąmoningumas, solidarumas (Dobranskienė, 2002). Svarbiausiu bendruomenės bruožu Dobranskienė laiko įvairiapusių bendruomenės narių bendravimą, paremtą tiek racionaliais, tiek emociniais, dvasiniais ryšiais (Dobranskienė, 2002). Bendruomenę taip pat vienija artima pasaulėžiūra, panašios vertybės, panašus gyvenimo būdas. Bendruomenės narius tarpusavyje sieja ir gyvenamoji vieta.

G. Kvieskienė bendruomenę pristato kaip tam tikrą, bendro tikslo siekiančią ir bendromis nuostatomis bei bendra valia besiremiančią žmonių grupę (Kvieskienė, 2003). Pedagogė siūlo, kalbant apie bendruomenę, remtis trimis – geografiniu, tarpusavio santykių ir bendrų savybių – kriterijais.

Bendruomenės apibrėžimus galima taikyti ir mokyklos bendruomenei apibrėžti – tai toje pat vietoje (mokykloje, mokyklos mikrorajone) susitelkusi žmonių (mokinių, mokytojų ir tėvų) grupė, kurią vienija bendro tikslo link nukreipta veikla – jaunosios kartos ugdymas, ruošimas ir ruošimasis gyvenimui.

Mokyklą, kaip bendruomenę, nagrinėjo Lietuvos filosofas ir pedagogas S. Šalkauskis. Jis išanalizavo mokyklos bendruomenės funkcijas mokinių ugdyme, išskyrė pagrindinius visuomeninio auklėjimo tikslus bei jų įgyvendinimo būdus. Šalkauskis (1992) pabrėžė, kad mokykla niekada negali būti tinkamai suprasta, jei ji yra suvokiama tik kaip sutelktinio lavinimo įstaiga, o ne kaip vientisa bendruomenė: „mokyklinė tvarka ir organizacija turi labai didelės reikšmės mokiniams, bet mokykla dar labiau veikia jaunuomenę tada, kai tampa tikra ugdomąja bendruomene, pagrįsta abipuse meile, pagarbos jausmu, dėkingumu, susižavėjimu ugdomosiomis gėrybėmis siekimu aukštųjų gyvenimo idealų“. Šalkauskio (1992)

manymu, mokykla labiausiai veikia ugdytinius tik tuomet, kai ji tampa ugdomąja bendruomene, pagrįsta aukščiausiomis vertybėmis, bendravimu ir bendradarbiavimu tarp visų vietinės bendruomenės narių.

Šerkšnas (1939) teigia, kad mokyklos bendruomenę sudaro formaliais ir neformaliais santykiais susieti mokytojai, mokiniai ir jų tėvai bei kiti su mokyklos gyvenimu susiję asmenys. Pedagogas plačiai nagrinėja mokinių bendruomenės psichologinius bei biologinius pagrindus, daug dėmesio skiria klases bendruomenei. Net ir individualizavus mokomąją medžiagą bei pačią mokyklos aplinką vis tiek mokyklos objektu nebus atskiras mokinys, bet tik visa mokinių bendruomenė.

Laužiko (1993) teigimu, mokyklos bendruomenė – įvairaus amžiaus vaikai, susieti bendro darbo, bendruomenišku santykiu bei aktyvaus tėvų ir kitų vyresniųjų asmenų įsijungimo į mokyklos gyvenimą per įvairias ugdomąsias veiklas (mokymą, įvairius renginius). Mokykla traktuojama kaip dirbtinai sutelkta bendruomenė, kuri siekia aiškiai apibrėžtų tikslų ir tam turi visas reikiamas patalpas ir priemones. Kalbėdamas apie mokyklos bendruomenę, Laužikas (1993) pabrėžia, kad šią bendruomenę sudarantys suaugusieji yra vadovai, vedantys jaunąją kartą – vaikus, paauglius ir jaunuolius – į ateitį, būsimą geresnį gyvenimą. Kiek mokyklos bendruomenė yra natūrali, o kiek dirbtinai sutelkta, priklauso nuo tarpusavio santykiais pagrįstos kryptingos ir gyvenimiškos veiklos (Laužikas, 1993). Šalkauskio (1992) nuomone, mokykla yra dirbtinai suorganizuota ugdomoji bendruomenė, kurios pagrindinis tikslas – ugdyti, lavinti jaunus žmones. Mokyklinė bendruomenė pirmiausia įvardijama kaip pedagoginė bendruomenė, tačiau ji neapsiriboja vien mokyklos sienomis. Mokyklinę bendruomenę be pagrindinių jos elementų – mokinių ir mokytojų – sudaro ir mokinių tėvai, švietimo, bažnyčios atstovai ir kiti mokyklos gyvenimu suinteresuoti asmenys. Pedagogo nuomone, kiekviena mokyklinė bendruomenė susieta trimis – emocinio, darbo, savitarpio supratimo – aspektais. Emocinę mokyklos gyvenimo pusę sudaro bendri išgyvenimai įvairaus pobūdžio ir įvairių patyrimų suteikiančiuose renginiuose. S. Šalkauskis skiria prigimtinius, kultūrinius ir religinius išgyvenimus. Tokiuose išgyvenimuose susitelkusią mokyklos bendruomenę pedagogas vadina pergyvenimų bendruomene.

Lakis su kitais bendraautorais pabrėžia, kad mokyklos bendruomenė sujungia skirtingo amžiaus, statuso, išsilavinimo asmenis į vieną visumą. Jų nuomone, mokyklos bendruomenę sudaro ne vien mokytojai, mokiniai, jų tėvai bet ir mokyklos darbuotojų, mokinių organizacijų, neformalaus ugdymo grupių atstovai (Lakis ir kt., 1996). Mokyklos bendruomenės samprata įtvirtinta Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose. Čia taip pat teigiama, kad mokyklos bendruomenę sudaro mokiniai, jų tėvai bei mokytojai. Ši bendruomenė yra demokratiškai organizuota ir savarankiška, besiremianti žmogiškumo principu, bendrosiomis

vertybėmis ir siekianti apibrėžtų ugdymo tikslų. Bendrosiose programose pabrėžiama, kad mokyklos veikla grindžiama visų jos bendruomenės narių bendravimu ir bendradarbiavimu (Bendrosios programos, 2003). Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003) apibrėžiama mokyklos bendruomenės sąvoka. Teigiama, kad mokyklos bendruomenę sudaro vienos mokyklos mokytojai, mokiniai, jų tėvai ir kiti asmenys, susieti mokymosi santykių ir bendrų švietimo tikslų. Mokyklos bendruomenė siekia savo gyvenimą suorganizuoti taip, kad jame įsitvirtintų ir naujos, ir nekintančios vertybės. Šiai bendruomenei svarbu sukurti tokią bendradarbiavimo kultūrą, kuri remtųsi tolerancija, rūpinimusi kitais bendruomenės nariais, darna, demokratiškai priimamais sprendimais, aktyvumu bendruomenės gyvenime ir jo organizavime (Dobranskienė, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad ideali mokyklos bendruomenė – tai demokratiška, patraukli, atvira kaitai, ieškanti inovacijų ir jas diegianti vidurinė mokykla, realizuojanti priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, sėkmingai įgyvendinanti kryptingą neformalųjį ugdymą, ir visas šias paslaugas teikiantys aukštos kvalifikacijos mokytojai.

1.3. Mokykla kaip besimokanti institucija

Susidūrusi su nuolat kintančiu dabartiniu laikotarpiu, mokykla išgyvena itin prieštarinę situaciją. Norėdama ir toliau sėkmingai atlikti socializacijos funkciją, mokykla turi keistis taip, kaip keičiasi ją supanti aplinka. Tačiau, būdama autonomiška, nepriklausoma nuo aplinkos, mokykla paprastai susikuria kaitą stabdančius barjerus. Pedagoginė bendruomenė dažnai pasirengusi gintis nuo už mokyklos sienų vykstančios kaitos, o kartais ir aktyviai pasipriešina, nenorėdama pripažinti kaitos būtinumo savo institucijos viduje (Želvys, 1999).

Šiuolaikinio švietimo kokybė daug priklauso nuo ugdymo, mokymosi ir studijų sąlygų, nuo deramo materialinio ir intelektualinio švietimo aprūpinimo. Mokymosi aplinka turėtų ne tik atitikti sanitarijos ir higienos reikalavimus, būti saugi, prieinama negalią turintiems mokiniams, bet ir aprūpinta mokymosi priemonių įvairove, kuri leistų rinktis įvairius mokymosi kelius. Ji turėtų būti pritaikyta savarankiškam mokinių mokymuisi, projektiniam ir kitokiam švietimo darbui. Norint užtikrinti švietimo kokybę, būtina esmingai pagerinti ugdymo, mokymosi ir studijų sąlygas, sukurti mokymuisi palankią aplinką. To siekiant mokyklos renovuojamos ir modernizuojamos, mokyklos aprūpinamos šiuolaikinėmis informacijos technologijomis ir šaltiniais, užtikrinamas nuoseklus švietimo priemonių kūrimas, leidimas ir aprūpinimas jomis, pagerinamas psichologinis, socialinis, mokslinis, kultūrinis, medicininis švietimo aprūpinimas.

Besikeičiančioje visuomenėje švietimo kaita yra orientuota į pasikeitimus visuose švietimo sistemos lygmenyse ir yra susijusi su visais šios sistemos dalyviais, neišskiriant ir mokytojų. Dabartinė švietimo sistema kelia naujus reikalavimus mokytojui: ne tik profesinius, bet

ir asmenybės požiūriu. Mokytojui metamas iššūkis – siekiant išugdyti visuminę mokinio asmenybę, reikia visuminės mokytojo asmenybės. Dėl to ieškoma adekvačių mokytojo veiklos tobulinimo būdų. Visada buvo akcentuojama vidinė mokytojo veiklos pusė – jo profesinė savimone – pasireiškianti, pirmiausia, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimo savo darbu siekimu (Kavaliauskienė, 2001). Tikslas yra sukurti tokią organizaciją, kuri pati mokytųsi ir būtų pajėgi kūrybingai reaguoti į aplinkos pokyčius.

Apibendrinant galima teigti, kad mokyklų tobulinimas dažniausiai yra siejamas su švietimo kaita ir šio proceso valdymu. Galima išskirti keletą būtinų sėkmingos mokyklų kaitos aspektų: nuolatinis mokytojų tobulinimasis, mokyklų tobulinimas, kolegialumo dominavimas. (Sėkmingos mokyklos link, 2004). Nuolatinis mokytojų tobulinimasis yra neatsiejamas nuo mokyklos plėtros. Besitobulinančiose mokyklose lyderiai turi aiškią viziją ir drąsiai veda mokyklą į priekį. Nėra vieno modelio ar strategijos, tinkamos visoms mokykloms. Kiekvienai mokyklai reikia ieškoti savo kelio. Mokyklų tobulinimo judėjimas atskleidė būtinybę susieti visas tobulinimosi pastangas su mokinių laimėjimų gerinimu. Svarbiausia yra nukreipti visas pastangas į mokinių mokymąsi ir sąlygų mokytis gerinimą kiekvienoje klasėje. Mokyklų tobulinimo tyrimai atskleidė mokyklos kultūros svarbą. Mokykla, kurioje dominuoja kolegialumas, pasitikėjimas ir bendradarbiavimas siekiant mokymo ir mokymosi gerinimo, yra labiau pasirengusi atsinaujinti ir tobulėti.

2002-2006 m. Lietuvoje įgyvendinama mokyklų tobulinimo programa suteikė mokykloms naujus impulsus. Šioje programoje kompleksiškai modernizuojama ne tik mokyklos ir mokymosi aplinka, bet svarbiausia – nuosekliai ir kryptingai tobulinamas ugdymo procesas, plėtojama mokytojų profesinė kompetencija. Programos rengėjai daug diskutavo, nuo ko priklauso švietimo kaita, ir buvo sutarta, kad svarbiausias švietimo kaitos ir tobulinimo veiksnys yra mokytojas, nuo jo pasirengimo dirbti naujomis sąlygomis labiausiai priklauso švietimo pažanga ir ugdymo kokybė.

1.3.1. Socioedukacinė erdvė mokykloje

Visi proceso dalyviai kuria mokykloje tokius santykius, kokie vyrauja visuomenėje, už mokyklos ribų. Tačiau kryptingas demokratinių tarpusavio santykių kūrimas mokykloje yra įmanomas. Daugiau: šis procesas gali keisti tarpusavio santykius už mokyklos ribų, keisti visuomenę. Mokyklos demokratizavimas ypač svarbus mokiniams, nes jų bendravimo su žmonėmis stilius dar tik formuojasi. Tačiau svarbiausi asmenys, nuo kurių apsisprendimo priklauso šis procesas, yra mokytojai, o ypač mokyklos administracija (Martinkėnienė, 1997).

Diegiant ugdymo programas naujoves „artimojoje“ mokyklos bendruomenėje vyrauja bendradarbiavimo ir tariamo kolegialumo kultūros bei šioms kultūroms būdingos

charakteristikos ir tipai. Vykstanti nuolatinė visuomenės kaita, kintantys reikalavimai individo kompetencijai, edukacinės paradigmos virsmas orientuoja švietimą ne į žinių suteikimą, bet ugdytinio holistinės kompetencijos ugdymą(si) (Rupainienė, Janiūnaitė, 2008). Šie pokyčiai neabejotinai daro įtaką ir pradinės mokyklos misijai bei veiklai. Pradinė mokykla suteikia vaikui startinį pagrindą sėkmingai ateities gyvenimo karjerai. Jei diegiant naujoves dalyvautų tik mokyklos mokytojų bendruomenė, nors ir išsamiai informuojanti mokinius ir jų tėvus apie naujoves, tačiau su jais nesitardama ir nesiruošdama jų diegimui, gali kilti didelis nepasitenkinimas, susipriešinimas, atviras nepritarimas, galintis pasibaigti suprastėjusia ugdymo kokybe, mokyklos etoso nuosmikiu.

Svarbūs yra tokie organizacinės kultūros bruožai, kaip galimybės kiekvienam bendruomenės ar grupės nariui reikšti savo nuomonę, būti saugiam, gerbiamam, plėtoti savo patirtį ir galimybes dalyvauti kuriant organizacijos misiją, viziją ir filosofiją. Mokiniai turi galimybę rinktis mėgstamą veiklą būreliuose, gauti reikiamų patarimų iš mokytojų, pakalbėti su draugais apie mokyklą, išreikšti nuomonę rūpimais klausimais. Mokyklos, kaip organizacijos, kultūra kuriama remiantis jos narių (mokytojų, tėvų, mokinių) vertybinėmis nuostatomis. Šiame procese egzistuoja bendruomeniškumo atmosfera, apsauganti mokytojus, tėvus, mokinius nuo tarpusavio susvetimėjimo. Bendruomenės nariams yra reikšmingos jų identiteto formavimosi ir įsipareigojimų ugdymosi organizacijai vertybinės nuostatos (Juodaitytė, Martišauskienė, 2007). Būtina pabrėžti mokyklos bendruomenės dalyvavimo, kuriant organizacijos kultūrą, svarbą. Taip pat svarbus bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimas, tarpusavio pagalba.

Mokyklos atsakomybė gali būti skatinama dviem būdais. Pirmasis būdas – išorinis – mokyklos atžvilgiu. Tai įstatymai, vyriausybės sprendimai ir kiti norminiai dokumentai. Antrasis – vidinis – mokyklos atžvilgiu. Antruoju atveju atsakomybės skatinimas vyksta bendraujant ir bendradarbiaujant mokyklos bendruomenės nariams. Lietuvoje teigiama mokyklos atmosfera gali padėti kurti veiksmingesnes, neformalios kūrybos ir darbo galimybes atitinkančias išorines ugdymosi sąlygas (Andersen, Gaučinė, Kisielienė, Masny, Rybakovas, Zajančkauskaitė, 1997). Reikia atsižvelgti ir į mokyklos aplinką. Aplinka, kurioje dirbama, turi būti pozityvi. Kiekvienai bendraujančiai grupei būdinga tai, kad ir kokio ji dydžio būtų, ją sudaro skirtingos asmenybės, turinčios savo patirtį, fizinių ir emocinių skirtumų, problemų, skirtingą požiūrį į darbą. Kad vyktų sėkmingas darbas, reikia sukurti tam tikrą socialinį klimatą, kuris skatintų efektyvų bendravimą, taip pat savo pavyzdžiu vadovas (ar mokytojas) parodytų, ko tikimasi iš bendraujančių ir bendradarbiaujančių grupės narių (Indrašienė, 2004). Bendravimo ir bendradarbiavimo atmosferą grupėje kuria teigiama tarpusavio priklausomybė, tiesioginis bendravimas ir atsakomybė, bendro darbo įgūdžių turėjimas.

Mokykla nuolat deklaruoja būtinybę bendrauti su mokinių tėvais, tačiau, tik 78 proc. (Poderienė, Janonytė, 2005) mokinių tėvų pasitiki mokykla. Jeigu mokinio šeima įsitraukia į mokyklos gyvenimą (jau adaptacinio laikotarpio metu) laimi ir mokytojai, ir tėvai, ir patys mokiniai. Skatindami tėvus domėtis savo vaiko adaptacija, lankytis klasėje, dalytis savo patyrimu, mokytojai kuria nevaržomą atmosferą. Mokytojas tik tada bus nuoširdus ir atviras su mokinių tėvais, jeigu pats tikės, kad tėvų įtraukimas į mokyklos gyvenimą yra naudingas ir produktyvus sprendžiant įvairaus pobūdžio adaptacines problemas (Poderienė, Janonytė, 2005).

Švietimo ministerijos atliktos patikros metu aiškinantis savivaldos institucijų dalyvavimą mokyklos veiklos tobulinime pastebėta, jog mokyklų ir klasių tėvų komitetai kai kuriose tikrintose mokyklose dažniausiai padeda mokykloms spręsti mokyklų materialinės bazės, konkrečios klasės problemas. Rečiau dalyvauja ugdymo proceso organizavimo, mokyklų veiklos įsivertinimo procesuose (Bendrieji socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatai, 2004).

Mokyklos ir šeimos bendravimo svarba akcentuojama visuose mokyklai skirtuose dokumentuose, metodiniuose leidiniuose (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos, 1997; Švietimo įstatymas, 1991), žymių Lietuvos ir užsienio pedagogų darbuose. Nors apie bendravimo būtinumą daug kalbama, rašoma, diskutuojama, tačiau šių pagrindinių vaiko ugdymo institucijų tarpusavio ryšiai nėra stiprūs. Dauguma tėvų nelinkę palaikyti glaudesnių ryšių su mokykla, o mokytojai, iš savo pusės, ne itin linkę pasidalyti vaikų ugdymo patirtimi, geriau pažinti savo ugdytinius, kartu su tėvais ieškoti ugdymo problemų sprendimo būdų – iš abiejų pusių trūksta pasitikėjimo ir supratimo. Tėvų nepasitikėjimą lengvai perima mokiniai, o tėvų neigiamas nusistatymas mokyklos ir mokytojų atžvilgiu persiduoda jų vaikams (Tamulionienė, 2002). Klasės auklėtojo individualaus ir grupinio bendravimo su tėvais metu dažniausiai aptariami tokie klausimai, kaip vaikų mokymasis, pusmečio rezultatai, drausmės, elgesio problemos, pamokų lankomumas, mokinių sveikata, pasiruošimas klasės/mokyklos renginiams, supažindinimas su popamokine veikla, profesiniu orientavimu, sveikos gyvensenos skatinimo svarba. Akivaizdu, kad klasės auklėtojas neinicijuoja ir neskatina tėvų dalyvauti mokyklos valdyme, organizuojant mokymo procesą, aptariant mokomosios veiklos rezultatus, analizuojant auklėtinių ugdymo pokyčių raidą (Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas: II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys, 2002). Mokslinėje literatūroje apžvelgti tyrimai rodo, jog dauguma tėvų į savo vaikų lankomą mokyklą užėina retokai – 2 ar 3 kartus per metus, tik kartą per metus ateina į klasės susirinkimą, o savo iniciatyva dauguma tėvų mokykloje nesilanko, tai reiškia, jog ateina tik kviečiami mokytojų, socialinių pedagogų. Daugumą tėvų tenkina toks retas bendravimas su mokykla. Visgi nemažai tėvų dažnai (1 ar 2 kartus per savaitę) kalbasi su savo vaikais apie tai, kaip jiems sekasi mokykloje ir mano, kad informacijos apie vaiko mokymosi rezultatus jiems pakanka. Tėvams

taip pat atrodo, kad jie žino, kaip jaučiasi jų vaikas mokykloje (Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas: tyrimo ataskaita, 2002). Tačiau, nors kai kuriems tėvams atrodo, jog ir tėvai, ir mokykla turėtų rodyti daugiau iniciatyvos bendrauti, tyrimų rezultatai rodo, jog dauguma tėvų nedalyvautų mokinių tėvų asociacijos (jei tokia būtų įkurta) veikloje. Tai patvirtina 2002 m. atlikti tyrimai Lietuvos mokyklose. Neretai kyla mokytojo ir tėvų konfliktai. Kaip nurodo Bredelienė (2004), tėvai dažnai tikisi, kad vaikas įgyvendins neišsipildžiusias jų svajones. Problemos prasideda tada, kai vaiko galimybės pradeda nesutapti su tėvų poreikiais, kai mokytojas privalo pasakyti tėvams, kad jie per daug reikalauja iš savo vaiko, kad jam reikia kitokių – individualių ugdymo būdų, specialios pagalbos. Ši santykių tarp šeimos ir mokyklos sritis, kurioje susiduria individualūs vaiko gebėjimai ir tėvų interesai, yra daugiausia rūpesčių kelianti ir mokyklai, ir šeimai. Tik aktyviai bendraujant mokyklos mokytojams ir tėvams, sukuriama saugi ir palanki vaikui, jo fizinių ir psichinių galių vystymuisi ir raidai aplinka. Pedagoginėje literatūroje minima, jog pačiam vaikui sunku suvokti mokinio vaidmenį, mokytojų lūkesčius, mokymosi motyvaciją, ugdymo aplinkos įtaką mokykliniams pasiekimams.

Siekiant efektyvaus ir naudingo tėvų ir mokyklos bendravimo, sėkmingų pokyčių mokyklos pertvarkoje, ypač svarbus pačių tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime, jų rodoma iniciatyva. Partnerystės programai ir veiklai reikia skirti nemažai dėmesio, jei norima, kad ji būtų naudinga, taupytų laiką, jėgas ir išteklius. Programose dalyvaujantys žmonės nori gauti visą reikiamą informaciją ir jaustis darą tam tikrą įtaką. Turi būti aiškūs visi rodikliai ir, jei esama kai kurių apribojimų ir draudimų, kurių partneriams privalu paisyti, tai juos reikia atvirai išdėstyti. Mokyklos bendruomenė turi imtis iniciatyvos. Pačioje mokykloje turi vyrauti bendradarbiavimo atmosfera, jei norima, kad žmonės pasijustų pakviesti ilgalaikę partnerystei. Reikia išsiaiškinti interesus, dėl kurių konfliktuojama. Kartais tėvų tarybos ir kiti įgaliotieji asmenys stengiasi spręsti vien savas problemas, tuo pakenkdamis organizacijai kaip visumai. Labai sveikintinas tėvų ir bendruomenės dalyvavimo skatinimas, tačiau tam reikia numatyti papildomų išteklių (Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas: tyrimo ataskaita, 2002).

Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą dėl kiekvienos šeimos individualumo ir išskirtinumo yra sudėtingas procesas. Dažnai neįmanoma patenkinti individo poreikių ir išspręsti jo funkcionavimo problemų be šeimos sistemos pokyčio (Merfeldaitė, 2006). Siekiant šeimos kaip sistemos pokyčio, svarbu šeimą suprasti kaip lygiavertį partnerį ir, sprendžiant problemas, susijusias su vaiko ugdymu, įtraukti visą šeimą. Būtina gerbti individualius šeimos skirtumus, suprasti, kad visos šeimos turi gebėjimą įveikti sunkumus, todėl reikalinga stiprinti jų stipriąsias puses žinoti, kad šeimos yra žinių apie vaiką šaltinis (Dobranskienė, 2002). Mokyklos ir šeimos bendravimo sėkmę (Ooms, Hara, 1991) užtikrina šiltas ir draugiškas tėvams mokyklos mikroklimatas. Komunikacija su tėvais pagrįsta dvipusiu bendravimu, nes tėvai yra mokytojų

bendradarbiai. Mokykla prisiima atsakomybę už bendravimą su tėvais. Mokyklos administracijos filosofijoje turėtų atsispindėti partnerystės su tėvais idėjos, savanoriškos tėvų pagalbos skatinimas, reikalingos informacijos, patarimų tėvams suteikimas. Mokyklos ir tėvų bendravimas sprendžiant įvairias mokyklos problemas yra būtinas.

1.4. Mokykla kaip socialinė sistema

Organizacija yra vientisa socialinė sistema, kurią sudaro tarpusavyje komunikuojantys ir dinamiškai susiję žmonės bei jų grupės. Svarbiausias organizacijos kapitalas yra žmogus ir jo intelektualios žinios. Kaip teigia Robbins (2003), organizacija – tai struktūrizuota ir planuota sistema, kurią sudaro du ar daugiau žmonių, siekdami bendrų tikslų. Bet kokia organizacija yra vientisa sistema, nes pasikeitusios jos sudėtinės dalys, keičia ir organizaciją kaip visumą.

Mokykla yra laikoma atskira socialine sistema, kaip tam tikras vienetas, kuris turi savo ribas ir gali būti atskirtas nuo kitų socialinių vienetų bei išorinės aplinkos. Kokios sąlygos leidžia jai išlikti - kokiais būdais įvairūs visuomenės elementai palaiko jos organizaciją ir kaip atskiros visuomenės dalys tarnauja visumos reikmėms. Kaip užsienio autorių mintis reflektavo Baršauskienė ir Leliūgienė (2001), bendruomenės socioedukacinio vystymo pagrindinis metodas yra veiklos būdų ieškojimas, kuris pasireiškia trimis etapais. Pirmasis etapas – tai derybų ir kontrakto sudarymo fazė, galimybių atradimo laikas, nes subjektas pareiškia norą dalyvauti grupiniame darbe, tapti partneriu, bendraautoriumi. Antrasis etapas – svarstymo etapas, kurio metu įvertinamos problemos, nustatomos jų priežastys, svarstomi galimi sprendimo būdai. Šiuo metu grupė aptaria savo poreikius, nutaria, kokių žinių jai reikės. Tai žinių igijimo laikas. Trečiasis etapas – tai apsisprendimas ir vykdymas, idėjų įgyvendinimas, sugebėjimo veikti ir realizuoti užmojus įgyvendinimas.

Mokyklos vadovų komunikacija su organizacijos nariais yra pagrindinis veiksnys, ne tik lemiantis tos komandos priimamų sprendimų ir darbo kokybę, bet ir stiprinant bendruomeninius ryšius. Mokyklos vadovai pirmiausia turi reikštis dalykišku bendravimu su pavaldiniais, mokiniais bei mokinių tėvais. Svarbu teikti bendruomenės nariams aktualią informaciją apie organizacijos veiklą bei skatinti narius pareikšti savo nuomonę apie organizacijos veiklą. Mokyklos vadovams daug tenka komunikuoti organizacijos viduje. Bendravimas organizacijos viduje turėtų remtis šiais principais (Robbins, 2003). Vadovybė turi dalytis su darbuotojais informacija. Informaciją galima pateikti rašytiniais pranešimais, kurie parašyti suprantamais, darbuotojų išsilavinimą atitinkančiais žodžiais. Pranešimus turi rengti kompetentingi asmenys. Pranešimai turi būti informatyvūs, tikslūs, pateikti tinkamu laiku. Informacija perduodama mažais kiekiais. Kiekvienoje organizacijoje, netgi ir mažiausioje, naudojami bent du vadovų ir organizacijos narių komunikacijos būdai: žodinė komunikacija ir

žinutės-pranešimai. Didesnėse organizacijose bendravimo priemonės gali būti šios: laikraščiai, leidžiami organizacijos viduje, naujienų lapeliai, valdymo publikacijos, kasmetinės ataskaitos, skelbimų lentos, vidaus televizija, internetas ir intranetas, susitikimai su vadovais (Baršauskienė, Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, 2005). Vadovybė privalo siekti, kad šie komunikacijos būdai būtų suprantami, aiškūs.

Išskiriama vadovo darbo veiklos klasifikacija ir jai atlikti reikalingi įgūdžiai bei savybės (Baranauskienė, Petkevičiūtė, 2003). Vadovas turi parodyti tuos asmenybės bruožus, kurie skatintų darbuotojus sekti paskui jį. Čia svarbus ir sugebėjimas įgyti organizacijos narių pasitikėjimą, suburti juos ir palaikyti moraliai, jei reikalai prastėja. Reikia stengtis padidinti rezultatyvumą tose srityse, kurias reikia tobulinti. Numatyti ir nustatyti tikslus (viziją). Naudodamas savo įtaką, mokyklos vadovas gali tirti aplinką ir taip įtakoti pavaldinių ir jam lygių asmenų darbą. Tikslų siekimui bendradarbiavimo ir tarpusavio priklausomybės dvasioje mokyklos vadovas suburia aukšto rezultatyvumo komandas. Mokyklos vadovas imasi vadovauti, kai to reikalauja situacija. Jo dėka atitinkami darbai dirbami reikiamu laiku. Iškilus problemai, mokyklos vadovas surenka ir įvertina su ja susijusią informaciją, išanalizuoja situaciją ir priima sprendimą. Mokyklos vadovas padeda efektyviai išspręsti nesutarimus ir konfliktus atsižvelgdamas į visus galimus sprendimų variantus. Įtraukiant mokyklos darbuotojus į sprendimų priėmimo ir planavimo procesą, pasiekama didesnė darbuotojų atsakomybė už atliekamą darbą ir mieliau vykdo nurodymus. Mokyklos vadovas supranta, kad ieškoti naujų idėjų reikia ir skatina savo darbuotojus, tikėdamasis didesnės sėkmės stiprinant mokyklos bendruomeninius ryšius.

Mokykla funkcionuos geriausiai tuomet, kai socialinė kontrolė bus naudojama saikingai. Mokykla turi sugebėti toleruoti tam tikrus nukrypimus. Jei mokykla bus formuojama kaip lanksti sistema, ji taps stipresnė nei būdama kieta sistema, kuri netoleruoja nukrypimų. Todėl mokykla turėtų pateikti gana platų įvairių vaidmenų atlikimo variantų ir galimybių pasirinkimo rinkinį jau vien tam, kad siektų sudaryti palankias sąlygas išreikšti save ir neleisti savo nukrypimais grasinti pačios savo integracijai.

Mokyklai yra reikalinga socialinė kontrolė kaip pagrindinis mechanizmas, kuris leidžia mokyklai palaikyti pusiausvyrą. Saikingas individualumo kiekis ir nukrypimai yra priimami, tuo tarpu ryškesni nukrypimų variantai laikomi grėsmingais mokyklos pusiausvyrai, todėl tokiu atveju steigiami mokyklos pusiausvyrą atstatantys mechanizmai.

Mokykla yra laikoma atskira socialine sistema, kaip tam tikras vienetas, kuris turi savo ribas ir gali būti atskirtas nuo kitų socialinių vienetų bei išorinės aplinkos. Kokios sąlygos leidžia jai išlikti – kokiais būdais įvairūs visuomenės elementai palaiko jos organizaciją ir kaip atskiros visuomenės dalys tarnauja visumos reikmėms.

1.5. Tarpusavio santykių plėtotė ugdomojoje aplinkoje

1.5.1. Ugdytojų tarpusavio santykių formavimosi prielaidos

Besikeičiančioje visuomenėje švietimo kaita yra orientuota į pasikeitimus visuose švietimo sistemos lygmenyse ir yra susijusi su visais šios sistemos dalyviais, neišskiriant ir mokytojų.

Transformacijos į demokratinę visuomenę laikotarpiu vyksta ryškūs struktūriniai ir sisteminiai pokyčiai pačioje visuomenėje, tebesitęsia ir Lietuvos švietimo sistemos reforma. Švietimo sistema pirmoji tapo visuotinio sistemos reformos pavyzdžiu, kuris buvo pradėtas dar sovietinėje sistemoje. Tuomet švietimo sistemos reforma, nukreipta į tautinės mokyklos formavimą, visų pirma, reiškė visos Lietuvos siekį išsilaisvinti formuojant laisvą demokratinės visuomenės pilietį. Sėkmingam reformos vyksmui svarbūs yra du pagrindiniai veikėjai – mokinys ir mokytojas (Sajienė, Jonutytė, Juodaitytė, Grincevičienė, 2006). Turi keistis mokymosi motyvacija – ne prievarta ar vardan pažymio, bet vardan sugebėjimo tapti aktyviu, profesionaliu, atsakingu už save, savo šeimą, už visą visuomenę piliečiu. Šiam tikslui pasiekti turi keistis ir mokytojas – vėl tapti autoritetu mokiniui, o tai nelengva įgyvendinti kompiuterizuotos, žiniasklaidos priemonių prisotintos, XXI amžiaus pradžios visuomenės sąlygomis (Sajienė, Jonutytė, Juodaitytė, Grincevičienė, 2006). Mokytojas turi tapti mokinio katalizatoriumi, kad tas išmoktų pats rinkti ir išsąmoninti naujas sparčiai besikeičiančias žinias ir mokėtų valdyti beribį naujos informacijos srautą.

Ugdydama jaunąją kartą, mokykla ugdo jos moralines savybes, formuoja vertybes ir ruošia jaunus žmones tapti pilnaverčiais demokratiškos visuomenės nariais, kurie būtų sąmoningi, iniciatyvūs ir besididžiuojantys savo valstybe. Bendruomenės nariams mokykla gali padėti parengti įvairius projektus, programas, nes mokykla turi tam reikalingą techninę bazę bei specialistus, galinčius padėti rengti įvairius projektus (Sajienė, Jonutytė, Juodaitytė, Grincevičienė, 2006). Įgyvendinant švietimo reformas būtina atkreipti dėmesį į poreikį skatinti Lietuvos visuomenės atvirumą ir kūrybiškumą, kuriam sąlygas sudaryti gali didžiajai visuomenės daliai prieinami pasaulinės informacijos srautai ir gebėjimai (Pilietinės visuomenės institutas, Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos, 2007). Mokytojas mokyklos bendruomenėje ne visada turi pakankamai sąlygų atsiskleisti kaip profesionalas, susiformuoti pedagogines vertybes. Tam neretai trukdo egzistuojanti mokyklos baimė ir stresas.

Pabrėžtina vertybinių nuostatų svarba ugdamant kompetencijas, gilinamasi į mokytojų vertybinių nuostatų įgyvendinimą ugdymo procese. Ji atskleidžiama per mokytojų savijautos mokykloje kokybinę ir kiekybinę analizę. Pedagogų vertybinės nuostatos tiesiogiai (ugdymo tikslų lygiu) menkai saistomos su aukščiausiomis (dvasinėmis, būties vertybėmis, nukreiptomis į

asmenybės ugdymą, o fokusuojamos į ugdymo komponentus, susijusius su lavinimo turinio logika (mokymosi motyvai, pasiekimai, mokinių darbas, vertinimas, krūviai). Aukščiausios vertybės svarbios daugeliui mokytojų (išgyvenama dėl santykių, sėkmingo savo ir mokinių darbo, vertinimo problemų), bet jos (vertybės) funkcionuoja apibendrintu patirtiniu lygiu, todėl, tikėtina, lieka atsitiktinio ugdymo veiksnio pozicijoje. Atkreiptinas dėmesys į mokyklos vadovų kompetenciją, kurią mokytojai tiesiai ar per santykių bendruomenėje bei mokymosi krūvių prizmę linkę vertinti neigiamai (Martišauskienė, 2009). Akivaizdi mokytojo vertybių įtaka mokyklos bendruomenei ir mokyklos bendruomenės įtaka mokytojo vertybėms. Tai taip pat modeliuoja mokyklos bendruomenės ryšius. Tos pačios vertybės suartina bendruomenės narius.

Mokytojų išgyvenimus sunkina mokinių mokymosi motyvacija. Žemas jos lygis yra ne tik psichologinių, socialinių, ekonominių, politinių ir kitų veiksnių, bet ir mokytojo asmeninių bei dalykinių nuostatų, betarpiškai įprasminančių mokymąsi, padarinys. Mokytojų vertybinių nuostatų kontūras dar neryškus: daugiau telkiamasi į pažintines (tiesos) vertybes, bet ir jos neįvardijamos; dar blankesnis dorovinių vertybių vaizdas. Atrodo, kad mokytojai joms neskiria specialaus dėmesio, o tik džiaugiasi natūraliai besiklostančiais geranoriškais santykiais. Daugiausia išgyvenama dėl neteisybės apraiškų. Retai mokytojų pozityvią savijautą žadina rūpinimasis kitais, jų supratimas, nes daugiausiai žvilgsnis krypsta į save. Tik vienetai gali nurodyti esminį gerų santykių šaltinį – dvasinį ryšį su kitais žmonėmis (Martišauskienė, 2009). Mokytojų vertybinės nuostatos mokyklos bendruomenėje dar nėra pakankamai stiprios. Kad mokytojai mokyklos bendruomenėje nesijaučia saugūs, liudija mokytojų mokyklos baimė. Mokyklos baimę patiria ne tik mokiniai, bet ir mokytojai (Martišauskienė, 2009). Mokytojų mokyklos baimę sukeliantys veiksniai siejami su emociniais, organizaciniais ir vadybiniais, mokyklos mikroklimato aspektais ir organizmo pokyčiais. Specifinį mokytojo darbo pobūdį lemia griežtai nustatyti programiniai reikalavimai, tėvų bei mokinių siekis kuo geriau išlaikyti egzaminus, mokinių mokymosi motyvacijos stoka, mokyklos administracijos bei visuomenės reikalavimai, sudarantys palankias sąlygas atsirasti mokytojų baimėms bei stresui (Gudonis, Šeipūnaitė, 2008).

Mokytojo profesija pagal F. Riemann (2000) atsidūrė klasifikuoto labiausiai įtemptų darbų sąrašo pirmoje vietoje. Jos nuomone, nėra žmonių, kurie darbe nepatirtų įtampos bent retsykais, tačiau daugelyje šalių atlikti tyrimai patvirtina pedagogo profesijos įtampą, nuo kurios nukenčia sveikata, kyla nepasitenkinimas darbu. Pedagogų mokyklos baimė pasireiškia nuolatinio nerimu, jog nesugebės susidoroti su darbu, baiminamasi būti nesuprastam, ignoruojama kolegų, tapti „nesusitvarkančiu“ mokytoju, būti neobjektyviai įvertintam vadovų, tėvų, agresyvių mokinių. Mokyklos pedagogų baimę skatina tai, kad keliama dideli reikalavimai, griežtas nustatytų terminų laikymasis, teigiamų, pozityvių emocijų trūkumas, darbo sąlygos

(triukšmas, stresinės situacijos), organizacijos psichologinis klimatas, vaidmenų gausa (Gudonis, Šeipūnaitė, 2008). Bendrojo lavinimo mokytojai dažnai patiria visuomenės spaudimą, neadekvatų mokytojo profesijos įvaizdį, mokykloje juos slegia užduočių įvykdymo terminai, skubėjimas, kurie neigiamai veikia mokytojo emocinį stabilumą, kelia įtampą bei sukelia nuolatinį nerimo jausmą, kad nespės įvykdyti keliamų reikalavimų. Mokytojus slegia reikalavimas nuolat kelti kvalifikaciją bei nuolatinis mokyklos siekimas pirmauti, kuris kelia įtampą darbe, nerimastingumą, mokyklos bendruomenėje jaučiama konkurencija. Straipsnio autoriai daro išvadą, kad pedagogo profesija provokuoja somatinius ir neurologinius sutrikimus (Gudonis, Šeipūnaitė, 2008).

Mokykloje patiriamo streso ir mokyklos baimės problemą nagrinėjo ir Bagdonas (2004). Straipsnyje apžvelgiami įvairių šalių tyrimai, kuriais analizuoti mokyklos streso ir mokyklos baimės reiškiniai (mokytojų aspekto tyrimas), atliekama Lietuvos mokytojų tarpe vykdyto mokyklos streso ir baimės tyrimo apžvalga. Daromos išvados, kad Lietuvos mokytojai yra įtakojami mokyklos streso ir mokyklos baimės, ir tai susiję su: organizacijos struktūra ir klimatu, streso šaltiniais darbe, mokytojo vaidmeniu organizacijoje, pedagogine kompetencija, gebėjimu spręsti konfliktus, situacija šeimoje. Tyrimo rezultatai leidžia manyti, kad mokyklos stresas ir mokyklos baimė neigiamai įtakoja mokytojų fizinę, psichinę bei socialinę sveikatą ir yra žalingi individo, edukaciniu ir visuomeniniu aspektais.

Vakarų Europos šalyse (Vokietijoje, Anglijoje, Švedijoje) pastaraisiais dešimtmečiais išsamiai nagrinėjama problema, skirta mokytojų profesiniam išsekimui, „sudegimui“, nuovargiui, dėl ko ir formuojasi stresinės situacijos, atsiranda baimė bei nenoras dirbti švietimo įstaigose. Vokietijoje ši problema siejama su mokyklos baimės kategorija ir nagrinėjama kartu su mokinių mokyklos baime, lyginant, vertinant šiuos reiškinius bei siekiant rasti problemos sprendimą (Bagdonas, 2004). Lietuvoje mokytojo darbas susijęs su ypač dideliu emociniu, psichologiniu krūviu, kas sukelia ir fizinį nuovargį (Bagdonas, 2004). Mokyklos streso ir mokyklos baimės šaltiniai yra visuomenės nuomonė, ministerijos reikalavimai, ugdymo programų uždaviniai; autoritarinis valdymas, sprendimų centralizacija, psichologinis šaltis. Stresą darbe sukelia blogos darbo sąlygos, pervargimas, įtampa. Mokytojui užkraunama pernelyg didelė atsakomybė už veiklos rezultatus, neįvertinimas pagal nuopelnus, konfliktai ir netinkamas jų sprendimas. Mokytojas nerimauja dėl karjeros užtikrinimo galimybių, nesijaučia saugus dėl konfliktų su administracija, bendradarbiais, mokiniais, tėvais (Bagdonas, 2004).

Remiantis Fullan (1998), sąveika ir ryšiai tarp žmonių, o ne patys žmonės lemia organizacijos sėkmę. Sėkmingos kaitos iniciatyvoms bendras veiksnys yra santykių gerėjimas, jei santykiai lieka tokie patys ar blogėja, prarandama atspirtis. Kasiulis ir Barvydienė (2001) taip pat pabrėžia, kad santykiams kolektyve daug įtakos turi vadovas, jo autoritetas ir vadovavimo

ypatumai. Psichologinį klimatą veikia vadovo savybės bei grupės narių individualios asmeninės savybės. Vadovas parenka darbuotojus, juos paskirsto, skatina, organizuoja darbą, informuoja, formuoja tokias jų savybes, kurios užtikrina bendruomenės gerą mikroklimatą. Razauskas (1988) teigia, kad santykiai sistemoje „vadovas - pavaldinys“ turi būti pagrįsti socialinio humaniškumo principu, todėl jie yra labai svarbūs formuojant žmonių tarpusavio santykius darbinėje veikloje ir ugdant jų kūrybinį požiūrį į darbą.

Apibendrinant galima teigti, kad svarbiausią vietą ugdytojų tarpusavio santykių formavimo sistemoje užima vadovas, jo vadovavimo stilius, metodai, kurie tiesiogiai įtakoja kitus mokyklos bendruomenės narius, nes vadovavimas – tai pirmiausia veikla, kurios metu sąveikaujama su žmonėmis. Mokyklos vadovui kasdien tenka bendrauti su įvairių socialinių grupių žmonėmis. Bendravimo su žmonėmis stilius – tai ne asmeninis, bet socialinis procesas, nes nuo to priklauso jo vadovaujamų žmonių pasitenkinimas darbu, psichologinis kolektyvo klimatas, o kartu ir darbo produktyvumas.

1.5.2. Ugdytojų ir šeimos bendravimo bruožai

Nuo pat vaiko atėjimo į mokyklą, jis tampa pilnateisiu bendruomenės nariu. Mokinių ugdymas yra grindžiamas socialiniu-kultūriniu požiūriu į vaiką kaip individą, rūpinimąsi jo individualybės raiškai būtinos aplinkos sudarymu, remiasi tomis socialinėmis filosofinėmis idėjomis, kurios atskleidžia vaiko, kaip individo ir kaip socialinės grupės nario gyvenimą bei socializavimo(si) sąlygų įvairovę nuolat besikeičiančių įvykių, reiškinių ir situacijų kontekste (Juodaitytė, 2003).

Nors ugdymo demokratizavimas reikalauja nepaprasto lankstumo, gebėjimo išlaviruoti tarp daugelio teorinių bei praktinių dalykų, gebėjimo prisitaikyti, prie situacijos pokyčių ir tam aišku nėra schemos kaip to siekti, bet tik pravėrus įstaigos grindžiančią savo veiklą šiais principais duris, galima pajusti čia vyraujančią draugišką, laisvą atmosferą, ir koridoriuose lakstantys vaikai leidžia mums spręsti, kad pedagogai yra jų draugai, o įstaigos bendruomenės (vaikų, mokytojų, tėvų) lygiavertis bendravimas leidžia ugdytojui išsiaiškinti vaikų poreikius ir, jų paisant, kurti grupės, darželio aplinką, tinkamai organizuoti ugdymą. Mokytojas supranta, kad receptai, kaip dirbti, kaip organizuoti ugdymą nevaržant vaiko pasirinkimo laisvės, nėra dalijami. Todėl jis pats turi nuspręsti, kaip dirbti, išmokti stebėti aplinką, nes vaikas – tai individuali programa, kuri diktuoja temą tolimesnei veiklai (Sterfeld, Mathiasen, 1999). Mokytojas turi leisti vaikui dirbti jam tinkamu tempu, tuomet mokinys pasitikės savimi, ir šis pasitikėjimas skatins jo kūrybiškumą, iniciatyvumą tiek individualioje, tiek ir grupinėje veikloje.

Stiprinant mokyklos bendruomenės ryšius didelį vaidmenį vaidina mokinių tarybos. Jų funkcijos apibrėžtos mokyklų nuostatuose arba atskiruose šių tarybų nuostatuose. Rinkimai į šias tarybas vyksta labai įvairiai: dažniausiai atstovai renkami klasių susirinkimuose arba klasės deleguoja po kelis atstovus. Kai kuriose mokyklose mokiniai kandidatais išsikelia patys, ar jų kandidatūras siūlo draugai, geriausiai pažįstantys kandidatą (Dobranskienė, 2002). Mokyklų mokinių tarybų veikla orientuota į mokyklos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą, o dažniausiai – į popamokinės veiklos organizavimą, mokinių budėjimą diskotekose ir vakaruose, įvairių akcijų organizavimą, rūpinimąsi drausmės ir tvarkos palaikymu, mokyklos laikraščio leidimu. Mokinių tarybos priima mokinių elgesio taisykles, svarsto mokinių teisių mokykloje ir už jos ribų gynimo klausimus ir kt. (Dobranskienė, 2002).

Naujas socialinis mąstymas, kurio pagrindinis bruožas – naujos, nuolat atsinaujinančios mokslinės žinios, kurios sudaro naujas galimybes studijuoti ir modernizuoti tokią sudėtingą ryšių sistemą kaip „visuomenė – vaikas – ugdymas“. Nūdienos visuomenėje, jos sąmonėje vyksta vaikų ugdymo senųjų, stereotipinių sampratų peržiūra. Dėl naujojo socialinio – filosofinio požiūrio į vaikų ugdymą, kaip ir į visas kitas sparčiai besikeičiančias žmonių socialinio gyvenimo sritis, įvyksta esminė anksčiau vaikų ugdymo institucijose (ir visų pirma – šeimoje) vyravusių krypčių peržiūra. Šeima yra pirminė visuomenės ląstelė, viena pagrindinių jos struktūros elementų. Tai visokio žmoniškumo visuomeniniam gyvenimui pasirengimo centras į atsakingumą, į simpatiją, į savęs kontrolę, į tarpusavio toleranciją ir auklėjimą. Šeima, kaip žmogaus prigimties institucija turi savo gyvenimą, tvarkosi pagal savo vidinius principus, ginama visuotinės žmogaus teisių deklaracijos. Tai natūralus ir esminis visuomenės grupinis vienetas; šeimą turi ginti visuomenė ir valstybė, nes ji yra visuomenės ir valstybės pagrindas.

Šeima – pirmoji institucija, kurioje vyksta vaiko socializacija, kurioje auklėjami, auginami nauji visuomenės nariai, todėl būtinas mokyklos ir mokinių tėvų bendradarbiavimas. Išanalizavę mokinių tėvų požiūrį į dabarties mokyklą, atrandame grįžtamąjį ryšį, lemiantį teorinius teiginius, kuriais galėtų būti grindžiamos tolesnės Lietuvos švietimo sistemos modernizavimo kryptys. Tyrimo (Grincevičienė, 2006) metu paaiškėjo, kad kas penkto respondento netenkina jų vaikų mokymosi rezultatai. Taip pat paaiškėjo, kad 17 proc. mokinių mokyklos savanoriškai nelankytų. Mokykla susidūrė su rimtomis ugdomojo proceso organizavimo problemomis, kurias būtina spręsti (Grincevičienė, 2006). Tėvai, kaip pilnateisiai bendruomenės nariai, turi dalyvauti mokyklos gyvenime: ne tik domėtis vaiko pasiekimais (ši sritis itin patobulės įvedus elektroninius dienynus), ne tik kalbėtis su mokytojais ir mokyklos vadovybe, kai iškyla problemų, bet ir dalyvauti atvirose pamokose, popamokinėje mokyklos veikloje, rengiamose šventėse. Tėvai privalo padėti mokyklai organizuoti popamokinius renginius, šventes, bendruomenės vakarones (Grincevičienė, 2006).

Mokykla turėtų skatinti tėvus kalbėtis su savo vaikais apie tai, ką jų vaikai mėgsta, kas jiems įdomu, ir tuo pasiremiant, bandyti juos skatinti ir ugdyti juose norą sužinoti apie tai daugiau. Tai suteiktų vaikams apčiuopiamą pojūtį to, kur link jie eina. Vidurinio lavinimo lygmenyje tai gali būti siejama su darbinės karjeros problema. Pastebėtas žinių trūkumas apie tai, kaip veikia mokymo sistema. Mokykla turi išsiaiškinti, ką būtent tėvai vertina mokykliniame lavinime. Pavyzdžiui, kokios žinios, požiūriai ir įgūdžiai jiems yra svarbūs, ir kaip jie patys stengiasi juos ugdyti? Tėvai ne visada suvokia, kad pasirinkimas yra svarbus dalykas, tačiau nežiūri į tai rimtai. Mokykla turėtų suteikti jiems konkrečios informacijos apie įvairias programas arba nurodyti šaltinius, kur jie galėtų daugiau sužinoti apie šias programas (GRundtvig Aktyvus tėvų mokymas, 2005). Dauguma tėvų yra patenkinti mokykla ir neturi jokių rimtų problemų. Tačiau svarbu yra ne vien problemų turėjimas arba jų nebuvimas. Svarbiausias dalykas yra tai, kad mokykloje įgyta patirtis būtų naudinga.

1.6. Asmens bendravimo įgūdžių tobulinimas per socioedukacines veiklas

Permainos moksle ir technikoje, socialinės transformacijos skatina keistis ir kelia naujus reikalavimus mokytojo karjerai – tobulėti, reflektuoti, nagrinėti, plėtoti turimas kompetencijas ir įgyti naujas, t. y., mokytis visą gyvenimą, siekiant prisitaikyti prie nuolat kintančių gyvenimo ir veiklos sąlygų. Šiame kontekste mokytojas turėtų kurti tokią terpę, kurioje kauptų savo gyvenimiškąją patirtį, o mokykla būtų ta vieta, kuri turėtų įtakos tokios patirties kaupimui ir būtų susijusi su kitais aplinkos elementais. Socioedukacinė veikla yra sudėtinga ir įvairialypė dėl asmeninių gebėjimų, veiklos metodų ir socialinės, politinės, kultūrinės aplinkos įtakos (Young, 1998).

Socioedukacinė veikla – tai permanentinį pobūdį turinti veikla, nukreipta į ugdytinio visapusišką galių plėtojimą ir ugdymą, sąlygų asmenybės vystymuisi ir individualiam ugdymuisi sudarymą, užtikrinant ugdytinio pilnutinę socializaciją jį supančioje aplinkoje bei jo integraciją, kartu įgalinant jį prisitaikyti prie nuolat pasaulyje vykstančių visuomenės pokyčių (Young, 1998).

Socioedukacinė veikla reiškiasi per socioedukacinės veiklos funkcijų atlikimą.

Asmens bendravimo įgūdžių tobulinimo poreikiai nuolat kinta, atsižvelgiant į įvairius išorinius ir vidinius švietimo sistemos kaitos veiksnius. Ši sąveika tarp kaitos veiksnių ir mokytojo kvalifikacijos tobulinimo poreikių apima visas mokytojo veiklos sritis. Mokymo proceso demokratizavimas ir didėjantis atvirumas rinkai bei veiklos pasauliui iš esmės keičia mokymo turinio supratimą ir jo kūrimo principus. Mokymo turinys tampa ne toks akademinis ir griežtai apibrėžtas disciplinų ribų, į jį įtraukiamos vadinamosios kasdienės žinios ir veiklos patirtis, jo sudarymas tampa ne tik siauros specialistų grupės, bet visų mokytojų veiklos

uždaviniu, dažnai įtraukiant veikėjus, esančius už mokymo proceso ribų – darbdavius, įvairių kitų sričių ekspertus, jo struktūra tampa ne tokia vientisa – vyksta moduliacijos procesas, nyksta ribos tarp akademinų ir profesinių žinių (Young, 1998).

Socioedukacinė veikla (angl. social-educational activity) – tai kryptinga socialinė, ugdomoji veikla, kurios metu padedama žmogui spręsti iškilusias gyvenimo ir veiklos problemas, ir socializuotis. Ši veikla svarbi visoms mokyklos bendruomenės grandims, nes tik per socialinius ryšius galima tobulinti savo bendravimo įgūdžius, reikalingus ne tik mokykloje bet ir už jos ribų.

Kalbant apie mokytojų kolektyvą kaip atskirą mokyklos bendruomenės narių grupę, mokyklos bendruomenės tarpusavio ryšius stiprina vyresniųjų kolegų pagalba jaunesniesiems kolegoms tobulėti. Tai skatina asmens bendravimo įgūdžių tobulinimą tiek mokytojų kolektyvo ribose, tiek su mokiniais, jų tėvais.

Todėl mokytojas (ugdytojas) pirmiausia turi pats tobulėti, mokytis visą gyvenimą. Asmuo tobulėja per institucinę veiklą. Šiomis dienomis tapo populiarī mentorystė, kai labiau patyrę institucijos nariai padeda tobulėti mažiau patyrusiems. Mentorystė – tai asmens mokymasis vadovaujant kitam, labiau įgudusiam, nusimanančiam ir patyrusiam, ypač mokymosi kontekste, asmeniui, kuris palaiko, kelia reikalavimus, formuluoja uždavinius, teikia pagalbą. Tokiu būdu stiprėja profesinis pripažinimas ir vis geriau suprantama, kad mokytojams reikia sudėtingų gebėjimų, kuriuos būtina tirti, panaudojant praktiškai ir formuoti realiame mokyklos kontekste. Mentorius vadovavimas yra labai svarbus siekiant profesinių standartų ir perteikiant patirtį jaunesniems kolegoms. Mentorius padedami mokytojai įgyja lankstesnių darbo būdų (Pollard, 2002). Mentorystės reikalingumą įrodo tas faktas, kad jauniems suaugusiesiems būdingi mažiausiai išreikšti įprastiniai, automatizuoti veiksmai bei kritinė refleksija mokymosi, veiklos metu. Viena iš priežasčių galėtų būti skirtingi kognityvinės raidos ypatumai, skirtinga socialinė situacija ir skirtingas profesinis patyrimas. Jauniems suaugusiesiems - studentams - trūksta profesinio patyrimo, kurį jie galėtų sieti su dėstomais dalykais, stengdamiesi įgyjamas žinias perkelti jiems reikšmingas profesines situacijas. Todėl jiems būdingi įprastiniai veiksmai mokymosi metu: jie informaciją priima nesusimąstydami, jos neįprasmina ir pasikliauja atmintimi (Kepalaitė, 2005).

Asmens tobulėjimo, mokymo proceso organizavimo ir vykdymo srityje reikia ieškoti naujų galimybių plėtoti mokytojų kompetencijas aktyviųjų mokymo metodų taikymo srityje. Tobulinant mokytojų kvalifikaciją, reikėtų skirti daugiau dėmesio kompetencijoms, kurios reikalingos mokymo proceso planavimo, mokymo metodų parinkimo ir taikymo, mokymosi pasiekimų vertinimo gebėjimų praktiniam taikymui ir jų tobulinimui. Nemažiau

svarbu labiau motyvuoti mokytojus ieškoti naujų veikimo metodų visose šiose mokymo proceso srityse.

Tobulėdamas ir kaupdamas gautą informaciją pats mokytojas turi nepamiršti praktinės naudos, kurią turėtų panaudoti dirbdamas su mokiniais. Kiekvienas ugdytojas turi kelti ne tik oficialią savo kvalifikaciją, bet ir tobulinti bendravimo su mokiniais, jų tėvais praktinį pobūdį. Būtent praktiniam tobulinimui reikalingos socioedukacinės veiklos, nes jos leidžia realiai spręsti situacijas, iškilusias problemas, bendraujant atsižvelgti į keletą skirtingų nuomonių. Taip ugdoma socialinių ryšių plėtotė, gerinami tarpusavio santykiai.

2. MOKYKLOS BENDRUOMENĖS NARIŲ POŽIŪRIS Į SOCIOEDUKACINES VEIKLAS MOKYKLOJE

2.1. Tyrimo metodologija ir eiga

Socialiniuose moksluose apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas. Apklausa – tai tokia duomenų rinkimo technika, kai respondentai iš esmės tuo pačiu (arba artimu jam) metu atsakinėja į pateiktus klausimus. Anketinės apklausos metodas numato duomenų rinkimą naudojant anketos blanką (apklausos lapą, klausimyną), kuriame suformuluoti ir tam tikra tvarka išdėstyti klausimai, skirti respondentui. Apklausos dalyku būna subjektyvi vertinanti apklausiamojo nuomonė apie elgesio motyvus, vertybines orientacijas, kasdieninės veiklos veiksnius ar požiūrį į aplinką. Rašydamas apie apklausos metodą Kardelis (2002) atkreipia dėmesį, kad šio metodo negalima supriešinti su stebėjimo metodu. Kiekvienas metodas atlieka savo vaidmenį ir vienas kitą papildo, bet negali vienas kito pakeisti.

Anketa yra vienas populiariausių sociologinių tyrimo metodų. Manoma, kad anketai būdingos tokios pat savybės, kaip ir geram įstatymui. Ji turi būti aiški, nedviprasmiška, patikima ir skatinti respondento norą bendradarbiauti ir kuo teisingiau atsakinėti (Kardelis, 2002, p.189). Pateikus keletą klausimų, galima gauti labai daug ir patikimos informacijos, tačiau anketinė apklausa reikalauja kruopštaus ir nuoseklaus darbo bei ne mažiau laiko, negu kiti metodai.

Anketos gali būti įvairios. Oficiali anketa – atsakęs į klausimus asmuo pasirašo savo vardą ir pavardę ir pateikia kitų duomenų. Anoniminė (bevardė) anketa – atsakęs asmuo lieka nežinomas. Pagal atsakymų formą anketos gali būti uždaros, atviros, pusiau atviros. Uždaroje yra parašyti klausimai ir atsakymai. Atsakančiajam reikia tik pasirinkti vieną jų. Atviroje anketoje atsakymų nėra arba jie tik orientaciniai, atsakantysis paprastai rašo savo atsakymą (Tidikis, 2003). Kardelis (2002) pastebi, kad uždari klausimai yra pranašesni nei atviri, nes lengviau pasirinkti iš kelių atsakymų variantų, lengviau kokybiškai apdoroti duomenis, lengviau lyginti ir didesnis indikatoriaus patikimumas. Jis pasisako už tai, kad per

apklausas būtų sudaromi ir uždaros, ir atviros formos klausimai, nes atsakius į uždaros formos klausimą, paliekama vietos tiriamajam išsakyti savo nuomonę, kurios dėl uždaro klausimo ribotumo jis negalėjo padaryti (Kardelis, 2002).

Anketinis metodas leidžia gauti konkretesnius duomenis. Vienu metu galima apklausti didelį kiekį žmonių. Tačiau anketinis metodas turi ir savo trūkumų, ne visada galima pasitikėti gauta informacija.

Darbe taikyti tyrimo metodai ir jų paskirtis:

- **Teoriniai:** pedagoginės, psichologinės, sociologinės literatūros, švietimo sistemą reglamentuojančių norminių aktų bei dokumentų studijavimas mokyklos vadovų, mokytojų, mokinių ir tėvų tarpusavio komunikacijos modelio nustatymui.
- **Empiriniai:** respondentų (mokyklos vadovų, mokytojų, mokinių ir tėvų) nuomonių atskleidimas anketavimu. Šis metodas buvo panaudotas siekiant išsiaiškinti respondentų požiūrį į mokyklos bendruomenės socialinių ryšių stiprinimo galimybes, bendravimo organizavimo mokykloje situaciją ir apibrėžti tobulinimo galimybes.

Tyrimo organizavimo etapai:

I etapas. Siekiant išsiaiškinti su mokyklos vadovų, mokytojų ir tėvų komunikacine veikla susijusias sąvokas, buvo išstudijuota literatūra, analizuoti švietimo sistemą reglamentuojantys aktai bei dokumentai. Teoriškai atskleistas mokyklos bendruomenės narių vaidmuo, mokyklos ir šeimos komunikacijos svarba stiprinant mokyklos bendruomenės ryšius. Remiantis suformuluota problema buvo iškeltas tyrimo tikslas, numatyti uždaviniai, sukurta tyrimo metodika, sudarytos anketos.

Anketa buvo sudaryta iš kelių grupių klausimų, kuriuos galima suskirstyti:

- respondentų demografinė charakteristika, t.y. amžius, lytis, išsilavinimas,
- respondentų mokyklos ir tėvų bendravimo vertinimas,
- respondentų nuomonė apie bendravimo formas su šeima,
- respondentų nuomonė apie problemas kylančias bendraujant,
- respondentų nuomonė apie priemones, padedančias stiprinti mokyklos bendruomenės narių tarpusavio bendravimą,
- respondentų nuomonė apie mokyklos ir tėvų ryšio stiprinimą.

II etapas. Atlikta mokyklos vadovų, mokytojų, mokinių ir tėvų anketinė apklausa. Tyrimas realizuotas, remiantis šiais etikos principais:

- Apie galimybę atlikti apklausą, kreiptasi į mokyklos administraciją, gavus leidimą, apklausa realizuota;
- Klausimai – konfidencialūs;
- Respondentų dalyvavimas apklausoje savanoriškas.

Prieš vykdant tyrimą respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslais bei informuoti, jog anketa yra anoniminė, o jos duomenys bus panaudoti rašant baigiamąjį darbą apie mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimą.

Respondentų anketavimas vyko 2010 m. balandžio mėn.

III etapas. Remiantis mokslinės literatūros ir konstatuojamojo tyrimo duomenimis, rašomas darbas, atlikta statistinė duomenų analizė, formuluojamos išvados ir teikiamos rekomendacijos. Anketinės apklausos duomenų skaičiavimams ir statistiniams vertinimams atlikti buvo naudota *MS Office* paketo programa *MS Excel*.

2.2. Tyrimo imties charakteristika

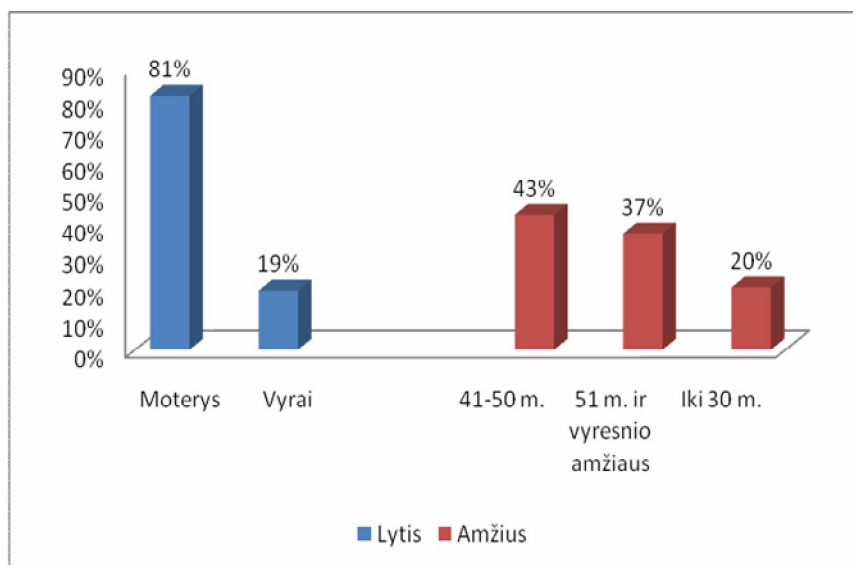
Tyrimo populiacija – Šilalės rajono bendrojo lavinimo pagrindinės, vidurinės mokyklos ir gimnazijos. Tyrimo imtis (Imtis (*angl. Sample*) – tai iš *generalinės aibės (pvz. populiacijos)* tyrimui atrinktų asmenų, ėminių grupė) – bendrojo lavinimo pagrindinių, vidurinių mokyklų ir gimnazijų vadovai, mokytojai, mokiniai ir tėvai.

Iš viso išdalinta 240 klausimynų. Užpildyta 210 (atsakymo lygis 87,5 proc.), neužpildyti 30 (12,5 proc.) klausimynai. Tyrimo rezultatai gauti apdorojus 210 respondentų klausimynų atsakymus. Iš jų 50 mokyklų vadovų, 54 mokytojai, 52 mokiniai ir 54 mokinių tėvai.

2.2.1. Mokyklų vadovų demografinės charakteristikos

Tyrimo dalyvavo 50 mokyklų vadovų. Iš jų 11 (22 proc.) mokyklų direktoriai ir 39 (78 proc.) direktorių pavaduotojai. Mokyklų vadovai dirba: pagrindinėje mokykloje – 19,1 proc., vidurinėje mokykloje – 38,3 proc. bei gimnazijoje – 42,6 proc. 40,8 proc. mokyklų vadovų vadovauja mokykloms, kurios yra miesto ir 59,2 proc. kaimo vietovėje. Mokyklų direktorių ir pavaduotojų anketinė apklausa buvo organizuota 2010 m. balandžio mėn. (prieš ar po švietimo įstaigų vadovų metodinių pasitarimų).

Demografiniai duomenys apie mokyklų vadovus pateikti 1 pav.:

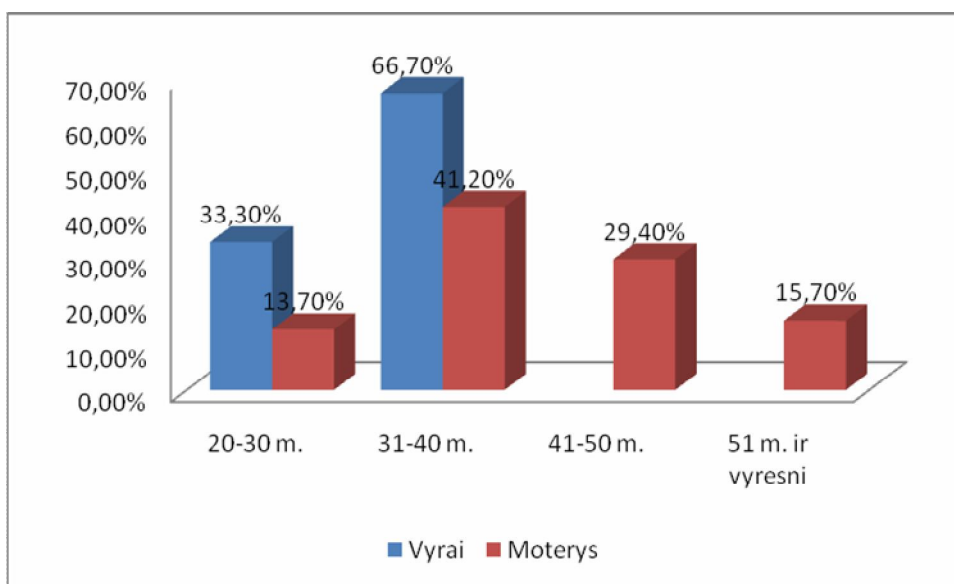
1 pav. Mokyklos vadovų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių, %

Kaip matyti iš 1 pav., tyrime dalyvavo 81 proc. moterų ir 19 proc. vyrų, vadovaujančių mokykloms. 43 proc. buvo 41-50 m. ir 37 proc. – 51 m. ir vyresnio amžiaus respondentai. Iki 30 metų amžiaus mokyklos vadovai sudarė mažiausią dalį – 20 proc.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad tyrime dalyvavo mokyklų vadovai, kurių dauguma yra moterys (80 proc.), vyresnės nei 41 m. (42 proc.). Visi tyrime dalyvavę vadovai yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (100 proc.).

2.1.2. Mokytojų demografinės charakteristikos

Mokytojų apklausa buvo organizuota 2010 m. balandžio mėn. Tyrime dalyvavo 54 mokytojai. Iš jų: 29 (53,7 proc.) mokytojai; 13 (24,1 proc.) socialiniai pedagogai, 2 (3,7 proc.) psichologai ir 10 proc. (18,5 proc.) kiti mokykloje dirbantys specialistai (logopedai, specialieji pedagogai). Demografiniai duomenys apie pedagogus pateikiami 2 pav.:

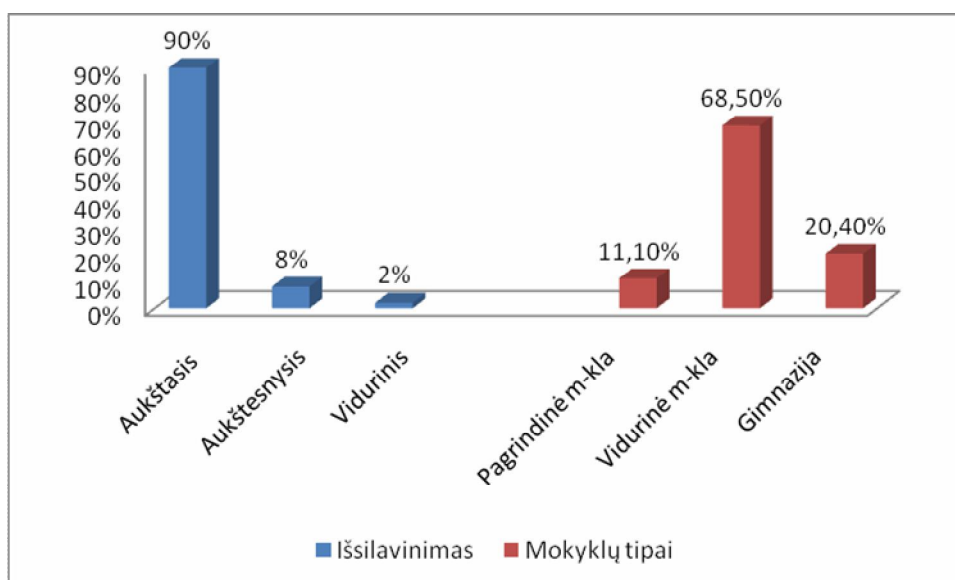

2 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių, %

Tyrime dalyvavo 94 proc. moterų ir 6 proc. vyrų. Šie duomenys nekelia nuostabos, nes šiandieninėje švietimo sistemoje daugiausia dirba moterys.

Kaip matyti iš 2 pav., tyrime dalyvavo 66,7 proc. vyrų, kurių amžius 31-40 m. Tuo tarpu moterų buvo daugiausia 31-40 m. (41,2 proc.) ir 41-50 m. (29,4 proc.) amžiaus grupėje. Galima pastebėti tendenciją, kad mokykloje dirba daugiau vidutinio amžiaus bei jaunesnio amžiaus pedagogų vyrų, o pedagogių moterų amžius svyruoja įvairiai nuo jauniausių iki vyriausių.

Sudarytose anketose pedagogų buvo prašoma pažymėti apie savo išsilavinimą. Daugelio tyrime dalyvavusių mokytojų išsilavinimas yra aukštasis ir jie dirba vidurinėse mokyklose. Mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą ir mokyklų tipus pateikiamas 3 pav.:

3 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą ir mokyklų tipus, %

90 proc. tiriamųjų turėjo įgiję aukštąjį išsilavinimą, nedaug respondentų aukštesnįjį ir tik 2 % buvo su viduriniu išsilavinimu.

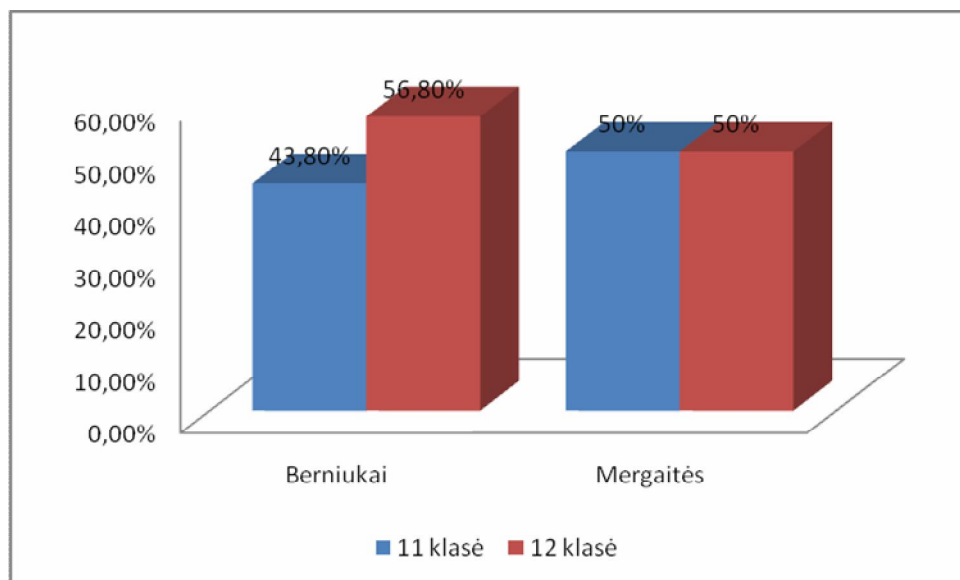
Tyrimas buvo vykdomas įvairių tipų mokyklose: pagrindinėje (11,1 proc.), vidurinėje mokykloje (68,5 proc.) ir gimnazijoje (20,4 proc.). Daugumą respondentų sudaro vidurinėje mokykloje dirbantys pedagogai.

Iš apklaustųjų tyrime dalyvavo 68,5 proc. mokytojų, kurių mokyklos yra miesto ir 31,5 proc. – kaimo vietovės mokyklos. Duomenys apie respondentų pasiskirstymą pagal mokyklos tipą ir mokyklos geografinę vietovę yra svarbūs, tuo požiūriu, kad dauguma pagrindinių mokyklų dalyvavo Mokyklų tobulinimo programoje. Patrauklią mokymosi aplinką padėjo kurti šiuolaikiškos mokymo priemonės ir informacinės technologijos, skatinančios ugdymo procese taikyti aktyvaus mokymosi metodus ir siekti ugdymo tikslų. Pagrindinės mokyklos, dalyvavusios Mokyklų tobulinimo programoje, pajuto ne tik materialinę investicijų naudą, bet įgijo naujų žinių bei kompetencijų mokyklos bendruomenės telkimo klausimais.

2.2.3. Mokinių demografinės charakteristikos

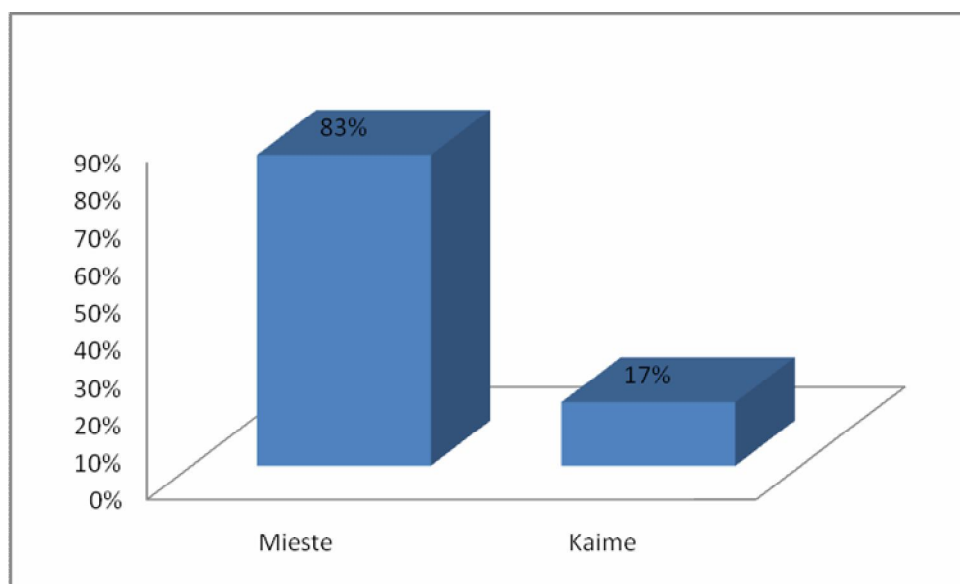
Tyrimo dalyvavo 52 mokiniai. Iš jų 69,2 proc. merginų ir 30,8 proc. vaikų. Mokiniai mokėsi 11 klasėje (48,1 proc.) ir 12 klasėje (51,9 proc.).

Pagal lytį ir klasę mokiniai pasiskirstė taip:

4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį ir klasę, %

Kaip matyti iš 6 pav., tyrime dalyvavo 56,8 proc. berniukų, kurie mokėsi 12 klasėje ir 43,8 - 11 klasės mokiniai. Mergaičių vienoda dalis mokėsi 11 ir 12 klasėse - 50 proc. 98,1 proc. mokinių mokėsi vidurinėje ir 1,9 proc. gimnazijoje.

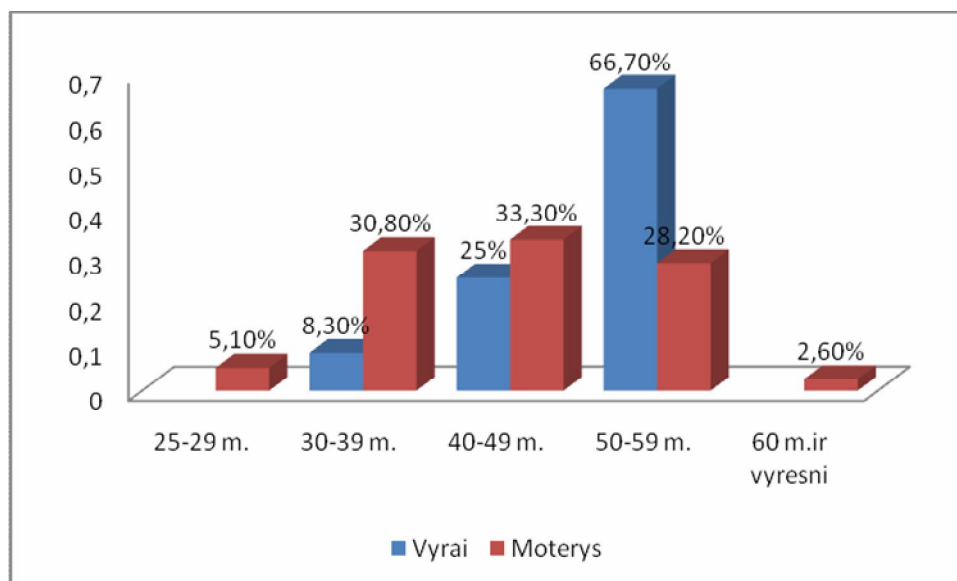

5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal mokyklos vietovę, %

Kaip matyti iš 5 pav., dauguma mokinių, t.y. 83 proc., mokėsi miesto ir nedidelė dalis, 17 proc. mokinių, kaimo mokyklose.

2.2.4. Mokinių tėvų demografinės charakteristikos

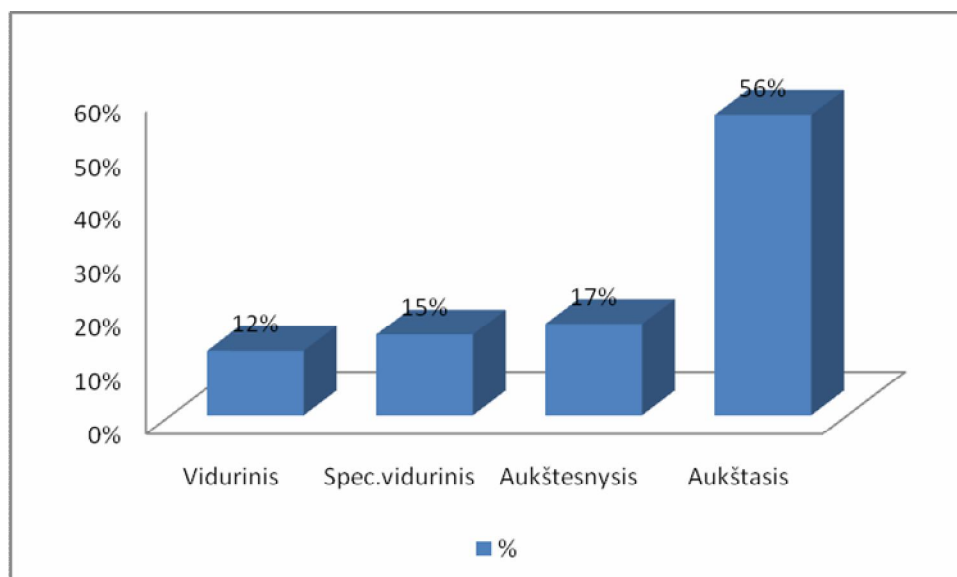
Tyrimė dalyvavo 54 tėvai. Iš jų dauguma - 75 proc., - buvo moterys ir nedidelė dalis, tik 25 proc., - vyrų. Respondentų lytis ir amžius atspindi 6 pav.:

6 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių, %

Kaip matome paveikslėlyje, 66,7 proc. vyrų priklausė 50-59 m. amžiaus grupei, o moterų beveik vienoda dalis priklausė 30-39 m. -30,8 proc., 40-49 m. -33,3 proc. ir 50-59 m. - 28,2 proc.) amžiaus grupei.

Pagal išsilavinimą respondentai pasiskirstė taip:

7 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, %

Tyrimė dalyvavo įvairaus išsilavinimo tėvai, tačiau vyraujantis išsilavinimas – aukštasis (56 proc.).

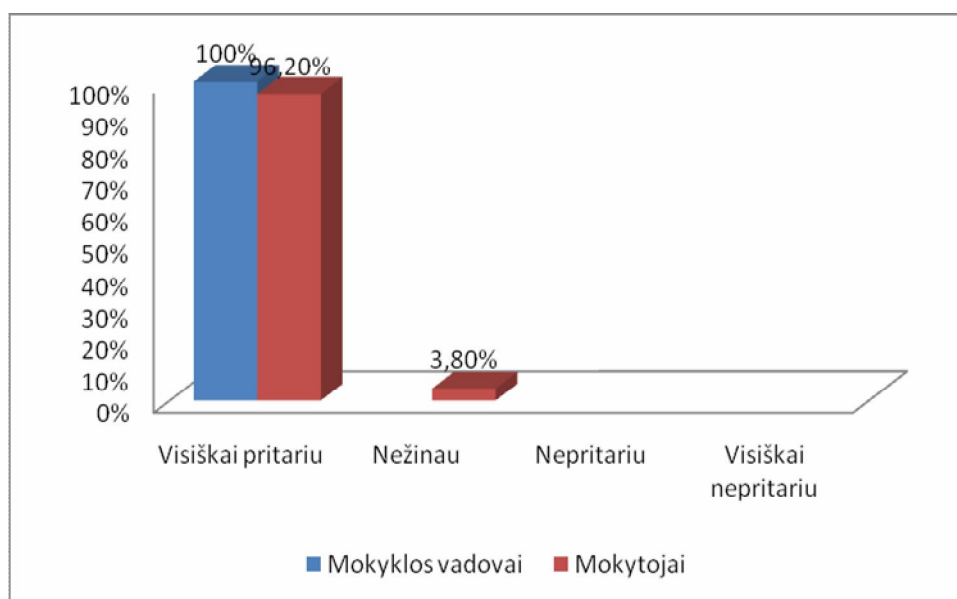
Demografiniai duomenys rodo, kad tyrime dalyvavo visos mokyklos bendruomenės grupių atstovai (mokyklų vadovai, pedagogai, mokiniai ir jų tėvai). Plėtojant mokyklos bendruomenės socialinius ryšius yra svarbu nustatyti visų tikslinių grupių: mokytojų, tėvų, mokyklos administracijos poreikius, žinoti jų lūkesčius, kas gali sudaryti prielaidas glaudesniai bendradarbiavimui.

2.3. Mokyklos bendruomenės narių požiūris į socialinių ryšių plėtotę

2.3.1. Mokytojų ir mokyklos vadovų pozicija stiprinant mokyklos bendruomenės ryšius

Kaip jau buvo akcentuota teorinėje darbo dalyje, nuo mokyklos kultūros aspektų, pagrįstų vertybėmis, sugebėjimo jas panaudoti ir perteikti mokiniams, bendruomenės nariams, labai priklauso mokinių bei vietos bendruomenės kultūra, gyvenimo būdas, saviugda bei saviraiška.

Todėl tyrimo metu buvo klausta respondentų, ar mokykla puoselėja tradicinius renginius. Mokytojų ir mokyklos vadovų pozicija atsispindi 8 pav.:

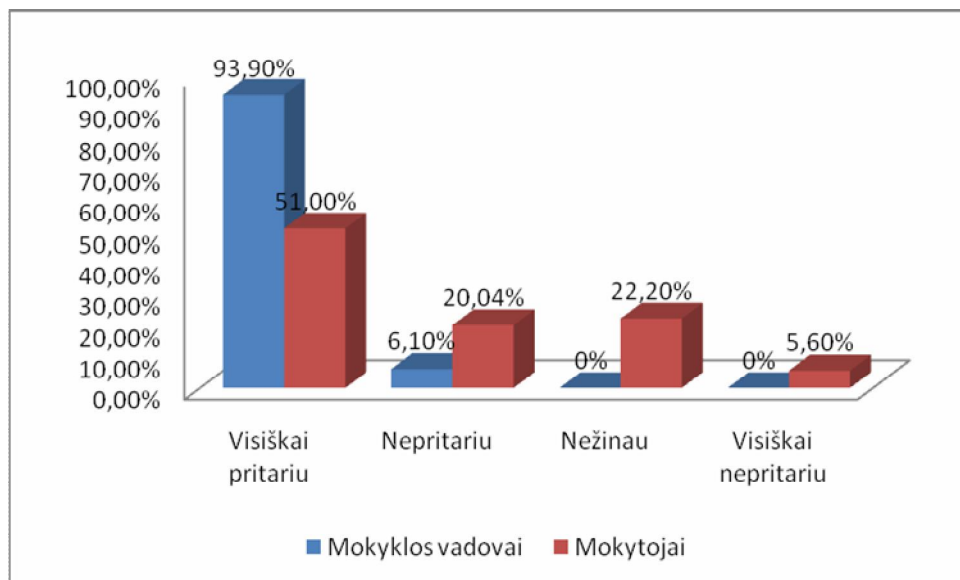
8 pav. Respondentų nuomonė, ar mokykla puoselėja tradicinius renginius, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

Kaip matyti iš 8 pav., visi tyrime dalyvavę mokyklų vadovai teigia, kad mokyklos turi tradicinius renginius, šiek tiek mažesnę dalis – 96,2 proc. mokytojų pritaria, kad mokyklos puoselėja tradicinius renginius. Vos keli procentai mokytojų nežino, ar mokykla puoselėja tradicinius renginius. Statistinis požymio reikšmingumas rodo, kad duomenų patikimumas aukštas.

Siekiant plėtoti mokyklos bendruomenės socialinius ryšius yra svarbu plėtoti bendradarbiavimą su tėvais. Nes šeima ir mokykla yra pagrindinės ir svarbiausios vaikų

auklėjimo institucijos. Siekiant ugdyti kokybę bei efektyvumą įvairių su vaikų auklėjimu susijusių problemų sprendimo reikalingas aktyvus ir kryptingas mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas. Ir tėvai, ir mokykla ruošia vaiką tapti bendruomenės ir visuomenės nariu, dėl to jų tikslai sutampa. Todėl tyrimo eigoje buvo klausta mokytojų ar darbas su tėvais yra prioritetinga veiklos sritis telkiant mokyklos bendruomenę. Atsakymai atsispindi 9 pav.:

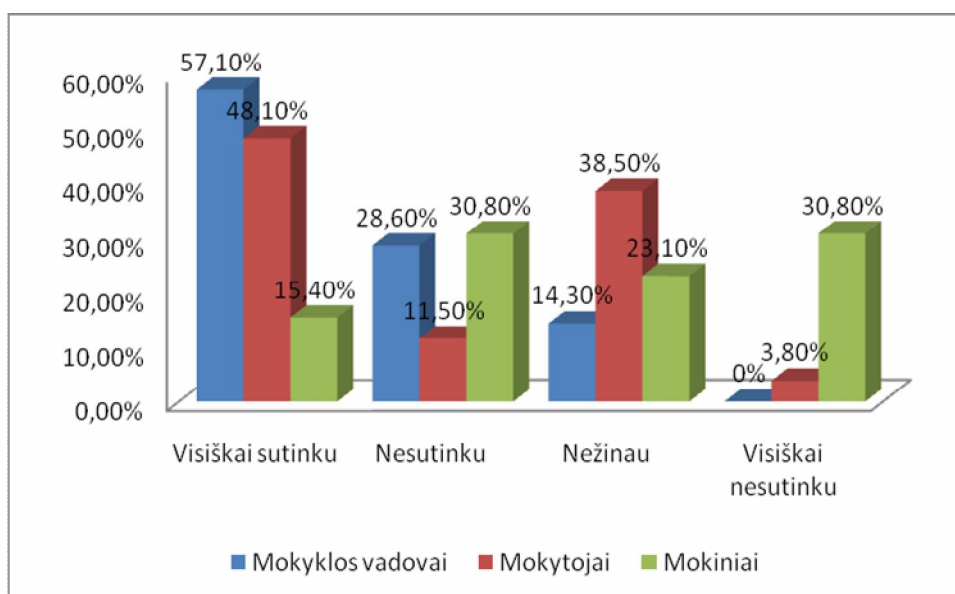

9 pav. Mokyklos vadovų ir mokytojų nuomonė, ar darbas su tėvais mokykloje yra prioritetinga veiklos sritis telkiant mokyklos bendruomenę, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,018$

Kaip matyti iš 9 pav., mokyklos vadovų ir mokytojų nuomonė skiriasi. 93,9 proc. mokyklos vadovų ir beveik perpus mažiau mokytojų teigia, kad darbas su tėvais yra prioritetinga veiklos sritis telkiant mokyklos bendruomenę. Mokyklų vadovų anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas yra viena iš svarbiausių mokyklos veiklos sričių. Tačiau tik maždaug pusė mokytojų pritarė šiam teiginiui, penktadalis mokytojų nepritarė, dar penktadalis pažymėjo atsakymą nežinau ir keli procentai visiškai nepritarė darbui su tėvais kaip prioritetingai sričiai.

Plėtojant mokyklos bendruomenės ryšius yra svarbu skleisti informaciją apie mokyklos veiklą. Mokykla tai gali daryti pasitelkdama informacines komunikacines priemones (mokyklos internetinę svetainę) bei rengdama informacinius leidinius. Todėl respondentų buvo teirautasi, ar mokykla rengia informacinius leidinius apie mokyklos veiklą:

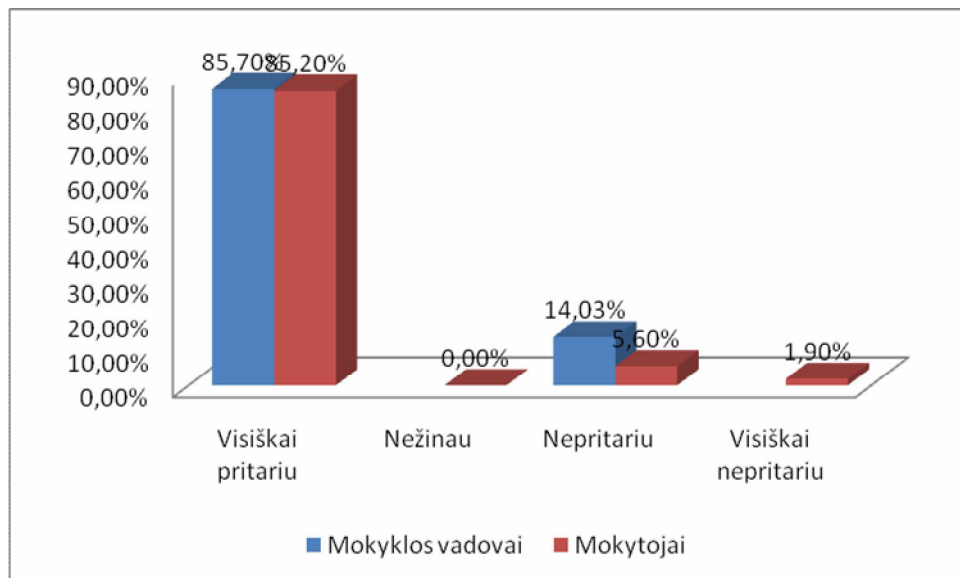
10 pav. Respondentų nuomonė, ar mokykla rengia informacinius leidinius apie mokyklos veiklą, %
 Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,043$

Patikimumo faktorius šiuo atveju šiek tiek didesnis. Kaip matyti iš 10 pav., daugiau nei pusė mokyklos vadovų ir šiek tiek mažiau nei pusė mokytojų teigia, kad mokykla rengia informacinius leidinius apie mokyklos veiklą, tuo tarpu tik trečdalis (30,8 proc.) mokinių sutinka, kad mokykla rengia informacinius leidinius.

Toks rezultatas parodo skirtingą mokyklos darbuotojų bei mokinių požiūrį į pačius informacinius leidinius – galbūt mokiniai nėra gerai susipažinę su tais pačiais leidiniais arba mano, kad tie leidiniai negali būti informaciniai. Kita vertus, gali būti, kad patys mokyklos darbuotojai ne visada paruošia ar išdalina informaciją, reikalingą ir patiems mokiniams, ir jų tėvams bei būsimiems mokiniams.

Daugelis mokyklų turi sukūrę internetines svetaines, kur talpinama naujausia informacija apie mokyklos veiklą bei vykdomus renginius, todėl anketose buvo klausama apie šios informacijos talpinimą. Internetinės svetainės labai paplitęs būdas skelbtis mokyklai, reklamuotis būsimiems jos lankytojams.

Respondentų nuomonė, ar mokyklos internetinėje svetainėje skelbiama informacija apie mokyklos renginius, pateikta 10 pav.:

10 pav. Respondentų nuomonė, ar mokyklos internetinėje svetainėje skelbiama informacija apie mokyklos renginius, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,034$

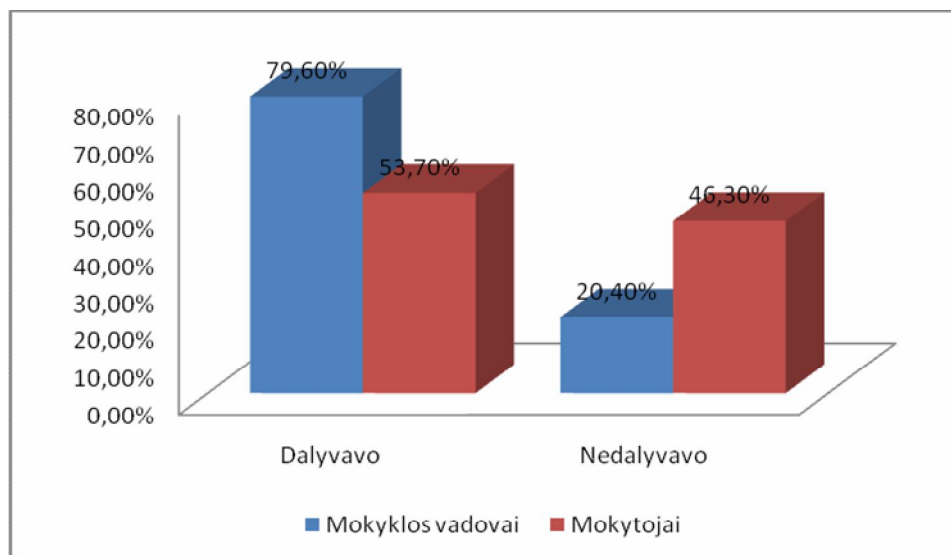
Patikimumas šiuo atveju yra šiek tiek mažesnis. Susumavus anketinės apklausos duomenis, matyti, kad mokyklos vadovų ir mokytojų nuomonė sutampa: dauguma t.y. 85,7 proc. mokyklos vadovų ir 85,2 proc. mokytojų, teigia, kad mokyklos internetinėje svetainėje yra skelbiama informacija apie mokyklos renginius.

Nepritariančių mokyklos vadovų yra apie dešimtadalis, taip pat nepritaria maža dalis mokytojų.

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima daryti prielaidą, kad mokyklos internetinė svetainė laikoma svarbia įvaizdžio dalimi, todėl nuolat skelbiama informacija apie mokyklos veiklą.

Mokytojo profesijos kompetencijos apraše (2007) viena bendrųjų mokytojo kompetencijų yra bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija, kurią sudaro mokėjimas ir sugebėjimas bendrauti su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais) pripažįstant jų vaidmenį, teises ir atsakomybę sudarant ugdymo/si sąlygas. Bendrauti su ugdytinių tėvais, globėjais, skatinti jų kūrybines iniciatyvas. (Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas, 2007). Bendravimas yra ir kaip būtinybė ir kaip priemonė efektyviam mokinių ugdymui.

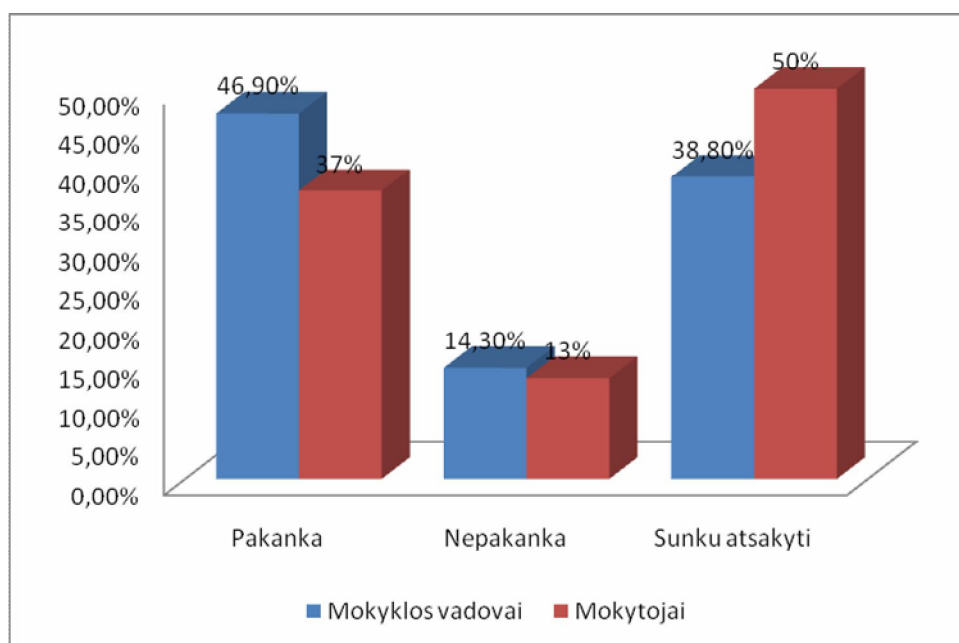
Todėl tyrimo eigoje buvo teirautasi mokytojų, ar jiems pakanka profesinės kompetencijos darbui su tėvais bei ar jie dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Respondentų atsakymai pavaizduoti 11 pav. ir 12 pav.:

11 pav. Mokytojų nuomonė apie dalyvavimą kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, %

Dauguma mokyklos vadovų dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Ketvirtadalis vadovų pripažino jog tokiuose renginiuose nedalyvauja. Mokytojų atsakymai pasiskirstė šiek tiek kitaip – truputis daugiau nei pusė jų dalyvauja, mažiau nei pusė nedalyvauja renginiuose. Tai parodo, kad pusei pedagogų vis gi trūksta kompetencijos nes jie papildomai nesitobulina.

Ar pakanka profesinių žinių ir įgūdžių tėvų ir mokyklos pozityvios aplinkos kūrimo klausimais, mokyklų vadovai ir pedagogai atsakė taip:

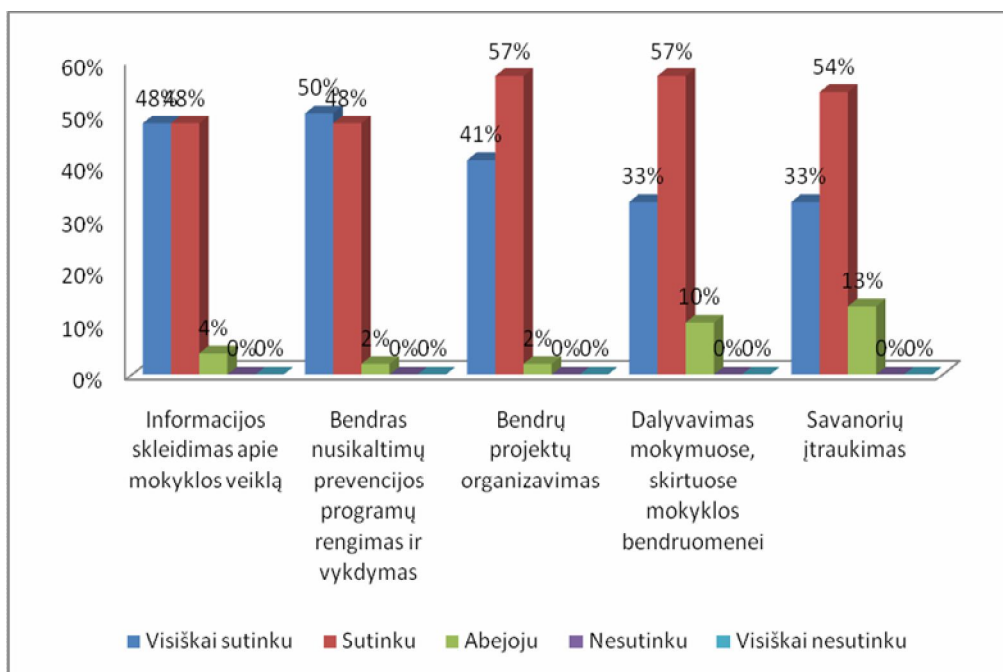
12 pav. Mokyklos vadovų ir mokytojų nuomonės, ar pakanka profesinių žinių ir įgūdžių tėvų ir mokyklos pozityvios aplinkos kūrimo klausimais, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,923$

Patikimumo rodiklis šiuo atveju rodo nepakankamumą. Kompetencijos trūkumą parodo ir šie atsakymai - pusė vadovų ir mokytojų yra neapsisprendę, nemažai ir pripažįsta, kad nepakankamai yra žinių, įgūdžių.

Svarbus aspektas, galintis padėti pakeisti bendravimo įpročius į teigiamą pusę yra tai, kokias perspektyvas patys mokytojai nurodo stiprinant mokyklos ir tėvų bendravimą. Toks klausimas yra svarbus išsiaiškinant mokytojų požiūrį, nes jie gali tiesiogiai keisti esamą situaciją.

Iš penkių atsakymų mokytojai anketose žymėjo tuos, kurie yra jiems aktualiausi ir atrodo patys svarbiausi. Patys savo variantų respondentai nepateikė. Tiriamųjų nuomonės atsispindi 13 pav.:

13 pav. Galimos perspektyvos stiprinti mokyklos ir tėvų bendravimą, %

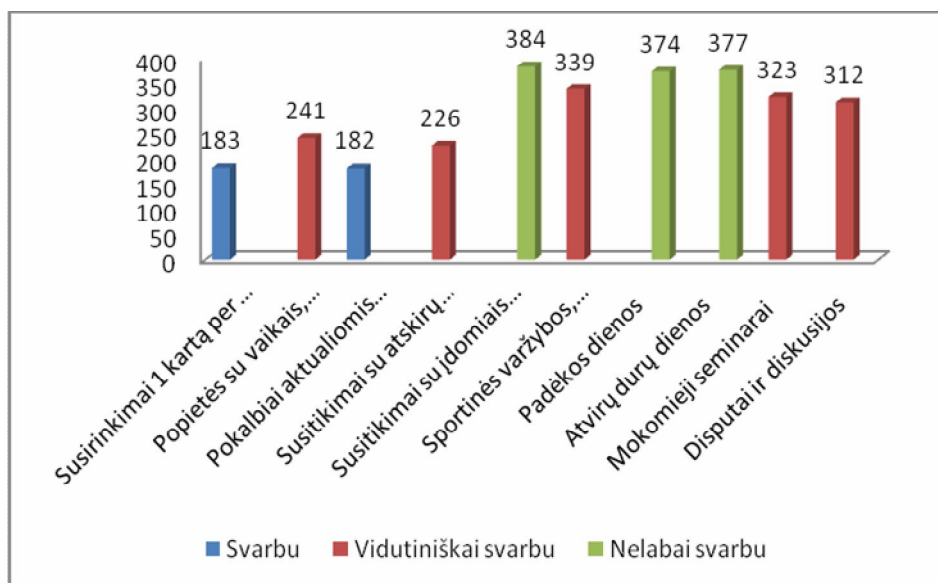
Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

Pagal 13 pav. patikimumas statistikai reikšmingas. Beveik visi respondentai pažymėjo, kad labai svarbu yra skleisti informaciją apie mokyklos veiklą, abejojančių informacijos skleidimo nauda buvo tik keletas mokytojų. Bendras nusikaltimų prevencijos programų rengimas ir vykdymas – taip pat labai svarbi sritis, kuri padėtų pasiekti geresnio bendravimo tarp mokyklos bendruomenės narių. Tai rodo teigiamai vertinami mokytojų pažymėti atsakymai. Bendrų projektų organizavime mokytojai taip pat išvelgia perspektyvą stiprinant bendruomenės santykius – vos 2 % mokytojų abejoja šia nauda.

Abejojančių mokytojų šiek tiek daugiau yra dėl perspektyvų dalyvauti mokymuose skirtuose mokyklos bendruomenei ir savanorių įtraukimo. Tačiau dauguma jų vis gi pritaria dėl tokių perspektyvų reikalingumo. Nė vienas mokytojas nepažymėjo, kad jis nepritaria kuriai nors

iš pateiktų veiklų tinkamumui. Vadinas, galima teigti, kad tokios socioedukacinės veiklos yra reikalingos ir būtinos plėtojant gerus mokyklos bendruomenės santykius ir ryšius.

Mokytojų buvo prašoma pažymėti, kokio pobūdžio renginius svarbu organizuoti mokyklos bendruomenei, juos skirstant skaitmenimis nuo 1 (svarbiausio) iki 10 (mažiausiai svarbaus). Pav. parodoma skaičiais, kaip atsispindi respondentų atsakymai, kai svarbumo tvarka išlieka nuo mažiausio galimo skaičiaus – 54 (tiek yra respondentų) – iki didžiausio ir tuo pačiu mažiausio svarbumo skaičiaus – 540:

14 pav. Svarbiausi renginiai mokyklos bendruomenei mokytojų požiūriu, vnt.

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

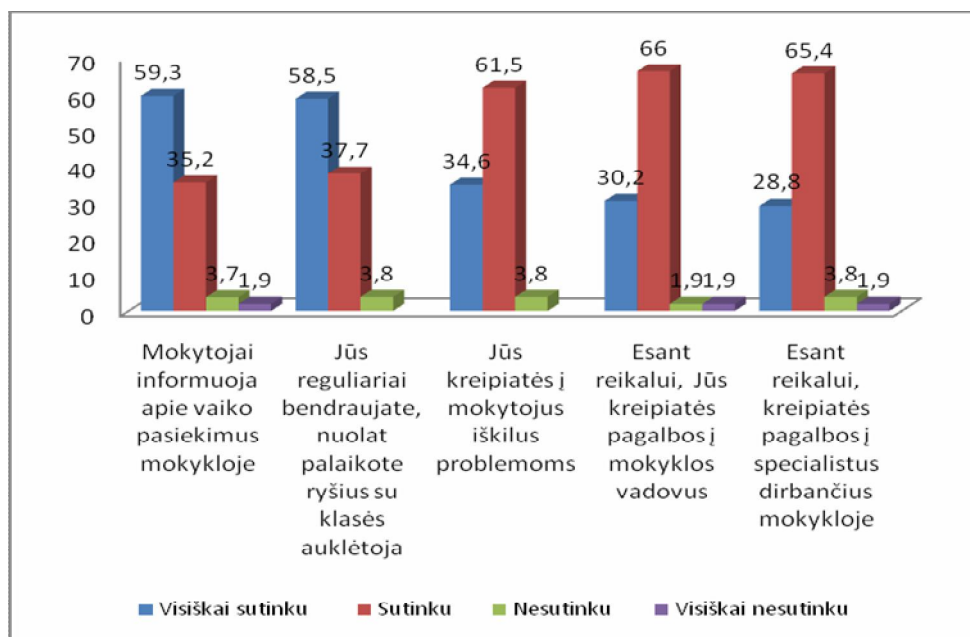
Pagal duomenis matome, kad patikimumo rodiklis lygus nuliui. Geriausiai mokytojų vertinami yra susirinkimai ir pokalbiai aktualiomis temomis. Respondentams atrodo, kad šie dalykai yra svarbiausi mokyklos bendruomenei. Vidutiniškai svarbūs renginiai – tai popietės su vaikais, susitikimai su atskirų dalykų mokytojais, sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos, mokomieji seminarai bei disputai ir diskusijos. Kiek mažiau dėmesio susilaukė likę variantai, kurie apskaičiavus taškus liko žemesnėje vertinimo skalėje. Tai tokie renginiai kaip susitikimai su įdomiais žmonėmis, padėkos dienos ir atvirų durų dienos.

Taigi apibendrinus rezultatus galima teigti, kad svarbiausi pagal mokytojus yra tradiciniai susirinkimai, per kuriuos aptariamas trimestras, nagrinėjami rezultatai ir pan., bei pokalbiai svarbiomis, aktualiomis temomis. Šie du dalykai apibrėžia mokytojų kompetenciją svarstant dalykinius reikalus, t.y. mokinių pažymius bei mokiniams kylančias problemas, nebūtinai susijusias su pagrindine, mokymosi, veikla. Problemų sprendimas pokalbio metu gali padėti stiprinti tarpusavio ryšius, jeigu mokytojas iš tiesų nori išspręsti problemą, padėti vaikams

tam tikrais klausimais. Tokiu būdu vyks įvairiapusis mokinių ugdymas, reikalingas ir apibrėžiamas mokymo bei ugdymo programose.

2.3.2. Mokinių tėvų požiūris į socioedukacines veiklas

Viena iš sėkmingos partnerystės sąlygų yra informacijos su tėvais apie vykdomą veiklą, mokinių pasiekimų pažangą pasidalijimas. Todėl tyrimo metu siekta atskleisti kokiais būdais mokytojai perteikia informaciją tėvams apie mokinių mokymosi, elgesio rezultatus mokykloje. Duomenys pateikti 15 pav.

15 pav. Tėvų nuomonė apie informacijos apie mokinių mokymosi, elgesio rezultatus pateikimo būdus, %

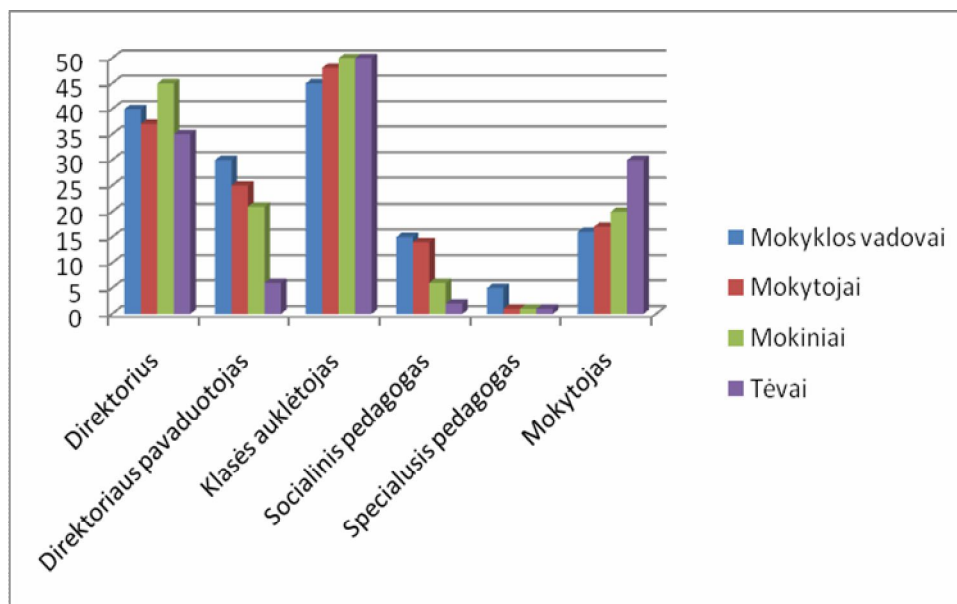
Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

Statistinis požymio reikšmingumas išlieka nulinis. Apibendrinus tyrimo rezultatus, kai daugiau nei pusė respondentų visiškai sutinka ar sutinka su teiginiais, galima išskirti šiuos svarbiausius šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo aspektus:

- Reguliariai bendrauja, palaiko ryšius su klasės auklėtoju (96,2 proc.);
- Mokytojai informuoja tėvus apie vaiko pasiekimus mokykloje (94,5proc.).

Tyrimo duomenų pagrindu, galima teigti, kad klasės auklėtojas tai mediumas tarp auklėtinio, jo tėvų bei pedagogų. Klasės auklėtojas ugdo savo klasės mokinius, jiems vadovauja, atstovauja jų interesams, derina ir koordinuoja mokinių, mokytojų ir tėvų santykius. Svarbiausiu klasės auklėtojo uždaviniu laikomas mokinio asmenybės ugdymas, dėmesys klasės organizacinei veiklai, išoriniams ugdymo rezultatams.

Tyrimo eigoje siekiant sužinoti, kas dažniausiai inicijuoja renginius tėvams, buvo prašyta respondentų suskirstyti teiginius pagal svarbumą.

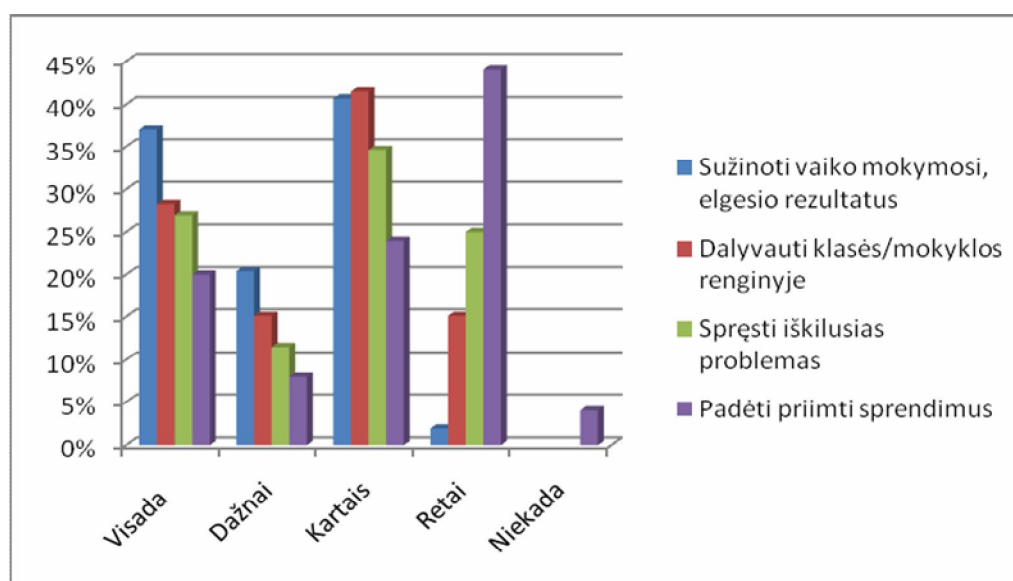
16 pav. Respondentų nuomonė apie renginių inicijavimą tėvams, %

16 paveiksle matyti, kad visų tikslinių grupių respondentai (mokyklos vadovai, mokytojai, mokiniai ir tėvai) panašia tvarka sudėliojo, kas dažniausiai inicijuoja renginius tėvams: pirmoje vietoje yra klasės auklėtojas, antroje – mokyklos direktorius, trečioje – direktoriaus pavaduotojas, ketvirtoje vietoje – socialinis pedagogas, ir penktoje – respondentai įvardino mokytojus.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad vieni iš pagrindinių iniciatorių organizuojant renginius tėvams yra mokyklų vadovai ir klasių auklėtojai.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dalykų mokytojams stinga iniciatyvos organizuojant renginius tėvams.

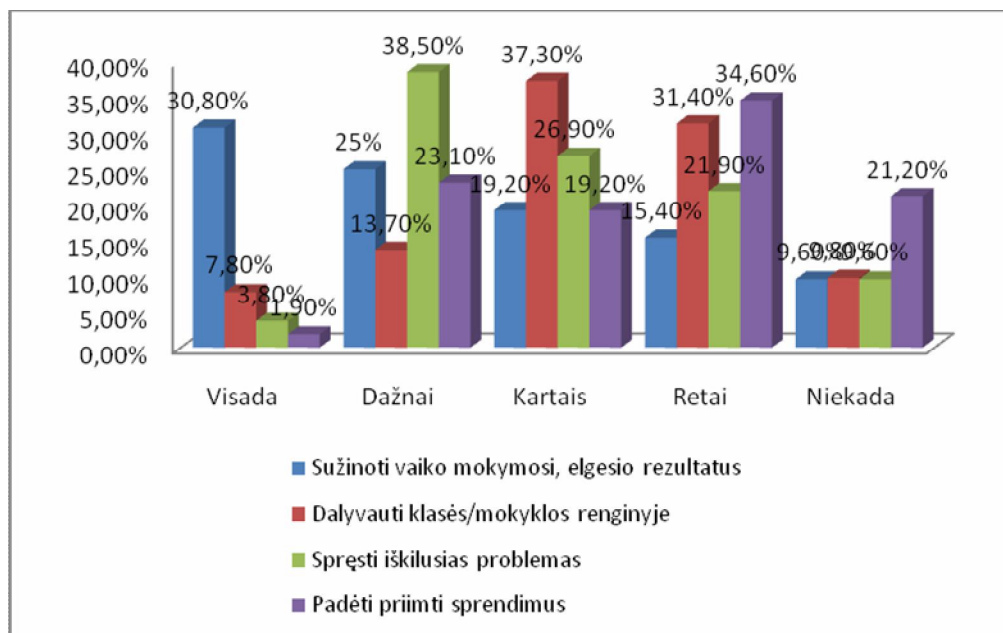
Tyrimo metu tėvų ir mokinių klausėme dėl kokių priežasčių dažniausiai tėvai lankosi mokykloje. Tyrimo duomenys pateikti 17 pav. ir 18 pav.

17 pav. Tėvų nuomonė dėl kokių priežasčių lankosi mokykloje, %

Tėvų nuomone visada jie lankosi mokykloje sužinoti vaiko mokymosi, elgesio rezultatus (37 proc.), dalyvauti klasės ar mokyklos renginiuose (28,3 proc.) bei spręsti iškilusias problemas (20 proc.).

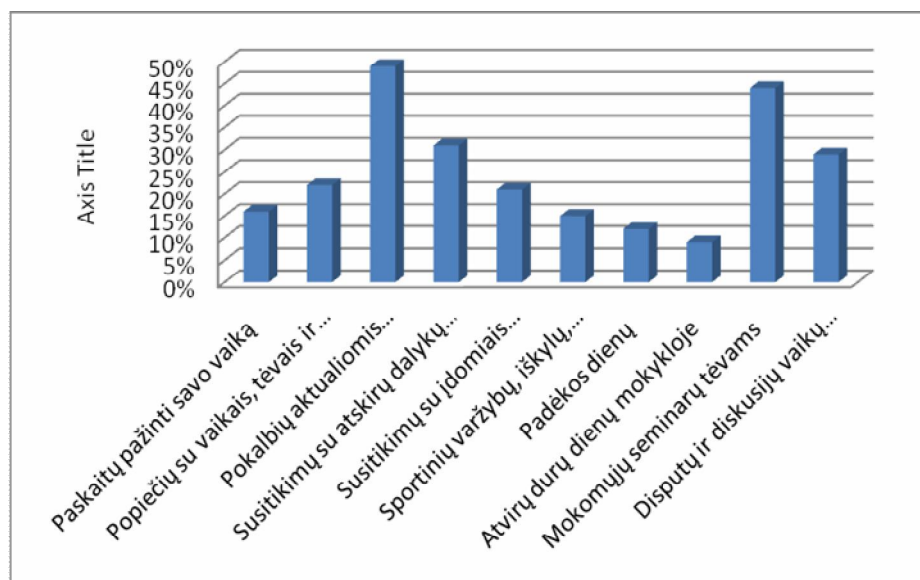
Mokinių nuomonė skiriasi nuo tėvų:

18 pav. Mokinių nuomonė, dėl kokių priežasčių tėvai lankosi mokykloje, %

30,8 proc. mokinių sutinka, kad visada tėvai lankosi mokykloje, norėdami sužinoti vaiko elgesio ir mokymosi rezultatus. Tačiau 37,3 proc. mokinių nurodė, kad tėvai kartais ir 31,4 proc. retai ateina į mokyklą dalyvauti renginiuose.

Mokinių nuomone, tėvai lankosi mokykloje daugiausia norėdami sužinoti vaiko pasiekimus mokykloje (žr. 19 pav.).

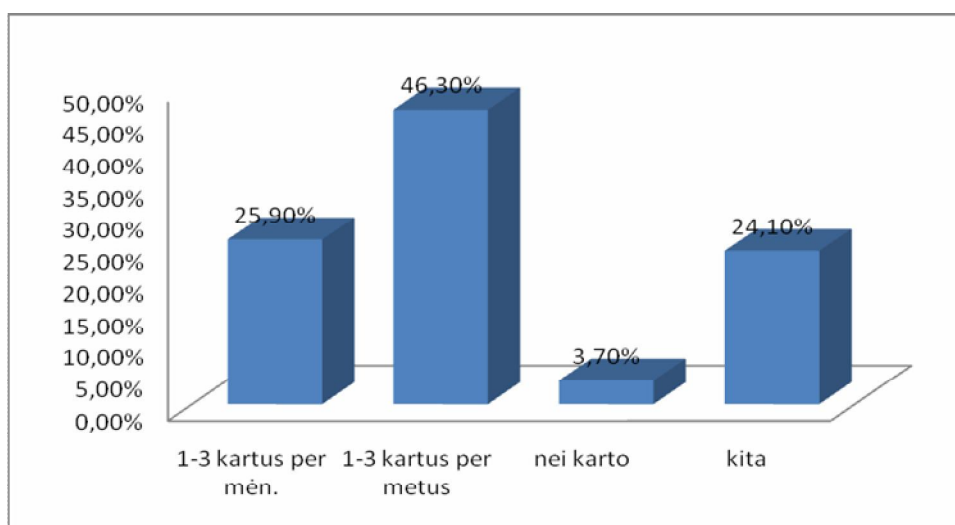

19 pav. Mokinių nuomonės, ar dažnai tėvai lankosi mokykloje ne dėl elgesio ir pažangumo problemų pasiskirstymas pagal lytį, %

Tik maža dalis berniukų ir šiek tiek daugiau mergaičių visiškai pritaria, kad tėvai lankosi mokykloje ne dėl elgesio ir pažangumo problemų.

Tyrimo duomenų pagrindu, galima teigti, kad tėvai nepasižymi aktyvumu dalyvaujant mokyklos renginiuose.

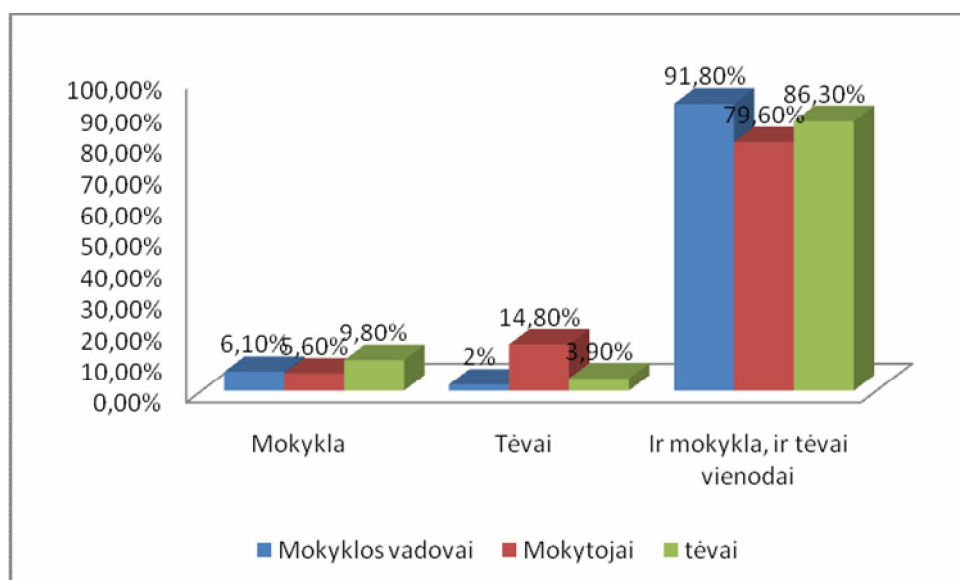
Siekiant efektyvaus ir naudingo tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo, kad būtų užtikrinti sėkmingi pokyčiai mokyklos pertvarkoje, ypač svarbus pačių tėvų dalyvavimas mokyklos pokyčiuose, jų rodoma iniciatyva. Tėvų savo iniciatyva lankymosi mokykloje dažnumas pavaizduotas 20 pav.

20 pav. Tėvų lankymosi mokykloje savo iniciatyva dažnumas, %

Ketvirtadalio tėvų teigimu, jie savo iniciatyva į mokyklą atvyksta 1-3 kartus per metus. Apie pusę tėvų nurodė, kad lankosi mokykloje savo iniciatyva 1-3 kartus per metus. Tačiau beveik trečdalis – 27,8 proc. tėvų nurodė, kad jie nė karto savo iniciatyva nesilanko mokykloje.

Tyrimo duomenys byloja, kad tėvai yra pasyvūs, nepakankamai dalyvauja mokyklos gyvenime, o tai reiškia, jog jie ateina į mokyklą tik kviečiami mokytojų, klasės auklėtojų ar socialinių pedagogų. Esant tokiai situacijai bendradarbiavimo iniciatyva tenka mokyklai – mokytojams ir mokyklų vadovams. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas reikalauja atkaklumo, kaip teigia Stoll ir Fink (1998), iniciatyvios mokyklos deda ypatingai daug pastangų tėvams pritraukti. Respondentų teiravomės, kas jų nuomone turėtų rodyti daugiau iniciatyvos bendradarbiavime tarp šeimos ir mokyklos. (žr. 21 pav.):

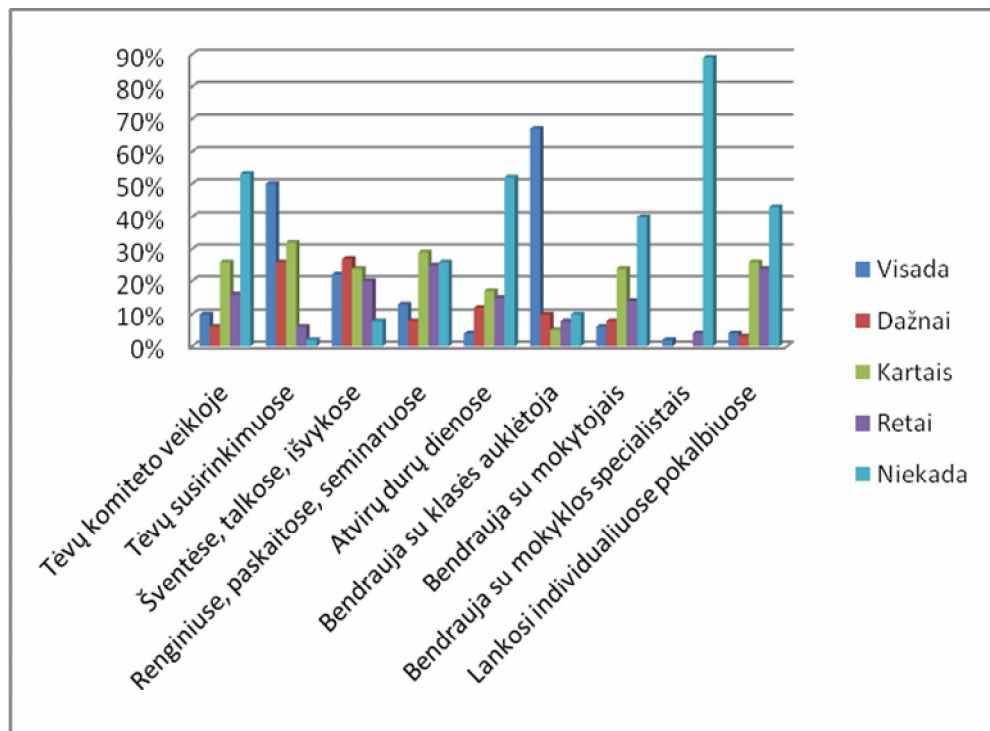
21 pav. Respondentų nuomonė apie šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo iniciatyvą, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,028$

Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų: dauguma mokyklos vadovų, dauguma tėvų ir pedagogų mano, kad ir mokykla, ir tėvai, turėtų būti vienodai iniciatyvūs. Tačiau stebimas tėvų ir pedagogų nuomonių skirtumas: dešimtadalis tėvų teigia, kad daugiau iniciatyvos bendradarbiavime tarp šeimos ir mokyklos turėtų rodyti mokykla, o daugiau nei dešimtadalis pedagogų nurodo, kad iniciatyvą turi rodyti tėvai. Šie rezultatai, atskleidžia esminę problemą – mokykla ir šeima yra tarsi dvi skirtingos sistemos, kurios dažniausiai veikia atskirai. Tai iš dalies paaiškina, kodėl viena pusė kaltina kitą, vaikui susidūrus su sunkumais mokykloje. Tai veda prie nesusikalbėjimo, o ne prie lygiaverčio bendradarbiavimo.

Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad mokyklų vadovams tenka asmeninė atsakomybė už mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo santykių, grįstų geranoriškumu, pasitikėjimu, plėtojimą.

Tyrimo eigoje tėvų teiravomės, kokiuose mokyklos inicijuojamuose renginiuose jie dalyvauja. Jų atsakymai atsispindi 22 pav.:

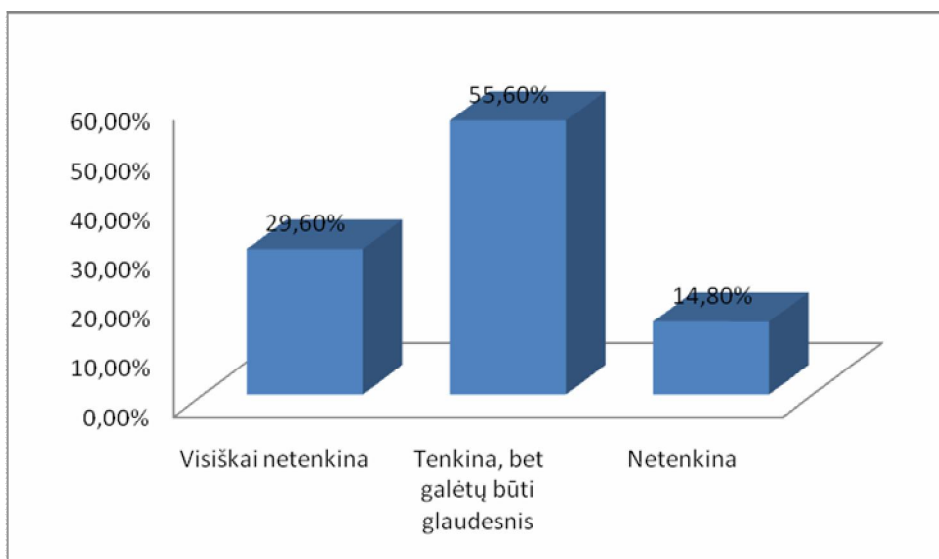

22 pav. Tėvų dalyvavimas mokyklos renginiuose, %

Apibendrinus tyrimo rezultatus paaikškėjo, kad tėvų susirinkimuose visada lankosi pusė tėvų, kartais – mažiau nei trečdalis tėvų. Klasėje organizuojamose šventėse lankosi dauguma apklaustųjų, nors penktadalis atvyksta retai ir mažiau nei dešimtadalis – niekada. Mokykloje vykstančiuose renginiuose dalyvauja tik apie dešimtadalį, dažnai – mažiau. Atvirų durų dienos nesudomina tėvų, nes pusė respondentų teigia, jog niekad jose nėra buvę. Su klasės mokytoja bendrauja dauguma tėvų, nors dešimtadalis teigia, to niekada nedarę. Su mokykloje dirbančiais specialistais neteko susipažinti daugumai respondentų. Individualiems pokalbiams į mokyklą niekada nebuvo atvykę truputį mažiau nei pusė tėvų.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvams yra priimtinausios individualios ir kolektyvinės bendradarbiavimo formos. Labiausiai tėvai mėgsta individualias bendradarbiavimo formas: bendravimą su klasės auklėtoju (67 proc.). Tai rodo, kad tėvai nenori, kad būtų viešai aptarinėjamos jų vaiko problemos, sunkumai, o individualiomis bendradarbiavimo formomis galima apie tai pasikalbėti, pasitarti, kaip gali padėti išspręsti problemas. Nors tėvams priimtinausios individualios bendradarbiavimo formos, tačiau yra vertinamos ir kolektyvinės: tėvų susirinkimai (50 proc.), kurių metu tėvai turi galimybę susipažinti ne tik klasės, bet ir mokyklos veiklos aktualijomis; klasėje organizuojamos šventės, talkos, išvykos (22 proc.) Šie tyrimo rezultatai patvirtina Rupšienės (2000) tyrimo duomenis, kad labiausiai tėvai vertina individualią švietimo formą (60 proc.), tačiau patinka ir kolektyvinės (40 proc.), per kurias gauna informaciją apie vaikų auklėjimą.

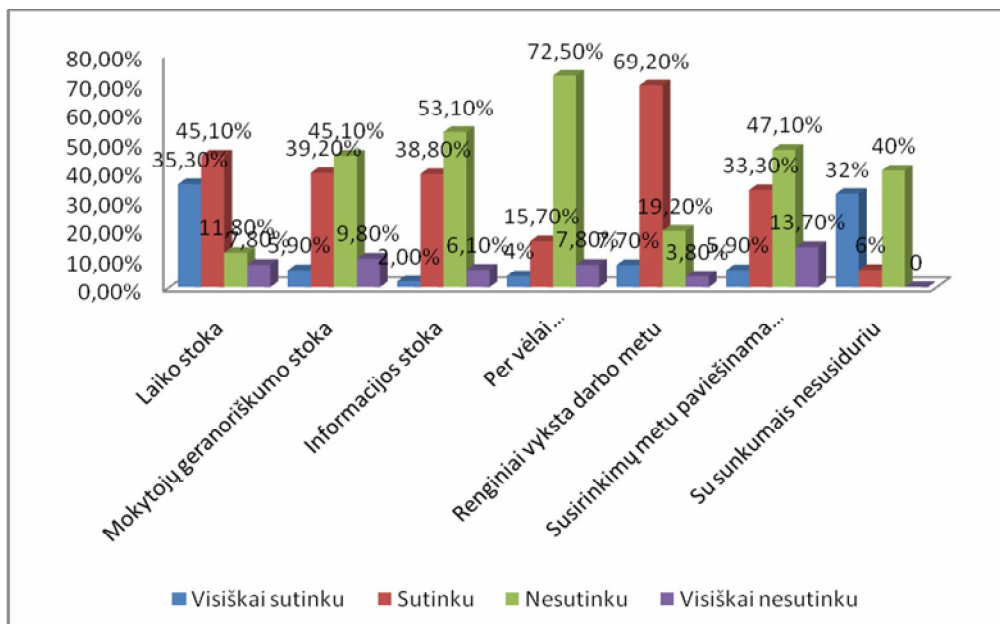
Tyrimo eigoje tėvų teiravomės, ar tenkina dabartinis mokyklos ir šeimos bendravimas?

23 pav. Tėvų nuomonė apie mokyklos ir šeimos bendravimą, %

Dabartiniu bendravimu visiškai yra patenkinti beveik trečdalis – 29,6 proc. tėvų. 55,6 proc. tėvų teigimu, bendravimas galėtų būti glaudesnis, ir 14,8 proc. tėvų teigia, kad dabartinė bendravimo situacija netenkina.

Tyrimo eigoje tėvų ir mokinių prašėme įvardinti pagrindinius sunkumus, su kuriais susiduriama bendraujant su mokykla. (žr. 24 ir 25 pav.).

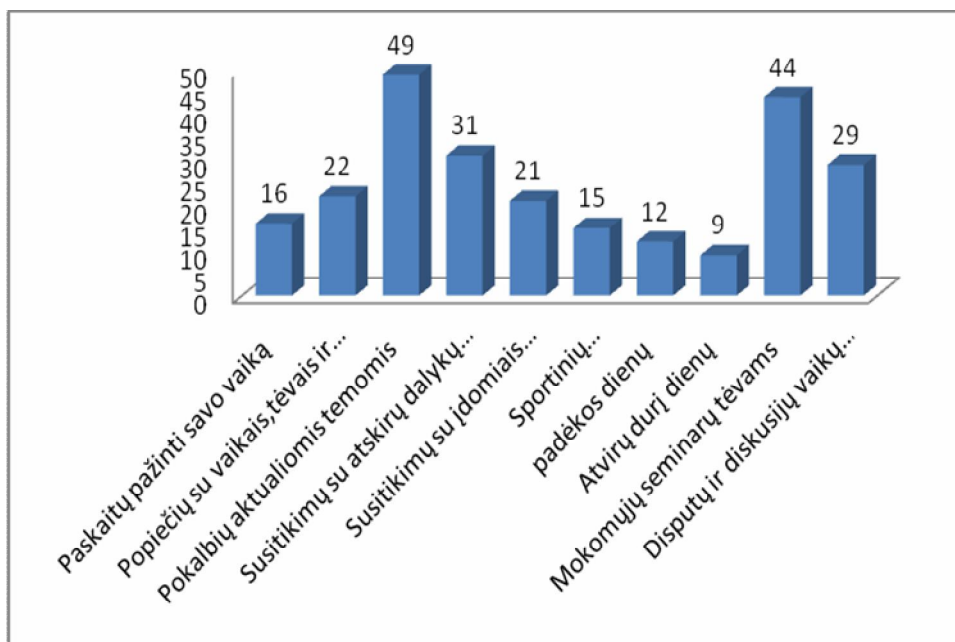
24 pav. Pagrindiniai sunkumai, kuriuos patiria tėvai bendraujant su mokykla, %

Kaip matyti iš 24 pav., tik nedidelė dalis tėvų (38 proc.) nepatiria sunkumų bendraudami su mokykla. Apibendrinus tyrimo rezultatus, kai dauguma tėvų visiškai sutinka ar sutinka su teiginiais, galima išskirti šiuos pagrindinius sunkumus bendraujant su mokykla:

- Laiko stoka (80,4 proc.);
- Renginių organizavimas darbo metu (76,9 proc.);
- Mokytojų geranoriškumo stoka (45,1)
- Informacijos stoka (40,8 proc.);
- Susirinkimų metu informacijos apie nepažangius mokinius paviešinimas (39,2 proc.);

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 39,2 proc. tėvų, kaip vieną iš sunkumų bendraujant su mokykla nurodo tai, kad susirinkimų metu yra paviešinama informacija apie nepažangius mokinius. Tai pažeidžiami pagrindiniai partnerystės principai: pagarbos, geranoriškumo, objektyvios informacijos suteikimo. Klasės auklėtojai, mokytojai, mokyklos administracijos atstovai norėdami suburti tėvus į aktyvią bendruomenę, turi keisti bendravimo stilių bei vadovautis pagrindiniais partnerystės principais.

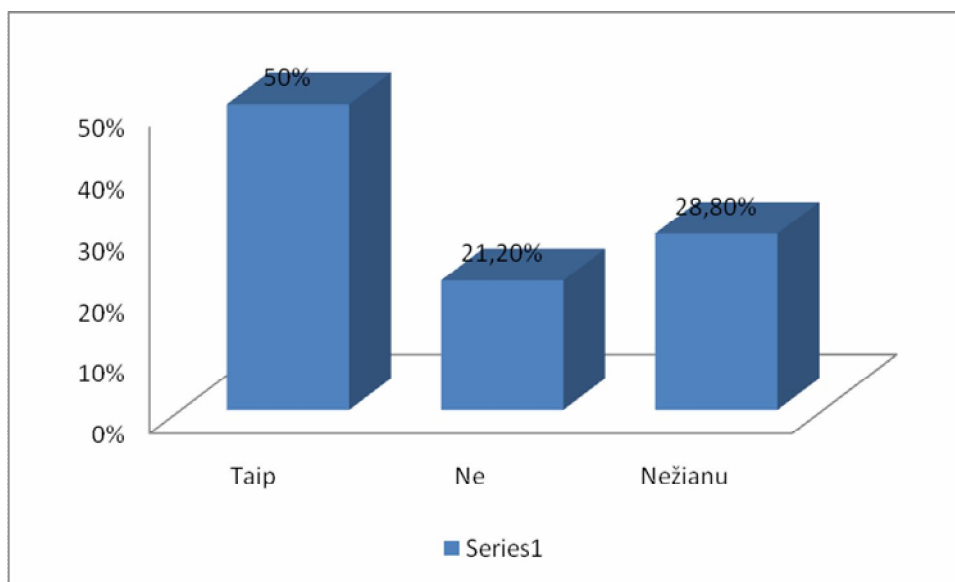
Tėvų nuomonė pateikiama 25 pav.

25 pav. Respondentų nuomonė apie pageidaujamus renginius mokykloje, vnt.

Kaip matyti iš 25 pav., 49 tėvų teigimu reikėtų rengti pokalbius aktualiomis temomis (narkotikai, rūkymas, patyčios); 44 tėvai nurodo mokomųjų seminarų būtinybę; 31 – pageidauja rengti atskirus susitikimus su dalykų mokytojais; 29 tėvai išsakė pageidavimą rengti disputus ir diskusijas, 22 – organizuoti bendras popietes, skirtas mokiniams, tėvams ir mokytojams, 21- rengti susitikimus su įdomiais žmonėmis.

Plėtojant bendravimą ir bendradarbiavimą yra svarbu ne tik informuoti tėvus apie vaiko pažangą bei pasiekimus mokykloje, bet ir skleisti informaciją apie mokyklos veiklą. Negalėdami dažnai lankytis mokykloje, tėvai negauna daug informacijos, nežino kas vyksta mokykloje. Šią problemą padėtų išspręsti mokykloje leidžiamas informacinis leidinys tėvams. Todėl tyrimo metu tėvų teiravomės, ar jie yra gavę informacinių leidinių (brošiūrėlių, lankstinukų, laikraštukų), skirtų tėvams. Jų atsakymai atrodo taip:

26 pav. Tėvų nuomonė apie informacinių leidinių skirtų tėvams leidybą, %

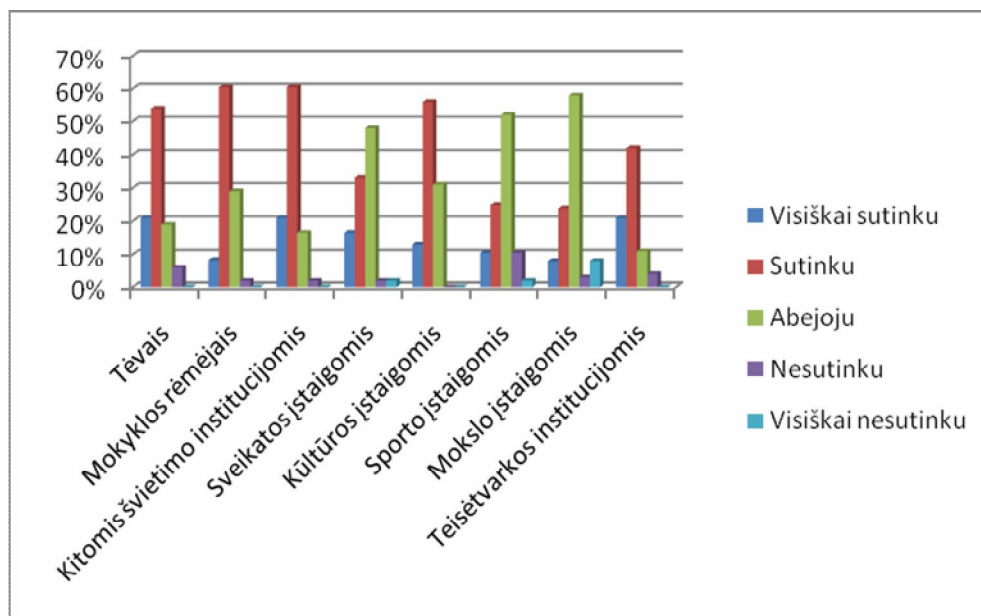
Kaip matyti iš 26 pav. pusė tyrime dalyvavusių tėvų - 50 proc. nurodo, kad yra gavę informacinių leidinių skirtų tėvams, penktadalis tėvų teigia, kad nėra gavę minėtų leidinių. Beveik trečdalis tėvų - 28,8 % nežino apie informacinių leidinių leidybą.

Iš to galima daryti išvadą, kad tėvams reikėtų daugiau informacijos, leidžiamos popieriniu pavidalu, kad jie turėtų daugiau informacijos apie mokyklą, apie jos bendruomenės gyvenimą, pokyčius, naujoves ir pan. Galbūt tada jiems lengviau būtų suprasti ir pačią bendravimo su mokytojais, mokyklos specialistais, reikšmę bei tokiu būdu pagerinti ugdomųjų vaikų rezultatus bei elgesį.

2.3.3. Mokinių socioedukacinių veiklų vertinimas

Mokytojų bendradarbiavimo su socialiniais partneriais tikslas – keistis informacija ir įgyta patirtimi siekiant pagerinti teikiamų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų kokybę, jų prieinamumą ir visapusiškumą. Todėl labai svarbu palaikyti šiuos ryšius naudingam tarpusavio santykių plėtojimui. Apie šiuos bendravimo ypatumus buvo norima pažvelgti iš mokinių pusės.

Respondentų buvo klausiama, kaip jie vertina mokyklos bendravimą su įvairiomis įstaigomis. Jų atsakymai pasiskirstė taip:

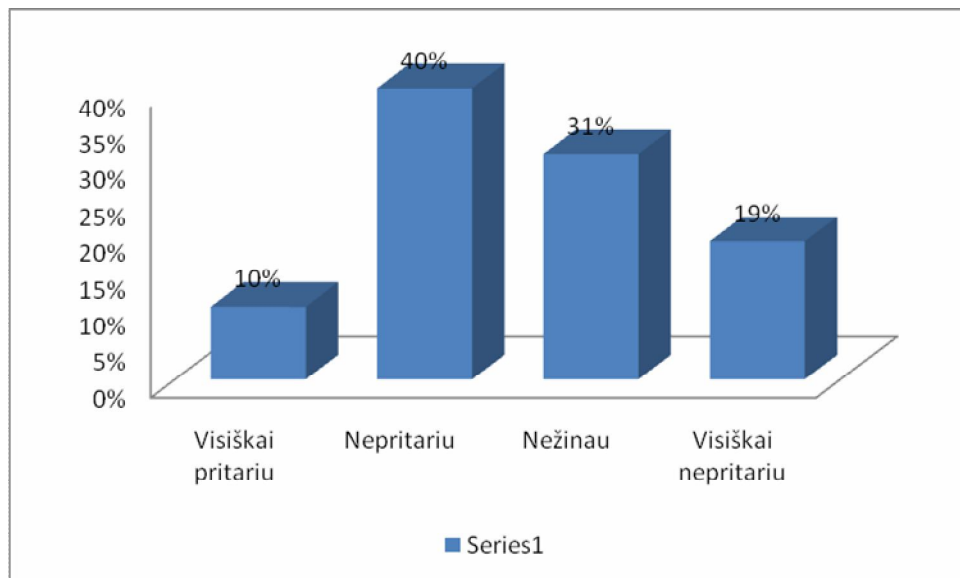
27 pav. Mokyklos bendravimas su įvairiomis įstaigomis mokinių požiūriu, %

Kaip matome paveiksle, mokyklos bendravimas su kitomis įstaigomis daugiausia sulaukia mokinių teigiamo požiūrio arba sukelia abejones dėl tokio bendravimo. Labiausiai mokiniai sutinka dėl bendravimo su tėvais, mokyklos rėmėjais, švietimo institucijomis, kultūros įstaigomis, teisėtvarkos institucijomis. Labiau abejojama dėl ryšių palaikymo su sveikatos, mokslo, sporto įstaigomis.

Atsirado nedidelė mokinių dalis nesutinkanti arba visiškai nesutinkanti su bendravimo egzistavimu. Daugiausia neigiamų atsakymų sulaukė bendravimas su teisėtvarkos, švietimo institucijomis ir tėvais.

Palyginus teigiamai ir neigiamai atsakiusių respondentų atsakymus, galima teigti, kad bendravimas su įvairiomis įstaigomis mokinių yra pakankamai neblogai vertinamas.

Mokyklos darbas su tėvais yra taip pat siektina sritis, dėl kurios gerėtų mokyklos bendruomenės santykiai. Tačiau mokinių požiūriu, tai nėra prioritetinga veiklos sritis:

28 pav. Darbas su tėvais kaip prioritetinė veiklos sritis, telkianti mokyklos bendruomenę, %

Daugiau ne pusė mokinių nepritaria šiai minčiai, pritariančių yra tik dešimtadalis. Daugiau nei trečdalis respondentų nežino, nėra apsisprendę šiuo klausimu.

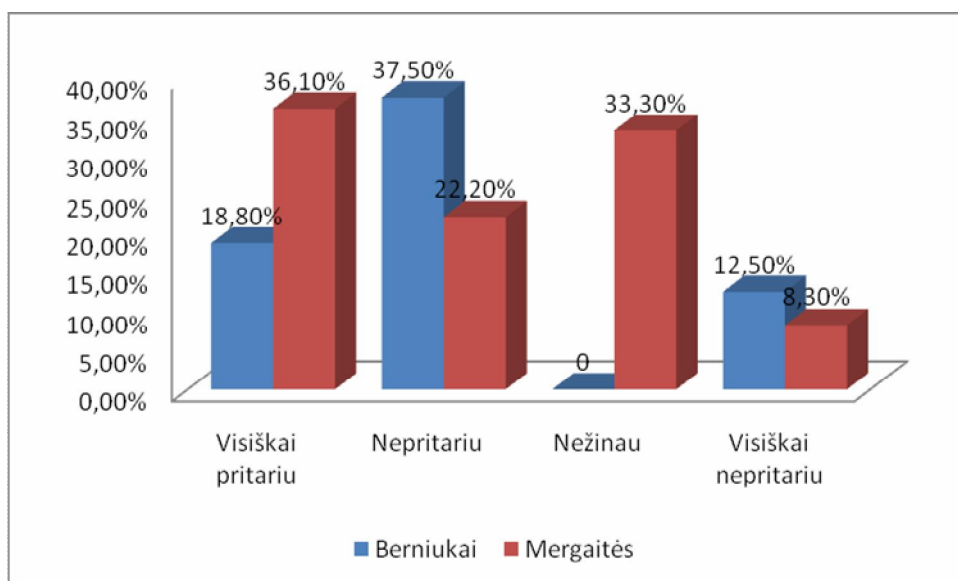
Kodėl atsakė būtent taip, komentavo 6 mokiniai. 3 iš jų nepritaria todėl kad tiesiog kai kurių vaikų gyvenimas neįdomus; kadangi informacija pateikiama internete (e-dienyne), todėl mokykloje tėvams nėra ką veikti ir todėl, kad tėvai be elgesio ir pažangumo problemų aptarimo neturi dėl ko lankytis mokykloje. Tokie atsakymai parodo, kad mokiniai nelabai suvokia mokyklos ir tėvų bendravimo prasmės kaip galinčios teigiamai paveikti mokyklos socialinius ryšius. Mokiniais atrodo nereikalinga varginti tėvus su mokyklos aktualijomis ir pan.

3 visiškai respondentai nepitarė, kad darbas su tėvais kaip prioritetinė veiklos sritis, telkianti mokyklos bendruomenę nes:

- Mokykla tėvų kitaip ir nepritraukia.
- Tėvai renkasi tik į tėvų susirinkimus, kurie skirti pakalbėti apie mokinių pažangumą, bet ir tai ne visi tėvai ateina.
- Mokykla be mokslo neturi ko pasiūlyti.

Tokie respondentų atsakymai teikia galimybę pamąstyti apie tai, kaip labiau sudominti pačius mokinius socioedukacine veikla, kuri leistų suprasti, kad visi mokyklos bendruomenės santykiai yra naudingi ir svarbūs jiems patiems. Galbūt čia padėtų klasės auklėtojo veikla, kuri sutelktų mokinius atrasti teigiamus tėvų ir mokyklos bendravimo aspektus.

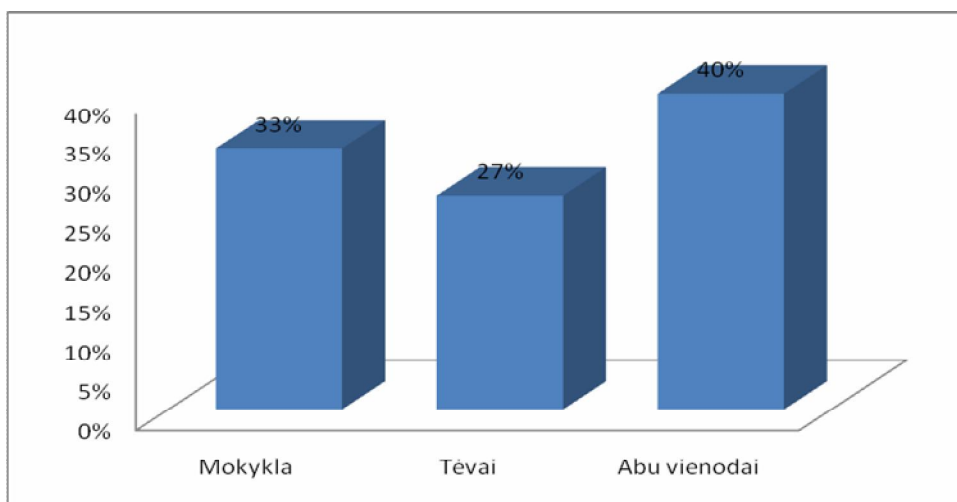
Mokinių teiravomės, ar jie norėtų, kad tėvai ir mokytojai dažniau bendrautų tarpusavyje:

29 pav. Mokinių nuomonės, ar jie norėtų, kad tėvai ir mokytojai dažniau bendrautų tarpusavyje, pasiskirstymas pagal lytį, %

36,1 proc. mergaičių ir perpus mažiau berniukų – 18,8 proc. norėtų, kad tėvai ir mokytojai dažniau bendrautų.

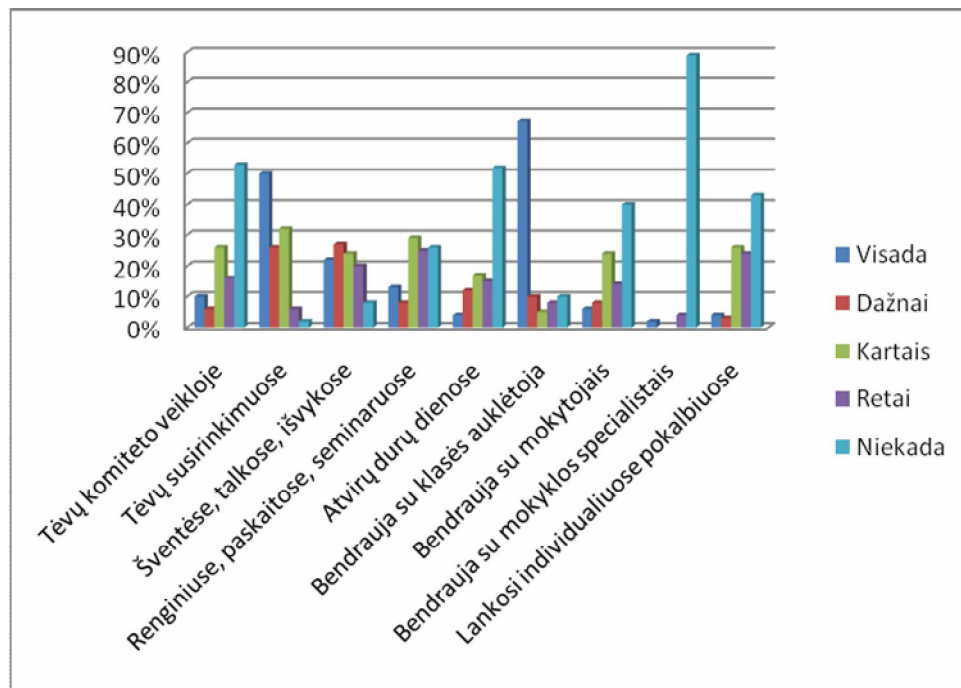
Mokiniams buvo duotas klausimas apie daugiausia iniciatyvos tarp tėvų ir mokyklos bendravimo turinčius parodyti subjektus:

30 pav. Daugiausia iniciatyvos tarp tėvų ir mokyklos bendravimo turintys parodyti subjektai, %

Respondentų atsakymai buvo išsidėstę panašiai, bet daugiausia surinko atsakymų kartu esantys subjektai – tėvai ir mokykla. Galima daryti išvadą, kad abu jie yra svarbūs bendravime, nes be vieno iniciatyvos nebus gerų santykių. Tiek tėvai, tiek ir mokykla turi stengtis bendrauti.

Mokinių buvo klausama, kokiose veiklose dalyvauja jų tėvai:

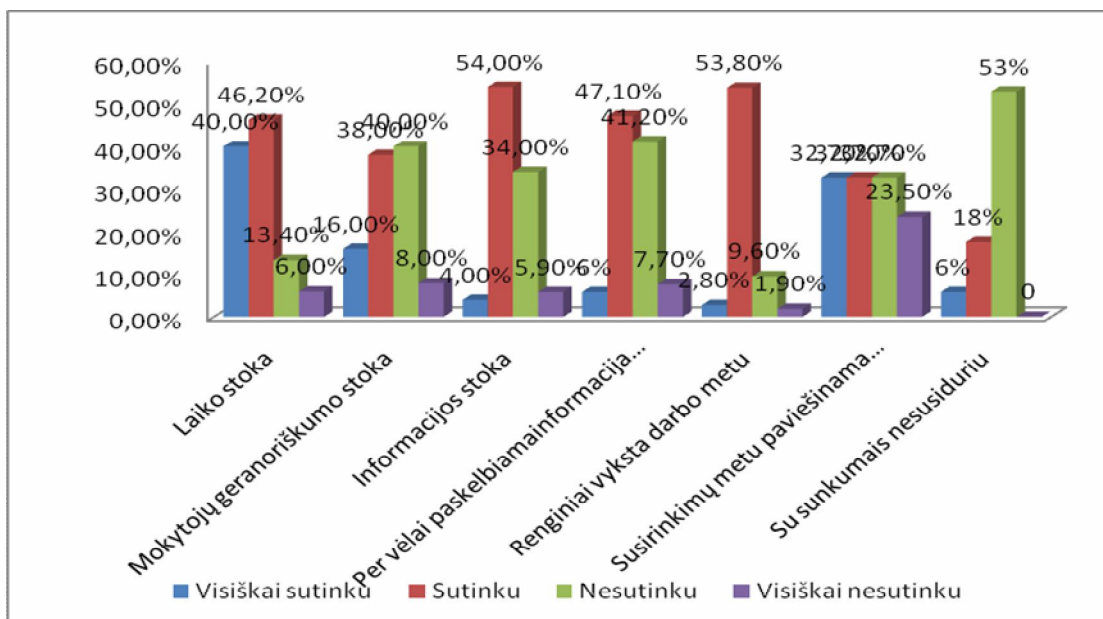

31 pav. Mokinių tėvų dalyvavimas veiklose, %

Pagal respondentų atsakymus daugiausia tėvų dalyvauja tėvų susirinkimuose, bendrauja su klasės auklėtoja. Beveiks nieks iš tėvų nebendrauja su mokyklos specialistais. Mažai kas dalyvauja tėvų komiteto veikloje, renginiuose, seminaruose, beveik pusė apklaustųjų mano, kad tėvai nesilanko individualiuose pokalbiuose su atskirų dalykų mokytojais.

Pagal šiuos atsakymus galima daryti išvadą, kad mokinių tėvai retai būna suinteresuoti lankytis mokyklose nesant būtinybės – jie lanko tik tą, kas yra beveik privaloma, pvz. tėvų susirinkimus. Tėvams reikėtų parodyti didesnę iniciatyvą mokyklos bendruomenės gyvenime.

Mažą tėvų dalyvavimą mokyklos bendruomenėje gali nulemti įvairūs sunkumai, kurios šiek tiek aptarėme ties pačių tėvų požiūriu nagrinėjimu. Taip pat buvo klausama ir mokinių, kaip jiems atrodo, kokius sunkumus patiria jų tėvai, bendraudami su mokykla. Jų atsakymai 32 pav.:

32 pav. Mokinių nuomonė apie pagrindinius sunkumus, kuriuos patiria tėvai bendraujant su mokykla, %

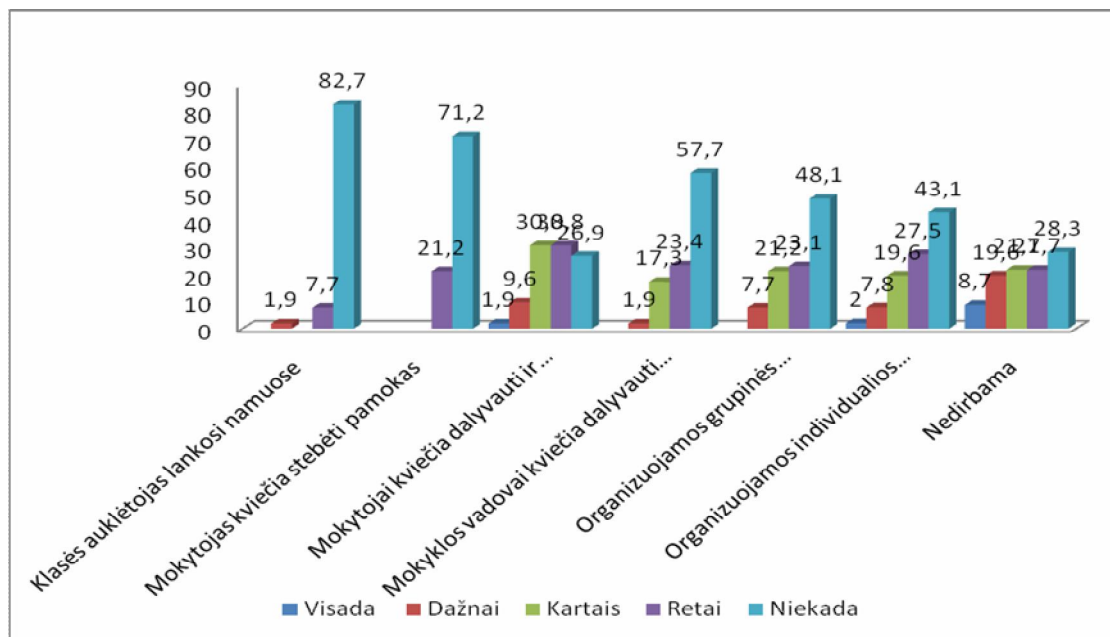
Apibendrinus mokinių išsakytą nuomonę, galima teigti, kad tėvai lankosi retai mokykloje, nes trūksta laiko (86,6 proc.), renginiai organizuojami darbo metu (82,6 proc.), trūksta informacijos (54 proc.) ir todėl, kad susirinkimų metu pasitaiko informacijos apie nepažangius mokinius pavištinimas (65,4 proc.).

Mokinių požiūriu apie ketvirtadalis tėvų bendraudami su mokykla visai nesusiduria su sunkumais, tačiau dauguma mokinių vis dėlto nesutinka su šiuo teiginiu. Daugiausia respondentai nesutinka su tuo, kad mokytojams trūksta geranoriškumo, kad per vėlai paskelbiama informacija. Įvairias mokinių nuomones sąlygoja išvardinti galimi tėvų sunkumai ir jų gausa. Visi atsakymai turi tiek variantus sutinku, tiek nesutinku.

Išvardintos problemos, dėl kurių mokinių tėvai negali efektyviai bendrauti su mokykla, yra svarbios ir aktualios Lietuvos mokykloms. Apie pusę respondentų paminėjo mokytojų geranoriškumo trūkumą kaip sunkumą, kiti pusę mokinių nesutiko, kad yra tokia problema. Reikėtų paminėti, kad mokiniai turėtų patys labiau rūpintis, kad tėvai bendrautų su mokyklos bendruomene kaip vieni iš bendruomenės narių. Taip pat kalbant apie informacijos stoką tėvams, ką pažymėjo kaip sunkumą daugiau nei pusę mokinių, galima būtų patarti, kad pirminę informaciją tėvams turėtų suteikti jų vaikai. Todėl sunkumą, susijusį su informacijos gavimu, mokiniai turėtų padėti išspręsti patys kartu su tėvais.

Siekiant skatinti tėvus įsijungti į mokyklos bendruomenės veiklą, būtina nustatyti tėvų poreikius, kokių renginių labiausiai reikia aktyvinant tėvų ir mokyklos bendravimą.

Todėl mokinių buvo klausiama apie tėvų ir mokyklos bendravimo formas:

33 pav. Mokinių nuomonė apie bendravimo formas su tėvais, %

Kaip matosi iš apklausos duomenų, retai arba beveik niekada auklėtojas nesilanko namuose, tokie pat rezultatai kalbant ir apie kvietimą stebėti pamokas. Apskritai žiūrint į mokinių atsakymus, tėvai retai kviečiami į mokyklą, jie nedalyvauja mokinių renginiuose arba būtent tėvams skirtuose renginiuose. Tai sąlygoti gali du svarbiausi dalykai – mokyklose nebūna bendravimo formų, kuriose galėtų tėvai dalyvauti, arba mokytojai nekviečia dalyvauti renginiuose.

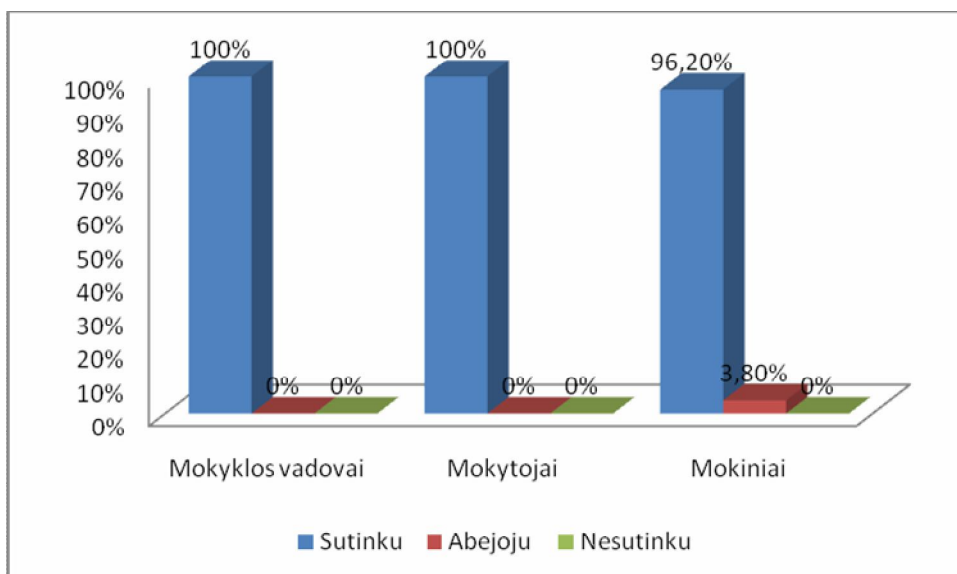
Apibendrinant mokinių atsakymus, galima teigti, kad tėvai mokyklos gyvenime dalyvauja nepakankamai. Tam pateisinti mokiniai žymėjo daug priežasčių, dėl kurių tokia situacija yra. Tačiau patys tėvai turėtų labiau susirūpinti esama padėtimi, nes pagal tyrimo duomenis, jie lankosi tradiciniuose tėvų susirinkimuose, tačiau jie vyksta ne taip dažnai, kad vien tokio pobūdžio bendravimo užtektų.

2.3.4. Mokyklos bendruomenės veiklos modeliavimas per socioedukacines veiklas

Mokinių, mokytojų bei mokyklos vadovų buvo klausiama apie tai, kokie renginiai mokykloje yra organizuojami. Taip buvo norima išsiaiškinti, kaip skiriasi šių tiriamųjų grupių požiūris į socioedukacines veiklas. Jau vien tai, kad jų nuomonė gali skirtis apie mokykloje organizuojamus renginius parodo, kad apie renginius galbūt sužino ne visi bendruomenės nariai

ar skirtingai tuos renginius interpretuoja. Todėl būtina išsiaiškinti tuos požiūrius, kad būtų galima keisti situaciją į teigiamą pusę.

Mokykloje turėtų būti organizuojami tokio pobūdžio renginiai – tėvų susirinkimai, popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais, pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios ir kt.), susitikimai su įdomiais žmonėmis, sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos, padėkos dienos, atvirų durų dienos mokykloje, mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (tėvams, mokiniams, mokytojams). Respondentų buvo prašoma pažymėti, kokio pobūdžio renginiai yra organizuojami i mokykloje. Pagal renginių tipą atsakymai skirstytini į atskiras diagramas, kuriose matoma mokinių, mokyklos vadovų ir mokytojų nuomonė. Pav. matome respondentų atsakymus apie tėvų susirinkimus:

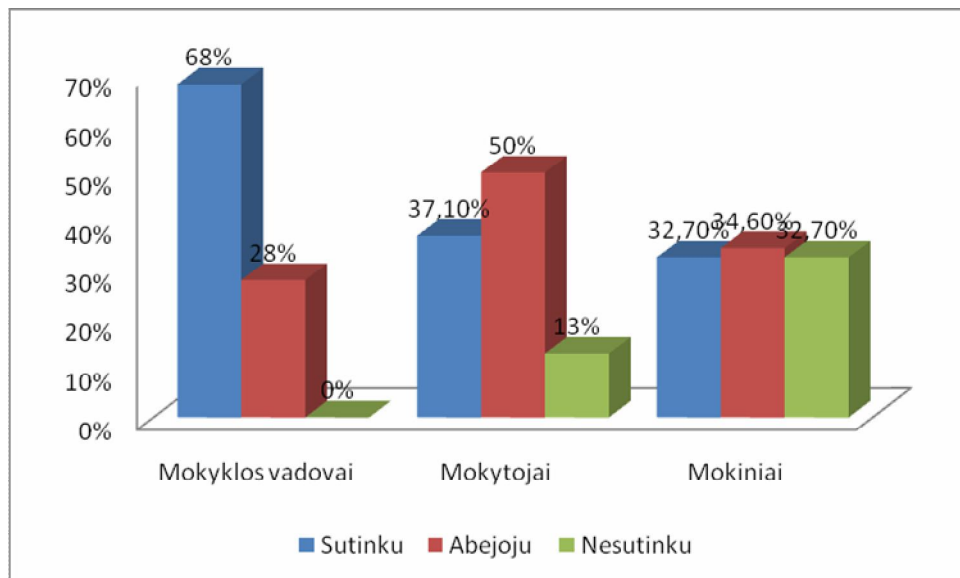
34 pav. Mokykloje yra organizuojami tėvų susirinkimai, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,001$

Apie susirinkimų organizavimą yra informuoti visi respondentai mokyklos vadovai bei mokytojai. Respondentai mokiniai – taip pat beveik visi, tik nedidelė dalis jų abejoja, ar yra organizuojami tokie susirinkimai.

Tėvų susirinkimai yra viena labiausiai mokykloje paplitusių bendravimo formų. Labai svarbu, kad jie būtų efektyvūs, todėl turėtų būti kviečiami tada, kai tai naudinga daugeliui. Įvairūs autoriai išskiria tokius tėvų susirinkimus: informacinius, problemų sprendimo, sprendimo priėmimo (http://www.gimntasiszodis.lt/zinkev_02_4.htm). Susirinkimai yra svarbūs tiek vienokio, tiek kitokio pobūdžio, nes gaunamas tiesioginis socialinis ryšys tarp mokinių tėvų ir mokyklos darbuotojų. Tokiu būdu galima ne tik perteikti svarbią, aktualią informaciją, bet ir spręsti problemas, gilinti mokyklos bendruomenės ryšius.

Klausimas apie popietę su vaikais, tėvais ir mokytojais sulaukė įvairesnių atsakymų variantų:

35 pav. Mokykloje yra organizuojamos popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais, %

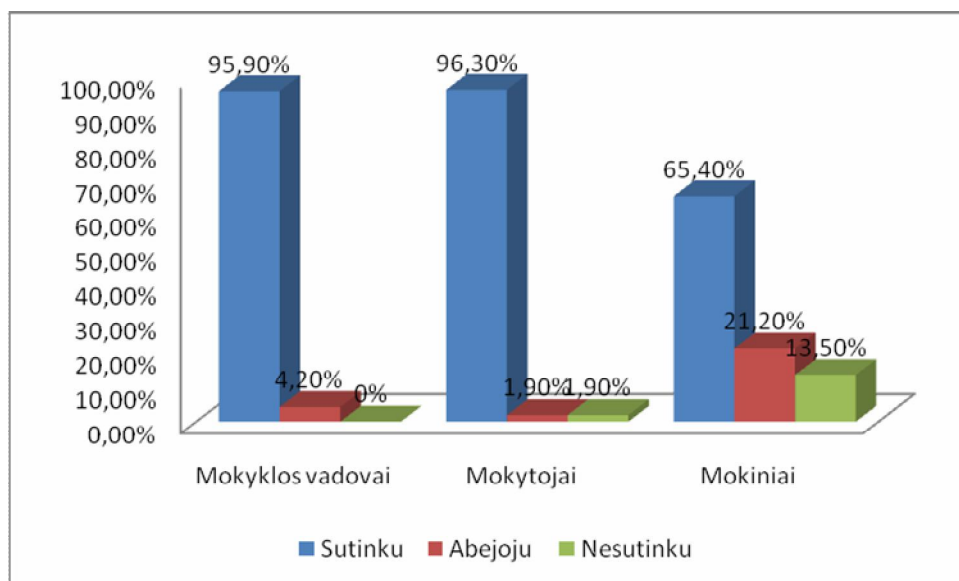
Kaip matosi paveikslėlyje, dauguma mokyklos vadovų sutinka, kad mokykloje organizuojamos popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais, trečdalis jų abejoja ar iš tiesų tai organizuojama. Mokytojų požiūris įvairiau pasiskirstęs – pusė iš jų abejoja, mažiau nei pusė sutinka, kiti likę atsakymai pažymėti kaip nesutikimas.

Mokinių atsakymai dar prieštaringesni, nes beveik po trečdalį pasiskirstę jų nuomonės dėl tokių popiečių organizavimo – trečdalis sutinka, kiti du likę trečdaliai abejoja arba nesutinka.

Tokie atsakymų variantai ir jų nesutapimas tarp skirtingų respondentų mokyklos bendruomenės grupių verčia susimąstyti apie tai, kad galbūt yra nesuvokiami yra pačių renginių tikslai. Pavyzdžiui, mokyklos vadovų atsakymai yra pabrėžiantys popiečių organizavimą – tai reiškia, kad popietės gali būti tik teoriškai organizuojamos, bet į jas eina labai mažai tėvų, mokinių, todėl praktiškai mokytojai ir mokiniai abejoja arba nesutinka dėl tokių renginių realizavimo.

Mokykloje viena iš bendravimo formų yra pokalbiai aktualiomis temomis. Pats pokalbis kaip sąvoka „Pedagogikos terminų žodyne“ apibrėžiamas kaip mokymo metodas; jis dar vadinamas dialoginiu, erotematinu, klausimų – atsakymų metodu; diagnostinis metodas, kuriuo tiriama asmenybė (anamnezija, beografiniai išoriniai ir vidiniai įvykiai, jų ryšiai ir tendencijos, dabarties pergyvenimai ir išgyvenimai); psichopedagoginės konsultacijos metodas; auklėjimo metodas (Jovaiša, 1993). Taigi per pokalbio dialogiškumą galima stiprinti bendruomenės ryšius. Ypatingai aktualiomis temomis svarbu kalbėti visiems mokyklos bendruomenės nariams, nes tik kartu kalbant išryškėja problemų esmė bei galimas jų sprendimas.

Taigi respondentų buvo klausiama, ar mokykloje yra organizuojami pokalbiai aktualiomis temomis. Jų atsakymai pasiskirstė taip:

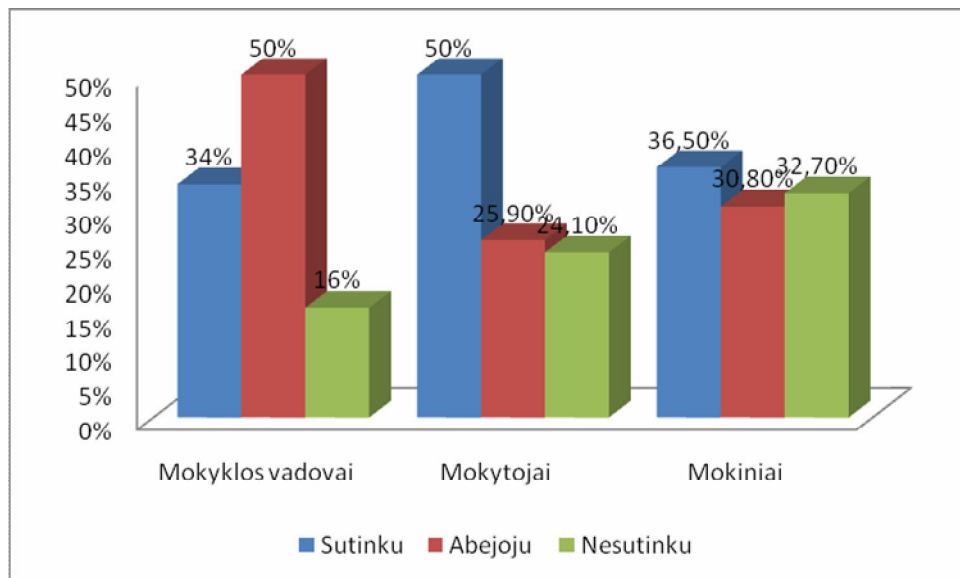
36 pav. Mokykloje yra organizuojami pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios ir kt.), %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

Patikimumas pagal diagramos duomenis yra lygus nuliui. Pasirodo, kad beveik visi vadovai ir mokytojai sutinka, kad mokykloje pokalbiai organizuojami. Daugiau nei pusė mokinių taip pat pritaria šiai minčiai, tačiau apie penktadalis jų lieka abejojančių ir apie dešimtadalis nesutinka. Tokie duomenys gali parodyti, kad kai kurie mokiniai galbūt nesužino apie pokalbius jų mokykloje ir nedalyvauja renginiuose, o gal nesutinka dėl pokalbių specifikos, nesuvokia renginių tikslų ar jie netiksliai suformuluoti ir neapibrėžia savo paskirties. Visgi kaip matome iš paveikslo, toks renginių tipas yra aktualus ir svarbus, ypač tai suvokia ne tik mokyklos vadovai bei mokytojai, bet ir dauguma mokinių.

Susitikimai su įdomiais žmonėmis yra kaip atskiras bendravimo būdas, galintis tobulinti mokinio ugdymo procesą. Toks bendravimo būdas gali būti apibrėžiamas kaip keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinimas naudojantis žodiniais ir nežodiniais ženklais (Jovaiša, 1993).

Respondentų buvo klausiama, ar mokykloje organizuojami susitikimai su įdomiais žmonėmis. Jų atsakymai parodyti 37 pav.:

37 pav. Mokykloje yra organizuojami susitikimai su įdomiais žmonėmis, %

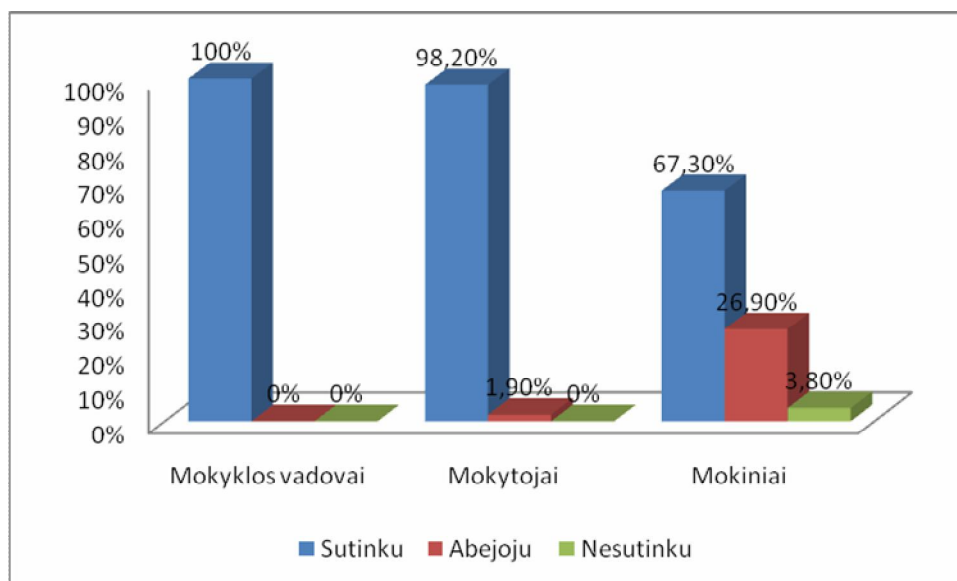
Visų grupių respondentų atsakymai yra įvairūs – vieni respondentai mano, kad jų mokykloje organizuojami susitikimai, kiti abejoja, dar kiti nesutinka. Vieningo atsakymo iš tikslinių grupių nėra, nes vyrauja skirtingas vertinimas. Galbūt šio klausimo interpretavimas skirtingas dėl to, kad tyrimas atliktas ne vienoje mokykloje, tačiau, kita vertus, mokinių atsakymai ir kituose klausimuose skyrėsi nuo suaugusių mokyklos bendruomenės narių.

Susitikimai yra naudingi, jie teikia ne tik žinių, bet ir tobulėjimo galimybę mokiniams, parodo jiems, kad žmogus turi įvairių būdų savo realizacijai – pvz. plėtojant mokslinę veiklą, meninę kūrybą ir pan. Bendravimas su įdomiais žmonėmis praplečia akiratį ir leidžia formuoti mokinių tikslams, svajonėms, kuria siektinus idealus. Todėl yra labai svarbu neužmiršti tokių renginių, nes per juos ypatingai daug galima sužinoti ir apie pačius mokinius bei pamatyti jo tikslus, svajones, o tai labai stiprina mokyklos bendruomenės tarpusavio santykius ir leidžia labiau suprasti mokinio vienokius ar kitokius poelgius. Tokiu būdu bendravimas tarp mokyklos vadovų, mokytojų ir mokinių gali tapti žmonių socialinės būties forma, pasireiškianti kontaktų tarp žmonių užmezgimu ir palaikymu, draugyste (Jovaiša, 1993).

Mokinių ugdymui svarbu yra ir su fiziniu krūviu susijusios sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos. Šie dalykai gali būti priskiriami fizinio ugdymo formoms, tačiau kartu ir ugdo mokinį kaip asmenybę. Tokiu būdu moksleivis gali išmokti ne tik produktyviai mąstyti, bet ir veikti. Sportinės varžybos lavina mokinių tarpusavio bendravimą, suteikia galimybę veikti drauge, labiau suprasti vienas kitą. Tuo tarpu iškylos, išvykos, talkos – tai ir bendravimas su mokytojais. Toks bendravimas yra svarbus tuo, kad atsidūrę nekasdieninėje situacijoje bendruomenės nariai gali labiau pažinti vienas kitą, tai leidžia praplėsti mokyklos ribas, skatina domėtis aplinka kartu su iškylos ar išvykos dalyviais. Tarpusavio supratimas ypatingai gali

atsiskleisti talkose, kuriose bendravimas įgyja kitokią formą – tai pagalbos teikimas, padėjimas kitam, supratimas kito poelgių ir pan.

Respondentai atsakinėjo, kaip jiems atrodo, ar mokykloje organizuojamos sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos. Jų atsakymai pasiskirstė taip:

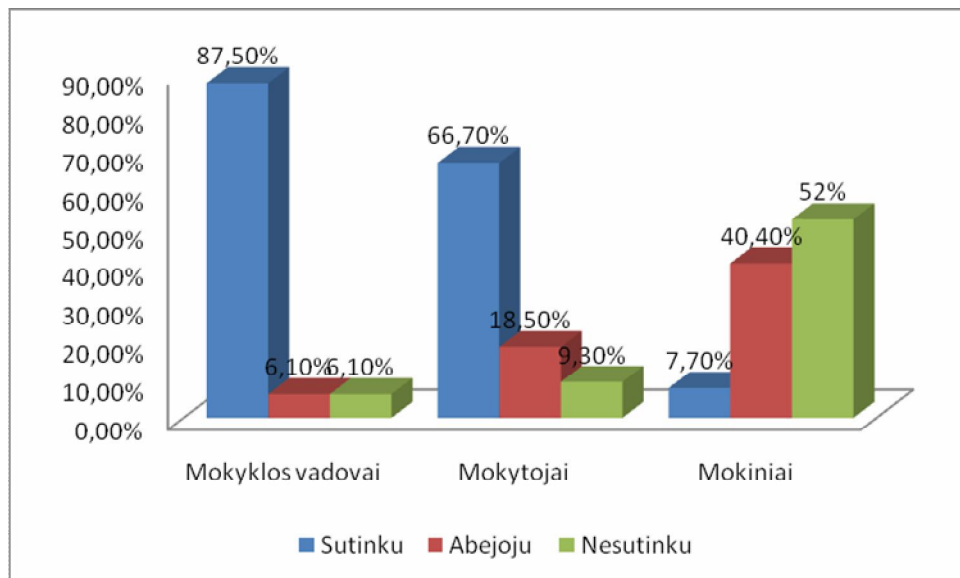

38 pav. Mokykloje yra organizuojamos sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos, %
Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,017$

Statistinis patikimumas rodo, kad negalime patvirtinti ar paneigti duomenis.

Mokyklos vadovai buvo vieningi – jie visi pažymėjo, kad minimi renginiai yra organizuojami. Beveik visi mokytojai taip pat pritarė. Iš nepritariančiųjų buvo tik nedidelė dalis mokinių, tačiau dauguma jų vis gi žymėjo atsakymą sutinku, daugiau nei penktadalis jų abejojo ar visi šie renginiai organizuojami. Iš to galima daryti išvadą, kad ne visi mokiniai dalyvauja renginiuose arba apie juos nežino. Taip pat ir nedidelė dalis abejojančių mokytojų gali būti priskirti prie tokių, kurie nesužino apie mokyklos organizuojamas išvykas ir pan. Tai nėra blogai, nes ne visi mokytojai turi savo auklėtinius ir ne visada yra galimybė keliauti su kitomis klasėmis.

Padėkos diena mokyklose – tai taip pat mokyklos narių bendravimas, siekiantis sustiprinti socialinius ryšius, tarpusavio santykius. Respondentai žymėjo atsakymus, ar mokykloje yra organizuojamos padėkos dienos:

39 pav. Mokykloje yra organizuojamos padėkos dienos, %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,00$

Patikimumo rodikliai pagal rezultatus yra nuliniai. Kaip matosi iš atsakymų, vėl gi labiausiai sutiko su teiginiu mokyklų vadovai – tik apie dešimtadalis jų abejoju arba nesutiko su teiginiu. Šiek tiek daugiau abejojančių ir nesutinkančių buvo mokytojų, o daugiausia tokių atsakymų surinko mokiniai – pusė mokinių nesutiko, kad yra organizuojama padėkos diena, mažiau nei pusė abejojo ir tik nedidelė dalis, vos dešimtadalis, pritarė, kad yra organizuojama padėkos diena.

Tokie atsakymai rodo nesusikalbėjimą ir nesuvokimą, kas tai yra per šventė. Socialiniai ryšiai, kaip matome, šiame renginyje nėra stiprinami. Mokinių atsakymai čia eina kaip priešingybė mokyklų vadovų atsakymams, o tai reiškia bendravimo trūkumą.

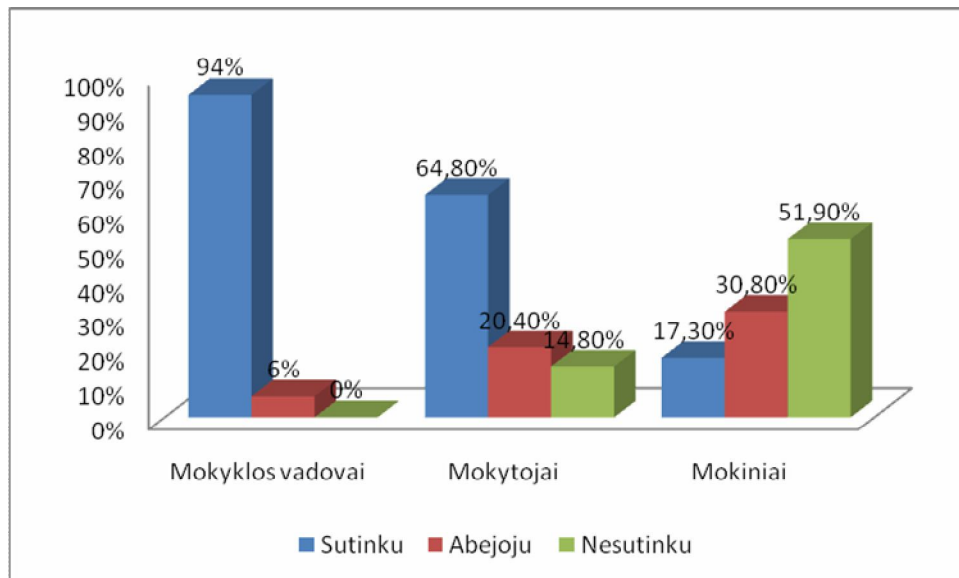
Mokytojų atsakymai yra tarsi tarpiniai tarp mokyklos vadovų ir mokinių atsakymų. Tai rodo, kad mokytojai palaiko ryšius ir tarp tos, ir tarp kitos bendruomenės narių grupės, tačiau ryšiai nėra pakankamai stiprūs ir bendravimas nepakankamai efektyvus.

Panašiai atsakymai pasiskirstė ir apie organizuojamas atvirų durų dienas. Atvirų durų dienos yra reikalingos tam, kad mokyklos bendruomenė, ugdanti mokinius, turėtų galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su mokinių tėvais sprendžiant įvairias auklėjimo problemas, suteikti reikiamą informaciją, pasidžiaugti vaikų pasiekimais ir pan.

Tėvai, lankydami mokykloje, gali geriau suvokti kasdieninį mokyklos gyvenimą, geriau suprasti ir įvertinti mokytojo darbą, bendradarbiavimo su mokiniais stilių, pasigilinti į atskirų dalykų dėstymo metodikas, geriau pažinti savo vaikus, o kartu pagalvoti apie savo pareigas mokyklai ir vaikams. Ši forma duoda didelę naudą vaikams, nes jie mato, kad suaugusius domina bendri mokyklos reikalai, gali pažvelgti į tėvus kitoje šviesoje.

Ne tik tėvai gali mokytis iš mokytojų, kaip bendrauti su vaikais, bet, išklausęs tėvų pageidavimus, mokytojas lengviau gali pastebėti ir savo darbo trūkumus.

Respondentai apie atvirų durų dienas pasisako taip:

40 pav. Mokykloje yra organizuojamos atvirų durų dienos, %

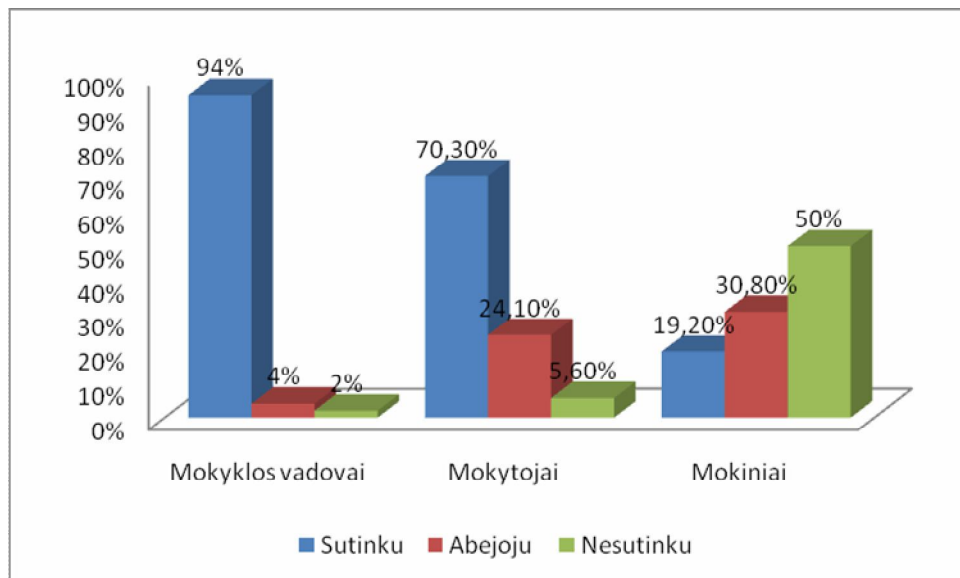
Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,001$

Vėlgi matome, kad ne visi mokiniai dalyvauja renginiuose arba apie juos nežino. Daugiausia pritariančių yra mokyklos vadovai ir mokytojai. Taip atsiskleidžia nesukalbėjimas tarp bendruomenės narių – jeigu mokiniai nemano, kad pas juos organizuojamas renginys, jų tėvai ir neateis į jį. Apie tokį renginį reikėtų plačiau kalbėti tiek žodžiu, tiek pranešant apie jį skelbimų lentoje ir pan. Tai turėtų būti labiau žinoma mokiniams, nes atvirų durų dienos yra labai naudingos visapusiškam tėvų susipažinimui su vaikų mokomąja aplinka bei visapusiškam tėvų pažinimui žvelgiant iš mokytojo pozicijos.

Mokytojai, tėvai, mokiniai, mokyklos vadovybė vienodai atsakingi už ugdymosi ir asmenybės tobulėjimo sėkmę. Visos grandys suinteresuotos, kad gerėtų mokinių ugdymosi rezultatai, tarpusavio santykiai (http://www.gimtasiszodis.lt/zinkev_02_4.htm). Todėl renginys turėtų būti labiau publikuojamas ir populiariesnis dėl socialinių ryšių stiprinimo.

Viena iš tarpusavio santykių tobulinimo galimybių gali būti ir tokia šviečiamoji veikla kaip mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (tėvams, mokiniams, mokytojams). Tačiau svarbu juos organizuoti, o ne palikti viską savaiminei eigai. Tam reikalingas ir tinkamas vadovavimas, apibrėžiamas kaip gebėjimas paveikti grupę, kad ji įgyvendintų išskeltus tikslus (Robbins, 2003).

Mokomųjų seminarų organizavimas mokyklose atsispindi pav., kuriame išryškėja skirtingos vadovų, mokytojų ir mokinių nuomonės:

41 pav. Mokykloje yra organizuojami mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (tėvams, mokiniams, mokytojams), %

Pastaba: statistinis požymio reikšmingumas $p = 0,001$

Daugiausia dėl mokomųjų seminarų organizavimo sutinka mokyklos vadovai ir mokytojai, o daugiau nei pusė mokinių nesutinka, kad yra organizuojami tokie renginiai.

Apibendrinus pateiktus duomenis šiuose pav., galima teigti, kad mokykloje yra organizuojama įvairi socioedukacinė veikla. Visų tyrime dalyvavusių mokyklos vadovų teigimu, mokykloje yra rengiami tėvų susirinkimai ir sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos. Dauguma mokyklos vadovų pritaria, kad mokyklose yra organizuojami pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios ir kt. (95,9 proc.), atvirų durų dienos (94 proc.), mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (94 proc.).

Mokytojai nurodė, kad daugiausia mokykla organizuoja tėvų susirinkimus (100 proc.), sportines varžybas, iškylas, išvykas, talkas (98,2 proc.), bei pokalbius aktualiomis temomis (96,3 proc.).

Mokiniai sutinka, kad mokykloje daugiausia yra organizuojami renginiai, kuriuos nurodė mokytojai (tėvų susirinkimai, sportinės varžybos, pokalbiai aktualiomis temomis).

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokyklos vadovų, mokytojų, mokinių ir mokinių tėvų požiūrį į bendravimą bendruomenėje galima išskirti šiuos bendravimo aspektus:

- Mokyklos ir tėvų bendravimas yra patenkinamas. Bendravimo iniciatyva tenka mokyklai – renginius tėvams inicijuoja ir rengia klasės auklėtojai ir mokyklos vadovai.
- Tėvams yra priimtinausios individualios (bendravimas su klasės auklėtoja) ir kolektyvinės (tėvų susirinkimai) bendravimo formos, klasėje organizuojamos šventės, talkos, išvykos.
- Tėvai, mokytojai, mokyklos vadovai klasės auklėtoją laiko svarbiausiu komunikacijos tarp šeimos ir mokyklos dalyviu.
- Bendri socioeducaciniai renginiai su mokyklos bendruomene galėtų būti didesnė paskata tėvams domėtis mokinių veikla, rezultatais, padėtų geriau suvokti jiems kylančius sunkumus. Tėvai patys turėtų imtis daugiau iniciatyvos bendravime.

2. Tėvų požiūriu galima išskirti šiuos bendravimo su mokykla ypatumus:

- Svarbiausi sunkumai, kuriuos tėvai patiria bendraudami su mokykla yra: laiko stoka, renginių organizavimas darbo metu, informacijos stoka, susirinkimų metu informacijos apie nepažangius mokinius paviešinimas.
- Tėvai pageidauja šių renginių mokykloje: disputų ir diskusijų; popiečių, pokalbių aktualiomis temomis, mokomųjų seminarų, skirtų tėvams.

3. Bendravimas su tėvais yra sistemingas procesas. Glaudesnio bendravimo su tėvais prielaidos slypi:

- naujų bendravimo formų (projektinės veiklos, netradicinių renginių, seminarų) plėtojime,
- tėvų informavimo sistemos tobulinime,
- tėvų poreikių ir galimybių išaiškinime,
- mokyklos tarybos veiklos efektyvinime.

REKOMENDACIJOS

1. Mokyklos vadovas yra kaitos proceso iniciatorius, jis turi ne tik pats matyti mokyklos viziją, bet ir suburti kolektyvą jos sukūrimui ir įgyvendinimui, tuo skatindamas mokytojus bendradarbiauti ir įsitraukti į mokyklos kaitos procesą. Todėl vadovui yra svarbu pasirinkti tinkamą vadovavimo stilių. Tai prielaida efektyviam problemų sprendimui, pedagoginio proceso kaitai ir kitiems pokyčiams, vykstantiems mokyklos aplinkoje, atsižvelgiant į išorinės aplinkos kaitą.
2. Reikėtų daugiau organizuoti susitikimų su įdomiais žmonėmis, nes tai skatintų atsiskleisti mokinių troškimams, tikslams ir pagerintų mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius. Mokytojams būtų lengviau suprasti koks ugdymo metodas mokiniams priimtinesnis, kaip palengvinti bendravimą su mokiniais.
3. Stiprinti ryšį tarp mokinių ir mokyklos vadovų, mokytojų bei galima konkrečiau apibrėžiant įvairių socioeducacinių veiklų tikslus, kad įvairūs renginiai būtų aktualūs ir suvokiami ne tik suaugusiems, bet ir mokiniams.
4. Galima pasiūlyti, kad kiekviena mokykla turėtų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo politiką ir finansinių išteklių jai įgyvendinti. Sudaryti sąlygas mokykloms tobulintis ir tapti aktyviais švietimo naujovių diegėjais. Būtina skatinti nuolatinį mokyklų darbuotojų tobulinimąsi.
5. Svarbi kiekvieno mokyklos bendruomenės nario iniciatyva tobulinant tarpusavio bendravimą, todėl galima būtų paskirti atsakingus asmenis organizuojant tam tikrus renginius – būtų atsakingi konkretūs mokytojai, mokiniai, įtraukiant į renginius ir tėvus. Bendra iniciatyva ir geranoriškumas padėtų gilinti socialinius ryšius.

LITERATŪRA

1. Andersen, S. M., Gaučienė, B., Kisielienė, V., Masny, T., Rybakovas, V., Zajančauskaitė, I. (1997). *Laisvė švietime*. Demokratijos mokykla. Vilnius.
2. Bagdonas, A. (2004). *Mokyklos stresas ir mokyklos baimė: mokytojų nuomonių tyrimas*. <http://www.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/bagdonas.pdf>. (žiūrėta 2010-02-17).
3. Baranauskienė, I., Petkevičiūtė, N. (2003). *Vadovo darbas*. Kaunas.
4. Baršauskienė, V. (2004). *Bendruomenės socioedukacinio vystymo teoriniai pagrindai*. Kaunas: KTU.
5. Baršauskienė, V., Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, B. (2005). *Komunikacija: teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija.
6. Baršauskienė, V., Leliūgienė, I. (2001). *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*. Užsienio šalių patirtis. Kaunas: Technologija.
7. Bendrieji socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatai (2004). Vilnius.
8. Bredelienė, D. (2004). *Kas „užaugins“ mokyklai tėvus?* Informacinio leidinio „Švietimo naujienos“ priedas „Mes esame“, 6.
9. Cees, A., Klaaseen. (1996). *The Moral Dimensions of Citezenship*, Bonn-Amsterdam.
10. Day, Ch., Hall, C., Gammage, P. (1998). *Pradinės mokyklos ugdymo turinio vadyba*. Vilnius.
11. DellaPergola, S. (1998). *The global context of migration to Israel. In Immigration to Israel. Sociological perspectives* (Studies of Israeli Society).
12. Dobranskienė, R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė: Prūsija.
13. Freire, P. (1993). *Pedagogik der Unterdruckten*. Rowolt: Reinbeck.
14. Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos*. Vilnius.
15. Grabe, K., Luscher, K. (1994). *Sociale Beziehungen jungen Eltern*. Bielefeld: Kleine.
16. Grincevičienė, V. (2006). *Mokinių tėvų požiūris į mokyklą ir ugdymo procesą*. Pedagogika. Mokslo darbai, Vilnius: 83, 174.
17. GRundtvig Aktyvus tėvų mokymas (2005). *Projekto dalyvių 3-jo susitikimo ataskaita*. Aveiro, Portugalija.
18. Gudonis, V. Šeipūnaitė, E. (2008). *Pedagogų mokyklos baimė*. Pedagogika, 92, 153–159.
19. Hargreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto Alba.
20. Hopkins, D., Ainscow, M., West, M. (1998). *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Tyto Alba.

21. Indrašienė, V. (2004). *Socialinio ugdymo technologijos*. Mokomoji knyga. Vilnius.
22. Young, M. (1998). *The Curriculum of the Future: From the 'new sociology of education' to a critical theory of learning*. London: Falmer.
23. Jankauskienė, J. (2005). *Aukštesniųjų klasių mokinių visuomenei naudinga veikla teritorinėje bendruomenėje*. Vilnius: VPU.
24. Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
25. Jovaiša, L. (1996). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.
26. Juodaitytė, A. (2003). *Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas*. Monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
27. Juodaitytė, A. (2006). *Edukologijos mokslo sklaida: ugdymo sociologijos ir socialinės pedagogikos integraciniai ryšiai*. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1392-3137.N_4_37.PG_19-34/DS.002.0.01.ARTIC (žiūrėta 2010-04-07).
28. Juodaitytė, A. Martišauskienė, D. (2007). *Darželio mokyklos bendruomenės dalyvavimas kuriant organizacijos kultūrą: sąlygos ir galimybės*. Pedagogika, 88, 19-24.
29. Jurašaitė-Harbisson, E. (2008). *Konstruktivizmo teorinė įvairovė, praktinė raiška ir raidos tendencijos*. Žvirblių takas, 6.
30. Kaergaard, E. Martinkėnienė, R. (1997). *Mokyklos demokratizavimas*. Demokratijos mokykla. Vilnius.
31. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
32. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas.
33. Kasiulis, J., Barvydienė, V. (2001). *Vadovavimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
34. Kavaliauskienė, V. (2001). *Mokytojas ir jo pašaukimas švietimo kaitos kontekste*. Socialiniai mokslai, 3.
35. Kepalaitė, A. (2005). *Pedagogo refleksijos ypatumai akademinėje situacijoje*. Ugdymo psichologija, 14.
36. Kvieskienė G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius.
37. Laužikas, J. (1993). *Rinkiniai raštai*. Kaunas, 1.
38. Leliūgienė, I. (2002). *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija.
39. Leliūgienė, I., (2003). *Socialinio darbo žinynas*. Kaunas: Technologija.
40. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos programos*. (1997 su visais po to esančiais pakeitimais). Vilnius.

41. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. Nr. IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28)
42. *Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos*. (2007). Pilietinės visuomenės institutas. Vilnius: Versus Auris.
43. Martišauskienė, E. (2008). *Ugdomojo mokymo retrospektyva ir dabartis* (V. Rajecko "Ugdomojo mokymo ir konstruktyvizmo paralelės). *Pedagogika*, 89.
44. Martišauskienė, E. (2009). *Mokytojų vertybinių nuostatų įkūnijimas ugdymo procese*. *Pedagogika*, 93.
45. Mečkauskienė, R. (2007). *Mokyklos vadovai kaitos procese*. Tiklis.
46. Merfeldaitė, O. (2006). *Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo tobulinimas*. <http://lpma.ipc.lt/doc/o.merfeldaite.ppt> (žiūrėta: 2010-01-29).
47. *Moksleivių tėvų požiūris į dabartinės švietimo problemas*. (2002). Tyrimo ataskaita: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, VU Filosofijos fakulteto Švietimo politikos centras.
48. *Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas*. (2007). Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-54. Vilnius.
49. *Mokslinė studija: vertintojų-ekspertų parankinė knyga*. (2007). Kaunas.
50. Ooms, T., Hara, S. (1991). *The Family – School Partnership: a Critical Component of School Reform*. Washington, DC: Family Impact Seminar.
51. Poderienė, G., Janonytė, N. (2005). *Mokytojo įtaka mokinių adaptacijos procesui*. Klaipėda: KU.
52. Pollard, A. (2002). *Refleksyvusis mokymas*. Veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika. Vilnius: Garnelis.
53. Pruskus, V. (2004). *Sociologija*. Teorija ir praktika. Vilnius.
54. Pruskus V. (2002). *Sociologijos pagrindai*. Vilnius.
55. Pukelis, K. (1998). *Ugdomojo mokymo teorija*. Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas: Versmė.
56. Raskin, J. (2002). *Constructivism in Psychology: Personal Construct Psychology, Radical Constructivism, and Social Constructionism*, *American Communication Journal*.
57. Robbins, S. (2003). *Organizacijos elgsenos pagrindai*. Kaunas.
58. Robinsohn, S. (1997). *Bildungsreforms Revision des Cuurriculum*. Neuwied.
59. Rupainienė, V., Jankūnaitė, B. (2008). *Pradinės mokyklos bendruomenės bendradarbiavimo ypatumai diegiant ugdymo programas naujoves*. ISSN 1392-0340. *Pedagogika*, 91.

60. Rupšienė, L. (2000). *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
61. Sajienė, L., Jonutytė, I., Juodaitytė, A., Grincevičienė, V. (2006). *Taikomoji švietimo sociologija*. Kaunas: VDU.
62. *Sėkmingos mokyklos link*. (2004). Vilnius.
63. *Socialinis ugdyimas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas*. (2002). II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys.
64. *Sociologija Lietuvoje* (1 knyga). Kaunas, 1995.
65. Sterfeld, E., Mathiasen, C. R. (1999). *Pedagogika ir demokratija*. Vilnius.
66. Šalkauskis, St. (1992). *Rinktiniai raštai*. Pedagoginės studijos. I knyga. Vilnius.
67. Šerkšnas, A. (1939). *Mokyklinė bendruomenė*. Šv. Kazimiero draugija.
68. Tamulionienė, J. (2004). *Socialinio pedagogo vaidmuo sprendžiant blogai mokyklą lankančių vaikų problemas*. Vilnius.
69. Targamadžė, V. (1996). *Švietimo organizacijų elgsena*. Kaunas.
70. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: LTU.
71. Trainienė, A. (2005). *Mokykla - kaip bendruomenės kultūros centras*. Vilnius.
72. Želvys, R. (1999). *Švietimo vadyba ir kaita*. Vilnius.
73. Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius.
74. Želvys, R. (2003). *Švietimo politika ir monitoringas*. Vilnius.
75. Zinkevičienė, D. *Mokyklos bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais*. http://www.gimtasiszodis.lt/zinkev_02_4.htm (žiūrėta: 2010-05-03).

Rasa Jokūbauskaitė
**MODELING OF SCHOOL'S SOCIETY RELATIONSHIP WHILE DOING SOCIAL-
EDUCATIONAL ACTIVITIES**
The Master's Degree Thesis

Summary

Modeling of school's society relationship while doing social-educational activities and questions how to strengthen school's society relationship are analyzed in this master's paper.

It is necessary to have communication, trust and help of all groups of school society in order their life would be diverse and significant. Therefore, it is important to form social relationship between students, teachers, head teachers and parents. Master's paper objective: Using social-educational activities to ascertain consolidation facilities of school society social relationship.

Master's paper goals:

1. To analyze theoretical assumption of relationship development in institute setting.
2. Using information of research to analyze school's society members (head teachers, teachers, students and parents) points of social-educational activities which develop their relationship.
3. Using generalization method of information to ascertain consolidation facilities of relationship while doing social-educational activities using aspects of their gender, age and education.
4. To give recommendation about consolidation of relationship to members of school society.

It is written about empirical research in this paper. The research was accomplished in April 2010 in basic, secondary schools and gymnasium of Šilalė. 50 head teachers, 54 teachers, 52 students and 54 parents took part in this survey, who answered the questions of anonymous questionnaire. The answers were computerized by excel program, analyzed and introduced by diagrams. The completed research is summarized and conclusions are made after theoretical and practical parts.

The results of survey shows that initiative of cooperation belongs to school. Form tutors and head teachers make various shows at school. Parents like individual (communication with form tutor) and corporate (parents' meetings) communication forms. The like trips and events organized in class too. It is possible to strengthen relationship between students, head teachers and teachers, but we have to define the objectives of various social-education activities specifically. Various events should be actual and comprehensible not only to adults but to students as well.

Keywords: social-educational activity, communication, social relationship, education.

PRIEDAI

Anketa mokytojams

Tyrimo tikslas – ištirti mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimo galimybes. Maloniai prašome Jūsų atsakyti į šios anketos klausimus. Tokiu būdu padėsite išsiaiškinti, kokios, Jūsų nuomone, problemos iškyla tarpusavyje bendraujant mokyklos vadovams, mokytojams, mokiniams ir tėvams. Jūsų suteikta informacija bus labai vertinga. Anonimiškumas garantuojamas.

1. Ar mokykla puoselėja tradicinius renginius? (pažymėkite „x“ tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
 nepritariu
 nežinau
 visiškai nepritariu

2. Kokio pobūdžio renginiai organizuojami mokykloje? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Renginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Tėvų susirinkimai					
2.	Popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais					
3.	Pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios, sveikatinimo, kt.)					
4.	Susitikimai su įdomiais žmonėmis					
5.	Sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos					
6.	Padėkos dienos					
7.	Atvirų durų dienos mokykloje					
8.	Mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (tėvams, mokiniams, mokytojams)					
9.	Kita (įrašykite).....					

3. Kokio pobūdžio renginius yra svarbu organizuoti mokyklos bendruomenei?

Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis nuo 1(svarbiausio) iki 10 (mažiausiai svarbaus):

Eil. Renginiai
Nr.

Vertinimas nuo 1 iki 10 balo:

1 – svarbiausias,

10 – mažiausiai svarbus

1. Susirinkimai 1 kartą per semestrą
2. Popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais
3. Pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios, sveikatinimo ir kt.)
4. Susitikimai su atskirų dalykų mokytojais
5. Susitikimai su įdomiais žmonėmis
6. Sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos
7. Padėkos dienos
8. Atvirų durų dienos mokykloje
9. Mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei
10. Disputai ir diskusijos vaikų ugdymo klausimais

4. Su kuo mokykla bendradarbiauja? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Bendradarbiauja su:	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Tėvais					
2.	Mokyklos rėmėjais					
3.	Kitomis švietimo institucijomis (rajono mokyklomis, švietimo centru ir kt.)					
4.	Sveikatos įstaigomis (ligonine, visuomenės sveikatos biuru, med. punktu)					
5.	Kultūros įstaigomis (biblioteka, kultūros centru)					
6.	Sporto įstaigomis (klubais, sporto mokykla)					
7.	Mokslo įstaigomis (kolegijomis, universitetais)					
8.	Teisėtvarkos institucijomis (policija, nepilnamečių reikalų specialistais)					
9.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

5. Kokios bendradarbiavimo formos taikomos mokyklos bendruomenėje? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Formos	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Projektinė veikla					
2.	Tradicinių renginių organizavimas					
3.	Bendruomenės švietimas (mokymai tėvams, mokiniams, mokytojams)					
4.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

6. Ar mokykla rengia informacinius leidinius (brošiūrėles, lankstinukus, laikraštukus) apie mokyklos veiklą? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
 nepritariu
 nežinau
 visiškai nepritariu

7. Ar mokyklos internetinėje svetainėje skelbiama informacija apie mokyklos renginius? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
 nepritariu
 nežinau
 visiškai nepritariu

8. Ar darbas su tėvais Jūsų mokykloje yra prioritetinga veiklos sritis telkiant mokyklos bendruomenę? (Pažymėkite tinkamą atsakymą)

- visiškai pritariu
 - nepritariu
 - nežinau
 - visiškai nepritariu
- Kodėl?
-
-

9. Kas, Jūsų nuomone, turėtų rodyti daugiau iniciatyvos bendradarbiavime tarp tėvų ir mokyklos? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- mokykla
- tėvai
- ir mokykla, ir tėvai vienodai

10. Kas organizuoja darbą su tėvais Jūsų mokykloje?

Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis nuo 1 (svarbiausias) iki 10 (mažiausiai svarbus):

Eil. Nr.	Renginiai	Vertinimas nuo 1 iki 10 balo:
		1 – svarbiausias, 10 – mažiausiai svarbus
1.	Direktorius	
2.	Direktoriaus pavaduotojas	
3.	Klasės auklėtojas	
4.	Socialinis pedagogas	
5.	Specialusis pedagogas	
6.	Psichologas	
7.	Mokytojas	
8.	Kita (įrašykite).....	

11. Kokiomis formomis dirbama su tėvais? (pažymėkite tinkamą atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Klasės auklėtojas lankosi namuose					
2.	Mokytojai kviečia stebėti pamokas					
3.	Mokytojai kviečia dalyvauti bei stebėti renginius mokykloje					
4.	Mokyklos vadovai kviečia dalyvauti prevencinio darbo grupėse					
5.	Organizuojamos grupinės konsultacijos					
6.	Organizuojamos individualios konsultacijos					
7.	Nedirbama					
8.	Kita (įrašykite).....					

12. Kokius renginius mokykla organizuoja tėvams? (prašome įvertinti teiginius, pažymint po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Tėvų komiteto veikla					
2.	Tėvų susirinkimus					
3.	Šventės, talkas, išvykas					
4.	Paskaitas, mokymus, seminarus tėvams					
5.	Atvirų durų dienas mokykloje					
6.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

13. Kokias perspektyvas galite nurodyti stiprinant mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Bendradarbiavimo perspektyvos	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Skleisti informaciją apie mokyklos veiklą (internetinėje svetainėje, spaudoje)					
2.	Rengti bei vykdyti bendras prevencijos programas					
3.	Organizuoti bendrus projektus					
4.	Dalyvauti mokymuose, skirtuose mokyklos bendruomenei					
5.	Įtraukti savanorius					
6.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

14. Ar Jums pakanka profesinių žinių ir įgūdžių tėvų ir mokyklos pozityvios aplinkos kūrimo klausimais? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- pakanka
- nepakanka
- sunku atsakyti

15. Ar Jums teko dalyvauti mokymuose tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo klausimais? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- dalyvavau
- nedalyvavau

Truputį apie save:

16. Jūsų lytis:

- vyras
- moteris

17. Jūsų amžius:

- 20-30 m.
- 31-40 m.
- 41-50 m.
- 51-61 m. ir daugiau

18. Jūsų išsilavinimas:

- vidurinis
- aukštesnysis
- aukštasis
- kita (*nurodykite*).....

19. Jūsų darbovietė yra:

- gimnazija
- vidurinė mokykla
- pagrindinė mokykla

20. Jūsų užimamos pareigos:

- mokyklos direktorius
- direktoriaus pavaduotojas
- socialinis pedagogas
- psichologas
- mokytojas
- kita (įrašykite)

21. Jūsų mokykla yra:

- mieste
- kaimo vietovėje

Ačiū už nuoširdų bendradarbiavimą!

2010 m.....mėn.....d.

Tyrimo organizatorius: Rasa Jokūbauskaitė, 861595805

Anketa tėvams

Tyrimo tikslas – ištirti mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimo galimybes. Maloniai prašome Jūsų atsakyti į šios anketos klausimus. Tokiu būdu padėsite išsiaiškinti, kokios, Jūsų nuomone, problemos iškyla tarpusavyje bendraujant mokyklos vadovams, mokytojams, mokiniams ir tėvams. Jūsų suteikta informacija bus labai vertinga. Anonimiškumas garantuojamas.

1. Ar mokykla puoselėja tradicinius renginius? (pažymėkite „x“ tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
 nepritariu
 nežinau
 visiškai nepritariu

2. Kokia veikla vyksta mokykloje? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Formos	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Projektinė veikla					
2.	Tradicinių renginių organizavimas					
3.	Bendruomenės švietimas (mokymai tėvams, mokiniams, mokytojams)					
4.	Kita (įrašykite).....					

3. Kaip Jūs sužinote apie sūnaus/dukros mokymosi, elgesio rezultatus mokykloje?

(Prašome įvertinti teiginius, pažymint **po vieną** atsakymą kiekvienoje eilutėje)

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Mokytojai informuoja apie vaiko pasiekimus mokykloje				
2.	Jūs reguliariai bendraujate, nuolat palaikote ryšius su klasės auklėtoja				
3.	Jūs kreipiatės į mokytojus iškilus problemoms				
4.	Esant reikalui, Jūs kreipiatės pagalbos į mokyklos vadovus				
5.	Esant reikalui, kreipiatės pagalbos į specialistus, dirbančius mokykloje				
6.	Kita (įrašykite).....				

4. Kas dažniausiai kviečia Jus į mokyklą? Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis nuo 1(svarbiausias) iki 10 (mažiausiai svarbus):

Eil. Nr.	Renginiai	Vertinimas nuo 1 iki 10 balo: 1 – svarbiausias, 10 – mažiausiai svarbus
1.	Direktorius	
2.	Direktoriaus pavaduotojas	

3.	Klasės auklėtojas	
4.	Socialinis pedagogas	
5.	Specialusis pedagogas	
6.	Psichologas	
7.	Mokytojas	
8.	Kita (įrašykite).....	

5. Dėl kokių priežasčių Jūs lankotės mokykloje? (pažymėkite tinkamą atsakymą):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Sužinoti vaiko mokymosi, elgesio rezultatus					
2.	Dalyvauti klasės/mokyklos renginyje					
3.	Spręsti iškilusias problemas					
4.	Padėti priimti sprendimus					
5.	Kita (įrašykite).....					

6. Kokiomis formomis mokykla bendradarbiauja su tėvais? (pažymėkite tinkamą atsakymą):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Klasės auklėtojas lankosi namuose					
2.	Mokytojai kviečia stebėti pamokas					
3.	Mokytojai kviečia dalyvauti bei stebėti renginius mokykloje					
4.	Mokyklos vadovai kviečia dalyvauti prevencinio darbo grupėse					
5.	Organizuojamos grupinės konsultacijos					
6.	Organizuojamos individualios konsultacijos					
7.	Kita (įrašykite).....					

7. Ar Jus tenkina dabartinis Jūsų ir mokyklos bendradarbiavimas? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai tenkina
 tenkina, bet galėtų būti glaudesnis
 netenkina

Pagrįskite savo atsakymą

.....

.....

....

8. Kas Jūsų nuomone, turėtų rodyti daugiau iniciatyvos bendradarbiavime tarp tėvų ir mokyklos? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- mokykla
- tėvai
- ir mokykla, ir tėvai vienodai

9. Su kokiais sunkumais susiduriate bendradarbiaujant su mokykla? (Prašome įvertinti teiginius, pažymint *po vieną* atsakymą *kiekvienoje* eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Laiko stoka				
2.	Mokytojų geranoriškumo stoka				
3.	Informacijos stoka				
4.	Per vėlai skelbiama informacija apie mokykloje vykstančius renginius				
5.	Renginiai vyksta darbo metu				
6.	Susirinkimų metu viešinama informacija apie nepažangius mokinius				
7.	Su sunkumais nesusiduriu				
8.	Kita (įrašykite).....				

10. Ar dažnai lankotės mokykloje savo iniciatyva? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- 1-3 kartus per mėnesį
- 1-3 kartus per metus
- nei karto
- kita (įrašykite).....

11. Kokiuose renginiuose Jūs dalyvaujate? (Prašome įvertinti teiginius, pažymint *po vieną* atsakymą *kiekvienoje* eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Dalyvauju tėvų komiteto veikloje					
2.	Lankau tėvų susirinkimus					
3.	Dalyvauju klasės organizuojamose šventėse, talkose, išvykose					
4.	Dalyvauju mokykloje vykstančiuose renginiuose					
5.	Dalyvauju paskaitose, mokymuose, seminaruose skirtuose tėvams					
6.	Lankau atvirų durų dienas mokykloje					
7.	Bendrauju su klasės auklėtoja(-u)					
8.	Bendrauju su dėstančiais mokytojais					
9.	Bendrauju su mokykloje dirbančiais specialistais: socialiniu pedagogu, psichologu, logopedu, specialiuoju pedagogu					
10.	Lankausi mokykloje individualiems pokalbiams					
11.	Kita					

	(įrašykite).....					
--	------------------	--	--	--	--	--

12. Kokio pobūdžio renginių Jūs pageidautumėte mokykloje? Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis, nuo 1(svarbiausio) iki 10 (mažiausiai svarbus):

Eil. Nr.	Renginiai	Vertinimas nuo 1 iki 10 balo: 1 – svarbiausias, 10 – mažiausiai svarbus
1.	Paskaitų pažinti savo vaiką	
2.	Popiečių su vaikais, tėvais ir mokytojais	
3.	Pokalbių aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios, sveikatinimo ir kt.)	
4.	Susitikimų su atskirų dalykų mokytojais	
5.	Susitikimų su įdomiais žmonėmis	
6.	Sportinių varžybų, iškylų, išvykų, talkų	
7.	Padėkos dienų	
8.	Atvirų durų dienų mokykloje	
9.	Mokomųjų seminarų tėvams	
10.	Disputų ir diskusijų vaikų ugdymo klausimais	

13. Ar esate gavę informacinių leidinių (brošiūrėlių, lankstinukų, laikraštukų), skirtų tėvams apie mokyklos veiklą? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- taip
 ne
 nežinau

14. Kokias perspektyvas galite nurodyti stiprinant mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Bendradarbiavimo perspektyvos	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Skleisti informaciją apie mokyklos veiklą (internetinėje svetainėje, spaudoje)					
2.	Rengti bei vykdyti bendras prevencijos programas					
3.	Organizuoti bendrus projektus					
4.	Dalyvauti mokymuose, skirtuose mokyklos bendruomenei					
5.	Įtraukti savanorius					
6.	Kita (įrašykite).....					

15. Jūsų nuomone, kaip Jūs galėtumėte prisidėti prie glaudesnio bendradarbiavimo su mokykla? Parašykite savo nuomonę:.....

.....

Truputį apie save:

16. Jūsų lytis(Pažymėkite tinkamą atsakymą):

moteris

vyras

17. Jūsų amžius:

25 – 29 m.

30 – 39 m.

40 – 49 m.

50 – 59 m.

60 m. ir daugiau.

18. Jūsų išsilavinimas:

vidurinis

spec. vidurinis

aukštesnysis

aukštasis

Ačiū už nuoširdų bendradarbiavimą!

2010 m.....mėn.....d.

Tyrimo organizatorius: Rasa Jokūbauskaitė, 861595805

Anketa mokiniams

Tyrimo tikslas – ištirti mokyklos bendruomenės ryšių stiprinimo galimybes. Maloniai prašome Jūsų atsakyti į šios anketos klausimus. Tokiu būdu padėsite išsiaiškinti, kokios, Jūsų nuomone, problemos iškyla tarpusavyje bendraujant mokyklos mokiniams, mokytojams, vadovams ir tėvams. Jūsų suteikta informacija bus labai vertinga. Anonimiškumas garantuojamas.

1. Ar mokykla puoselėja tradicinius renginius? (pažymėkite „x“ tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
 nepritariu
 nežinau
 visiškai nepritariu

2. Kokio pobūdžio renginiai yra organizuojami mokykloje? (pažymėkite atsakymą „x“ kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Renginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Tėvų susirinkimai					
2.	Popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais					
3.	Pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios, sveikatingumo skatinimo ir kt.)					
4.	Susitikimai su įdomiais žmonėmis					
5.	Sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos					
6.	Padėkos dienos					
7.	Atvirų durų dienos mokykloje					
8.	Mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei (tėvams, mokiniams, mokytojams)					
9.	Kita (įrašykite).....					

3. Kokio pobūdžio renginius yra svarbu organizuoti mokyklos bendruomenei?

Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis nuo 1(svarbiausio) iki 10 (mažiausiai svarbaus):

Eil. Renginiai
Nr.

Vertinimas nuo 1 iki 10 balo:
1 – svarbiausias,
10 – mažiausiai svarbus

1. Susirinkimai 1 kartą per semestrą
2. Popietės su vaikais, tėvais ir mokytojais
3. Pokalbiai aktualiomis temomis (pvz., narkotikai, rūkymas, alkoholis, patyčios ir kt.)
4. Susitikimai su atskirų dalykų mokytojais
5. Susitikimai su įdomiais žmonėmis

6. Sportinės varžybos, iškylos, išvykos, talkos
7. Padėkos dienos
8. Atvirų durų dienos mokykloje
9. Mokomieji seminarai mokyklos bendruomenei
10. Disputai ir diskusijos vaikų ugdymo klausimais

4. Su kuo mokykla bendradarbiauja? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Bendradarbiauja su:	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Tėvais					
2.	Mokyklos rėmėjais					
3.	Kitomis švietimo institucijomis (rajono mokyklomis, švietimo centru ir kt.)					
4.	Sveikatos įstaigomis (ligonine, visuomenės sveikatos biuru, med. punktu)					
5.	Kultūros įstaigomis (biblioteka, kultūros centru)					
6.	Sporto įstaigomis (klubais, sporto mokykla)					
7.	Mokslo įstaigomis (kolegijomis, universitetais)					
8.	Teisėtvarkos institucijomis (policija, nepilnamečių reikalų specialistais)					
9.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

5. Kokia veikla vyksta mokykloje? (pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Formos	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Projektinė veikla					
2.	Tradicinių renginių organizavimas					
3.	Bendruomenės švietimas (mokymai tėvams, mokiniams, mokytojams)					
4.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

6. Ar mokykla ruošia informacinius leidinius (brošiūreles, lankstinukus, laikraštukus) apie mokyklos veiklą? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
- nepritariu
- nežinau
- visiškai nepritariu

7. Ar mokyklos internetinėje svetainėje skelbiama informacija apie mokyklos renginius? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
- nepritariu
- nežinau
- visiškai nepritariu

8. Ar dažnai tėvai lankosi mokykloje ne dėl elgesio ir pažangumo problemų? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
- nepritariu
- nežinau
- visiškai nepritariu

Kodėl? _____

9. Ar norėtumėte, kad tėveliai ir mokytojai dažniau bendrautų tarpusavyje? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- visiškai pritariu
- nepritariu
- nežinau
- visiškai nepritariu

Kodėl? _____

10. Kas dažniausiai kviečia tėvelius į mokyklą?

Prašome suskirstyti pagal svarbą skaitmenimis nuo 1 (svarbiausias) iki 10 (mažiausiai svarbus):

Eil. Renginiai

Vertinimas nuo 1 iki 10 balo

Nr.

1 – svarbiausias, 10 – mažiausiai svarbus

1. Direktorius
2. Direktoriaus pavaduotojas
3. Klasės auklėtojas
4. Socialinis pedagogas
5. Specialusis pedagogas
6. Psichologas
7. Mokytojas
8. Kita (įrašykite).....

11. Dėl kokių priežasčių tėveliai dažniausiai lankosi mokykloje? (pažymėkite tinkamą atsakymą):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Sužinoti mano mokymosi, elgesio rezultatus					
2.	Dalyvauti klasės/mokyklos renginyje					
3.	Spręsti iškilusias problemas					
4.	Padėti priimti sprendimus					
5.	Kita (įrašykite).....					

12. Kokiomis formomis dirbama su tėveliais? (pažymėkite tinkamą atsakymą):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Klasės auklėtojas lankosi namuose					
2.	Mokytojai kviečia stebėti pamokas					
3.	Mokytojai kviečia dalyvauti bei stebėti renginius mokykloje					
4.	Mokyklos vadovai kviečia dalyvauti prevencinio darbo grupėse					
5.	Organizuojamos grupinės konsultacijos					
6.	Organizuojamos individualios konsultacijos					
7.	Nedirbama					
8.	Kita (įrašykite).....					

13. Kokioje mokyklos veikloje dalyvauja tėveliai? (prašome įvertinti teiginius, pažymint po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
1.	Tėvų komiteto veikloje					
2.	Tėvų susirinkimuose					
3.	Šventėse, talkose, išvykose					
4.	Paskaitose, mokymuose, seminaruose tėvams					
5.	Atvirų durų dienose mokykloje					
6.	Kita (įrašykite).....					

14. Su kokiais sunkumais Jūsų tėveliai susiduria bendradarbiaudami su mokykla? (Prašome įvertinti teiginius, pažymint po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Laiko stoka				
2.	Mokytojų geranoriškumo stoka				
3.	Informacijos stoka				
4.	Per vėlai paskelbiama informacija apie mokykloje vykstančius renginius				
5.	Renginiai vyksta darbo metu				
6.	Susirinkimų metu pavišinama informacija apie nepažangius mokinius				
7.	Su sunkumais nesusiduria				
8.	Kita (įrašykite).....				

15. Ką daryti, kad tėveliai labiau norėtų lankytis mokykloje?

Parašykite:.....

Truputį apie save:

16. Lytis:

- vyras
- moteris

17. Kurioje klasėje Tu mokaisi:

- 11 klasėje
- 12 klasėje

18. Tavo mokykla yra:

- gimnazija
- vidurinė mokykla
- pagrindinė mokykla

19. Tavo mokykla yra:

- mieste
- kaimo vietovėje

Ačiū už nuoširdų bendradarbiavimą!

2010 m.....mėn.....d.

Tyrimo organizatorius:
Rasa Jokūbauskaitė, 861595805